

Олександр Денисенко

Steff/Штеф

Кіносценарій
шпигунський бойовик, історичний фікшн, містика
t-120'

FADE IN

В кадрі фрагменти чорно-білої кінохроніки взяття Красною Армією Києва в листопаді 1943 року. Картини жахить швидко змінюються. Мигтять склейки, подряпини емульсії. Чути тріск плівки, ритмічне клацання грейфера. Поступово хроніка оживає синхронними звуками: вибухами, пострілами, палахкотінням пожеж, криками людей, т.п.

Ідуть початкові титри фільму.

Кінохроніка з чорно-білої стає кольоровою. З висоти польоту птаха відкривається панорама зруйнованого Києва. Внизу димлять згарищами Хрещатик, вулиця К. Маркса (сучасна «Архітектора Городецького»), вулиця С. Орджонікідзе (сучасна «Банкова»).

ЕКСТ. БУДІВЛЯ ЦК КП(Б)У (КОЛИШНІЙ БУДИНОК КИЇВСЬКОЇ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ОКРУГИ РЕЙХСКОМІСАРІАТУ УКРАЇНИ) – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

ДВОЄ ЧЕРВОНОАРМІЙЦІВ на одній драбині знімають з будівлі Рейхскомісаріату вивіску з німецькою назвою вулиці «Bismarckstraße, 7» і вішають нову «ул. Серго Орджоникідзе, 11».

Посеред вулиці велика яма від вибуху. Довкола валяються трупи коней, уламки розтрощеної фури, продукти. ЕНКАВЕДИСТИ (П'ЯТЬ ОСІВ) з автоматами «ППШ» відганяють від розкиданих продуктів ДІТЛАХІВ (СІМ ДІТЕЙ), ЖІНОК (ДЕСЯТЬ ОСІВ) і СТАРИХ (П'ЯТЬ ОСІВ).

ІНТ. САУНА В ПІДВАЛІ БУДІВЛІ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

НІКІТА ХРУЩОВ разом зі своїм помічником ЄГОРОМ ЧУБУКОВИМ, котрий підсвічує ліхтарем дорогу першому секретарю ЦК КП(Б)У, відчиняють в підвальному приміщенні металеві двері сауни.

Від протягу, що вривається до напівтемної сауни, тарахкають ще якісь двері і гуде вентиляція. Слабка лампа контрольного світла, на стіні, ледве блимає, осяваючи невеликий повний води басейн.

ЧУБУКОВ водить світлом ліхтаря по бортиках басейну, де стоїть недопита пляшка французького коньяку «Samus». Поряд з нею два коньячних фужери, блюдце з шоколадом і попільниця з сигарою.

ХРУЩОВ

Дай сюди!

ХРУЩОВ вириває з руки ЧУБУКОВА ліхтар і, спускаючись трьома чавунними східцями вниз, освітлює стіну обклеєну шпалерами з пейзажами засніженої тайги. До неї гвіздком прибіта табличка: "Проверено. Мин нет!", а під нею на кахляній підлозі валяються уламки розбитого коньячного фужера.

ХРУЩОВ
Це шо, рейхскомісар парився,
коли ми Київ брали? (Сміється.)

ЧУБУКОВ прислужливо підсміюється. Тягнеться по пляшку. нюхає горлечко. Видно, що йому подобається, але він каже ХРУЩОВУ:

ЧУБУКОВ
Вірменський п'ять зірок кріпше.

ХРУЩОВ
Раптом отруений! Фріци його
залишили для таких дурнів,
як ти. Постав назад!

ЕКСТ. БУДІВЛЯ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

Один ХЛОПЧАК прошмигує крізь оточення ЕНКАВЕДИСТІВ і біжить до найближчої хлібини. ЕНКАВЕДИСТ надбігає першим і ногою відкидає хлібину в яму. Хлібина зненацька вибухає в повітрі.

Осколки летять в різні боки, розбиваючи вікна ЦК аж до третього поверху. Один з осколків потрапляє у вказівник назви вулиці «ул. Серго Орджоникідзе» і розриває його навпіл.

ІНТ. САУНА В ПІДВАЛІ БУДІВЛІ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

Від вибуху на вулиці двигтять стеля сауни. Мерехтять контрольна лампа, блимаючи в очі ХРУЩОВУ, який все ще стоїть біля басейну і крутить в обрубкуватих пальцях недопалену сигару.

ХРУЩОВ
Що там?! (Киває ЧУБУКОВУ,
щоб перевірів.)

ЧУБУКОВ по-стройовому вихає головою, біжить сходами до дверей, відчиняє їх, і знову впускає до сауни протяг. Від протягу за спиною ХРУЩОВА в стіні з краєвидом тайги, тарахкають непримітні, заліплені тими ж шпалерами, двері. ХРУЩОВ миттю обертається і, поки двері захлопуються, зауважує їх в стіні з тайгою. Табличка з написом: "Проверено. Мин нет!", якраз прибіта до цих дверей, гойдається на цвяху.

ХРУЩОВ підходить до таблички, намацує дверну фарбовану в зелене ручку, відчиняє двері. Перед ним довгий, вузький коридор, по стінах якого в обидва боки тягнуться фосфоресцентні стрілки напрямків руху. В напівтемряві вони полискують зеленим.

Сильний протяг крутить по підлозі гербовий папір з орлом зі свастикою в кігтях, жіночі бантики і роздерту карту України.

ХРУЩОВ світить ліхтарем в глибину коридору. Метрів за п'ятнадцять коридор розширюється і там біліє чиясь фігура. ХРУЩОВ одним махом вимикає ліхтар і вихоплює пістолет. Втискається в стіну. Поволі просувається в бік фігури. Фігура не рухається, лиш трохи неначе здригається тілом. Зробивши кілька скрадливих кроків, ХРУЩОВ, пригинаючись, кидається до фігури з криком:

ХРУЩОВ
Hände hoch!¹

І лиш за два кроки бачить, що то не людина, а велика в людський зріст жерстяна мішень, на якій намальований Сталін.

ХРУЩОВ з полегшенням видихає і рішуче підходить до мішені, що вібрує листом жерсті на шпаркому протязі. Мальований Сталін всіяний слідами від куль, дірками на лобі й нижче пояса. ХРУЩОВУ доводиться стати навшпиньки, щоб роздивитися лик вождя. Тому він не зауважує, що правою ногою наступив на детонатор міни натискної дії на підлозі під фігурою.

Відчувши щось опукле під ногою, ХРУЩОВ зиркає на носок штиблета, з-під якого визирає край круглої шляпки детонатора. Поряд електророзподільник на вісім дротів, що обплутують фігуру і тягнуться в усі боки підвалу. ХРУЩОВ біліє від страху і миттю вчіплюється в мішень, щоб не тремтіла на протязі і не шарпала дроти, під'єднані до мін десь у підвалі.

Враз риплять двері, гудуть від кроків чавунні східці до сауни. ЧУБУКОВ, нарком внутрішніх справ УРСР ВАСІЛІЙ РЯСНОЙ, нарком держбезпеки УРСР СЕРГЕЙ САВЧЕНКО, начальник 2-го відділення 2 відділу 4-го управління розвідки, терору і диверсій НКДБ СРСР СЕМЬОН АІСТОВ і сам начальник 4-го управління розвідки, терору і диверсій НКДБ СРСР ПАВЕЛ СУДОПЛАТОВ шукають ХРУЩОВА.

У підвалі здійсмається ще більший протяг. І фігура від різкого подуву раптом тицяється в широку залисину НІКІТИ СЕРГЕІЧА намальованими вусами. ХРУЩОВ тремтить від переляку і з зусиллям відхиляє сталінську фізію від свого лоба.

Першим уздріває ХРУЩОВА СУДОПЛАТОВ.

СУДОПЛАТОВ
Товаришу Хрущов! Чого ви тут?!

САВЧЕНКО
Ваш кабінет на другому поверсі!

ХРУЩОВ держиться за фігуру, не обертається, хрипить пошепки:

---

¹Руки вгору! (з нім.)

ХРУЦОВ
Сапера сюди! Негайно!

РЯСНОЙ
А шо тут?! (Бачить міну.)
Нічосі, траххер муттер!

Останнім підбігає АІСТОВ. САВЧЕНКО і ЧУБУКОВ спиняються подалі.

ХРУЦОВ
Та детонатор от... і дев'ять
проводів... піді мною і...
(Враз не стримується і майже
кричить.) Ви двері до сауни
закрийте, а то мене з цією
фігурою протягом здус!

СУДОПЛАТОВ
Спокійніше! (Присідає біля
ХРУЦОВА.) Шо ж ви, Микито
Сергіїчу, завжди квапитеся?

Роздивляється детонатор з дротами, помітно нервує.

ХРУЦОВ
Що там?!..

СУДОПЛАТОВ
(САВЧЕНКУ)
А ваші сапери де?

САВЧЕНКО
Були на шостому поверсі! Але
підвал вони оглядали першим..

СУДОПЛАТОВ підводиться, ховає переляк за кривою посмішкою.

СУДОПЛАТОВ
Арештувати всіх! Негайно!..

САВЧЕНКО вибігає з сауни.

СУДОПЛАТОВ
(АІСТОВУ)
Семене, сапери чорт-зна де!
Так що надія лише на тебе!

ХРУЦОВ
Що?.. Що ви тут лепечете?!

АІСТОВ
Вибачайте, Микито Сергіїчу,
міна на шістнадцять детонаторів

і ви стоїте на сімнадцятому -
найголовнішому! Так що...

СУДОПЛАТОВ
Дріт потрібен, жорсткий!

РЯСНОЙ
Щас принесу! (Біжить з сауни.)

АІСТОВ
Пасатижі потрібні ше! (Оглядає
ХРУЩОВА, кричить навздогін
РЯСНОМУ.) І щось сильно важке!..

СУДОПЛАТОВ
(додає)
...Зі стійким низом!

РЯСНОЙ
(на ходу)
Акумулятор від танка піде?!

СУДОПЛАТОВ
Так! (Зиркає на ЧУБУКОВА.) А
ти чому ще тут?! Всіх евакуювати!
Подалі від ЦК!

ЧУБУКОВ біжить до виходу з сауни. СУДОПЛАТОВ поспішає за ним.

ЕКСТ. БУДІВЛЯ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

З будинку ЦК вискакує ЧУБУКОВ. За ним вибігає ВЗВОД МІЛІЦІОНЕРІВ
і ВЗВОД ЕНКАВЕДИСТІВ (ДВАДЦЯТЬ ОСІВ). ЧУБУКОВ гучно командує.

ЧУБУКОВ
Відтіснити населення за межі
вулиці! Організувати коридор
безпеки для співробітників ЦК!

ЕНКАВЕДИСТИ відтісняють ДІТЕЙ, ЖІНОК, СТАРИХ, САНІТАРІВ, ЛІКАРІВ
(ЧЕТВЕРО ОСІВ), які надавали допомогу потерпілим від вибуху.
МІЛІЦІОНЕРИ б'ють КИЯН прикладами автоматів «ППШ», штовхають
вниз з гори, на якій стоїть будинок ЦК.
ВЗВОД ЕНКАВЕДИСТІВ утворює живий коридор, по якому один за одним
вибігають співробітники ЦК (ТРИДЦЯТЬ ОСІВ).

ІНТ. КОРИДОР ПЕРШОГО ПОВЕРХУ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

З кімнати «Друкарського бюро» з зойками вибігає СІМ наполоханих
ДРУКАРОК і несуться до виходу з будівлі. До них підлітає РЯСНОЙ.
На ходу здирає пілотки з ДВОХ-ТРЬОХ ДРУКАРОК. Жінки жахаються ще

більше, верещать. РЯСНОЙ не знаходить в зачісках ДРУКАРОК те, що шукає, і волає на все горло.

РЯСНОЙ

У кого є обична длінна шпилька
на коси?! Очень нада!

ДРУКАРКИ в паніці, його не чують. Нарешті РЯСНОЙ помічає одну ДРУКАРКУ з пишним волоссям в сітці на потилиці. Підскакує до неї. Зриває пілотку. ДРУКАРКА нічого не розуміє, репетує, відбивається від РЯСНОГО. Він однією рукою, закручує їй руку за спину, другою - дістає з її зачіски довгу хвилясту шпильку, і прожогом кидається в підвал.

За ним ЧЕТВЕРО МІЛІЦІОНЕРІВ тягнуть великий квадратний танковий акумулятор з гладким стійким низом.

ІНТ. САУНА У ПІДВАЛІ БУДІВЛІ ЦК КП(Б)У - ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

До АІСТОВА і ХРУЩОВА підбігає РЯСНОЙ зі шпилькою і обценьками. За ним у сауну спускається ЧЕТВЕРО МІЛІЦІОНЕРІВ з танковим акумулятором. РЯСНОЙ простягає АІСТОВУ шпильку.

РЯСНОЙ

Така піде?!

АІСТОВ киває, бере шпильку, розгинає її кінці обценьками. Тим часом ЧОТИРИ МІЛІЦІОНЕРИ вже підносять танковий акумулятор.

АІСТОВ

За мою команду на лічбу «Три!»
Микита Сергіїч, тримаючи носком
детонатор, повільно стягує з
нього ногу! (Обертається до
МІЛІЦІОНЕРІВ.) А ви, поки носок
товариша Хрущова ще на детонаторі,
повільно ставите на шляпку
детонатора край акумулятора.

МІЛІЦІОНЕРИ з напруженням кивають. АІСТОВ обережно встромляє кінці шпильки під шляпку детонатора, командує:

АІСТОВ

І раз, два, три!

ХРУЩОВ потроху зсовує носок з детонатора, але не до кінця. ЧОТИРИ МІЛІЦІОНЕРИ так само поволі ставлять днище акумулятора на край шляпки детонатора. Якусь хвилю всі заціпеніло чекають.

АІСТОВ

(пошепки)

Тепер, Микито Сергіїчу, ногу
з детонатора... заберіть зовсім...

ХРУЩОВ мокрий від поту зсовує носок туплі з детонатора. Щось клацає в системі дротів, розставлених у підвалі, і затихає. Всі завмирають. ХРУЩОВ заплющує очі. Важка павза.

АІСТОВ

Все, Микито Сергіїчу, все!
Мішень можете відпустити!

ХРУЩОВ полегшено зітхає, відпускає фігуру зі Сталіним, судорожно витирає піт з чола. Кулаком другої руки машинально притримує жерстяну фізіономію Сталіна, щоб не торохкотіла на продуві.

ІНТ. КАБІНЕТ ХРУЩОВА В БУДИНКУ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

В кабінеті вже стоять два прапори СРСР і УРСР і над колишнім столом рейхскомісара вже висить портрет Сталіна. На глуху стіну навпроти чотирьох вікон у двір ЧУБУКОВ, стоячи на розсувній драбині, чіпляє карту фронтів кінця 1943 року в Європі. За довгим столом для нарад сидить АІСТОВ, жадібно п'є воду зі склянки.

ХРУЩОВ порпається в шухлядах письмового столу, витягає речі, залишені рейхскомісаром, поглядає на СУДОПЛАТОВА і РЯСНОГО, що біля вікон спостерігають за стратою САПЕРІВ в кінці двору. СУДОПЛАТОВ курить довгу люльку з тонким янтарним чубуком. РЯСНОЇ відвертається від СУДОПЛАТОВА, щоб не дихати димом, й іноді зиркає на нього з винуватою посмішкою. СУДОПЛАТОВ видихає дим у шибу. Картина розстрілу сіріє від диму.

ЕКСТ. ДВІР ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

В дальнім кінці двору, біля сміттярки, П'ЯТЬ ЕНКАВЕДИСТІВ ставлять П'ЯТЬОХ арештованих САПЕРІВ обличчями до високого цегляного паркану. Самі шикуються в шеругу за три метри від САПЕРІВ. Витягають пістолети «ТТ», зводять курки і ціляться кожен в САПЕРА, що навпроти. Крайній справа ЕНКАВЕДИСТ піднімає ліву руку і гучно клацає двома пальцями. ЕНКАВЕДИСТИ за його командою стріляють САПЕРАМ в потилиці. Він стріляє останнім. СТРАЧЕНІ САПЕРИ валяться на асфальт. Одному з них, найстаршому з сивою, як сніг, чуприною, пострілом зносить лоба.

ІНТ. КАБІНЕТ ХРУЩОВА В БУДИНКУ ЦК КП(Б)У – ЛИСТОПАД 1943. ВЕЧІР

СУДОПЛАТОВ видуває в носовик тютюновий слиз з мундштука люльки.

СУДОПЛАТОВ

Зрадців покоцали, а Савченки
все немає.

РЯСНОЙ

Може, кого ще нашов? Щас
діверсантов на кожному шагу.

ХРУЩОВ нишпорить в шухлядах столу. Знаходить поламаний компас.
Стрілка вихляється в усі боки. ХРУЩОВ сердито зиркає в вікно.

ХРУЩОВ

А цього білого я знаю. Він ще
в Сталінграді мені очі мозолив.

РЯСНОЙ

Главний власовець він. (СУДОПЛАТОВУ.)
Не догледіли його, значить.

ХРУЩОВ вивалює з шухляд в кошик для сміття німецькі ручки, лупу,
якісь порожні невеличкі целулоїдні упаковки і десяток маленьких
червоних пластмасових сердечок. Кладе одне сердечко на долоню.

ХРУЩОВ

Що це?

РЯСНОЙ здвигає плечима. ЧУБУКОВ на драбині шкіриться.

СУДОПЛАТОВ

Це плата Рейха за секспослуги
жінкам підкорених народів. Гітлер
так піднімає солдатам бойовий дух...

ЧУБУКОВ

(все ще на драбині)

Вони презервативи з серцями,
як і пайок, щодня получвають.

ХРУЩОВ з відразою жбурляє сердечко в смітничок під столом.

ХРУЩОВ

Фу! Гидь яка! (ЧУБУКОВУ) А в
тебе вже слина котиться! Щодня
тобі подавай! Чіпляй і злізай
бистро! І розпусти цю прибери!

СУДОПЛАТОВ

Ваш Єгор правий!

ХРУЩОВ

І пощо вони рейхскомісару Києва?
Він же генеральського чину.

СУДОПЛАТОВ

Сильно темпераментний. (Хихоче.)
Його предки по батьку з Кавказу.

ХРУЩОВ

Виходить, наші дами плату не брали... Бо в ящику самі серця...

ЧУБУКОВ

Продажна любов серця немає...

ХРУЩОВ

Ти ще тут?! Кажу, прибери блуд і дуй звідси! Нарада у нас!

ЧУБУКОВ сплигує з драбини, витягає шухляду зі столу, висипає компас, ручки і серця до смітничка і біжить з ним до дверей.

ХРУЩОВ

Паяц, а не помічник секретаря компартії Радянської України!

ЧУБУКОВ зі смітничком зіштовхується в подвійних дверях з САВЧЕНКОМ. Два сердечка випадають з смітника на підлогу. ЧУБУКОВ віддає честь САВЧЕНКУ, збирає сердечка і прослизає в двері.

САВЧЕНКО

(СУДОПЛАТОВУ)

Буде скоро! Саперів вантажить!

СУДОПЛАТОВ

(незворушно САВЧЕНКУ)

Ви двері добре зачинили?

САВЧЕНКО перевіряє, обертається до СУДОПЛАТОВА, киває головою. СУДОПЛАТОВ іде до вікна, відчиняє квартиру, жестом кличе всіх підійти до нього. РЯСНОЙ, САВЧЕНКО вже поряд. ХРУЩОВ йде нехотя.

З двору долинають крики ЕНКАВЕДИСТІВ, що кидають тіла САПЕРІВ у вантажівку. СУДОПЛАТОВ стає спиною до вікна. Говорить тихо.

СУДОПЛАТОВ

Вчора вночі верховний заявив, що наступ на Західну Україну в пріоритеті, бо, крім німців там ще й бандерівці, які в багатьох районах вже встановили свою владу. (До САВЧЕНКА.) Так, Сергію?

САВЧЕНКО

Так точно, Павле Анатолійовичу!

СУДОПЛАТОВ

Є інформація, що Гітлер хоче звільнити Степана Бандеру з концтабору Загсенхавзен, щоб пожвавити націоналістичний рух...

І хоч ми ще не на Західній
Україні, та до зустрічі Бандери
вже маємо бути готові...

ХРУЩОВ
(САВЧЕНКУ)

Серьожа, що там у нас з
агентурою на Західній?

САВЧЕНКО
Сіть вже є, та бандьори її
сильно трусять...

ХРУЩОВ
У тебе там що, рибалка?

САВЧЕНКО
Народ там впертий. За приватну
власність всі... І всі за одного.

СУДОПЛАТОВ
Так ви бандерівців приватною
власністю і вербуйте!

АІСТОВ
До війни ми її в них забирали.
А тепер будемо назад віддавати?

СУДОПЛАТОВ
Ти в тридцять дев'ятому у них
і жінку собі забрав. (Жартує.)
Не дрейф, ніхто її віддавати
назад їм не буде. До речі,
де вона зараз?

АІСТОВ
В Кракові, в шпиталі, фельдшером.
За нашим агентом Гайцем замужем.

СУДОПЛАТОВ
Німка вона, Майєр прізвище... Так?

АІСТОВ
По-матері. По-батькові - Наум.

САВЧЕНКО
Батько єврей?

АІСТОВ
Хохол. Прізвище таке, карпатське.

СУДОПЛАТОВ
От хто нас на Бандеру виведе -

твоя хохлушка-німка Наум-Майер!

АІСТОВ

Товаришу комісарє! Її УПА
відразу ліквідує. Вона ж їх
через мене вже раз була зрадила...

ХРУЩОВ

Як у вас шпiонiв все заплутано.
Вдома - жінка-хохлушка, а на
службі - німка і чужа жона.

СУДОПЛАТОВ

А ми твою жінку в Вигоду на
Україну-неньку повернемо німцям
в комендатуру. От бандери її
відразу і не вб'ють... (Сміється.)

Тихий стук у двері. САВЧЕНКО показує, що «свої», іде до дверей і
впускає капітана НКВС, який щойно командував розстрілом САПЕРІВ.

САВЧЕНКО

Капітан Віктор Кашеев. (До
АІСТОВА.) Ви знайомі? Капітан
до війни агентурно-бойові групи
першим на Західній сколочував.

АІСТОВ

Ні!.. (СУДОПЛАТОВУ) А як ви
ви примусите німців повернути
мою жінку на Західну? Вона ж
на їхній авіабазі служить.

СУДОПЛАТОВ

А їй допоможуть наші партизани і
капітан Кашеев, звичайно. Йому
головне - не промазати! (КАЩЄВУ.)
Присядьте, капітане, обмізкуємо.

ІНТ. ПІДЗЕМНИЙ АНГАР ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯННОЇ БАЗИ НАЦИСТІВ В
РАКОВИЦЯХ ПІД КРАКОВОМ - ЛИСТОПАД 1943. НІЧ

Люк у стелі велетенського ангара відкривається і по скобах,
вмонтованих у височезну стіну, спускаються фельдшерка ШТЕФ НАУМ-
ГАЙЦ і авіамеханік АДЛАР КЛЯЙН.

КЛЯЙН

А що буде, якщо твій чоловік
не знайде тебе поряд у ліжку?

ШТЕФ

Нічого не буде. Він спить.

А я на чергуванні.

КЛЯЙН

І що в тебе за нав'язливий
інтерес до літаків?

ШТЕФ

А ти хотів це зробити в
лісосмузі?.. (Сміється.)

ШТЕФ сплигує з останніх скоб на бетонну підлогу. Озирається довкола, оглядаючи два ряди літаків у ангарі. Помічає зачохлений турбореактивний, ще секретний, Messerschmitt Me 262. Трайливо зиркає на КЛЯЙНА і біжить знімати чохол з літака.

ШТЕФ

А давай зробимо це в он
тому новенькому літакові!

Слідом за нею сплигує стривожений КЛЯЙН. Хочє гукнути ШТЕФ, та боїться шуміти. Біжить за нею. ШТЕФ підбігає до літака, смикає за поворозку. Чохол розкривається і спадає з кабіни літака.

ШТЕФ

(зраділо)

Хочу в цьому, новенькому!

КЛЯЙН підскакує до неї, хапає за талію і затуляє долонею рота.

КЛЯЙН

(пошепки)

Тихо! Він секретний. Нас
шльопнуть за таке.

ШТЕФ

Я шалію, коли мене шльопають!

Вони опиняються одне навпроти одного. Широкоплечий КЛЯЙН нависає над гінкою і жагливою ШТЕФ, ледве стримує бажання.

КЛЯЙН

Є ще морг, кагати для картоплі...
два бомбосховища... місць
багато, куди не загляне
твій чоловік.

ШТЕФ

Після двох діб операцій він
заглядає лиш у сни. А в
мене зараз чергування...
з тобою, Кляйне... І ти
маєш бути слухняним.

ШТЕФ бере КЛЯЙНА за гудзик комбінезону і тягне до себе.

ШТЕФ

Люблю чоловіків з запахом
пального, поршнів і заліза.

КЛЯЙН

А я люблю жінок, які не
бояться чоловіків з
поршнями і залізом.

КЛЯЙН підхоплює ШТЕФ на руки, крутиться з нею, вдаючи з себе винищувач у польоті, і заносить її до іншого розчохленого літака з великим салоном. На підлозі салону валяється кілька мішків. З-назовні долинає гул авіаційних моторів, який КЛЯЙН і ШТЕФ в шалі кохання не чують. КЛЯЙН силкується швидко зняти комбінезон. Зашпортується. Падає на мішки. З одного мішка вивалюються пропагандистські німецькі листівки.

КЛЯЙН спускає вниз комбінезон, здирає зі ШТЕФ жакет, хоче розчепити гудзики на блузці. Але ШТЕФ перехоплює його руку і стискає в своїй. КЛЯЙН здивовано дивиться на ШТЕФ.

Враз над Краковом розлягається гримка сирена повітряної тривоги. Чути ревище моторів літаків. КЛЯЙН визначає за звуком які.

КЛЯЙН

Російські свині летять!
Бомбовози У-2!

В ангарі спалахує світло. ШТЕФ і КЛЯЙН схоплюються. ШТЕФ вискакує з літака першою. Ховаючись за шерегою винищувачів, поспішає до велетенських воріт ангара, що вже відчиняються. В них забігають ЛЬОТЧИКИ (ДЕСЯТЬ ОСІВ) і АВІАМЕХАНІКИ (ДЕВ'ЯТЬ ОСІВ), до яких приєднується КЛЯЙН. Кожен біжить до свого літака.

Гримлять перші вибухи бомб, що падають на Краків й авіабазу.

На воротах виникає постать АВІАСИГНАЛЬНИКА, який прапорцями дає команди ЛЬОТЧИКАМ в кабінах літаків, що вже один за одним викочуються з ангара на злітне поле.

Несподівано до воріт під'їжджають два німецькі позашляховики «Хорьх» з кількома великокаліберними кулеметами на кожному. З них по німецьких літаках стріляють, перевдягнуті в німецьку форму, РАДЯНСЬКІ ПАРТИЗАНИ (ДВНАДЦЯТЬ ОСІВ).

АВІАСИГНАЛЬНИК валиться першим. КЛЯЙН, що якраз крутнув пропелер винищувача, якого він обслуговував, отримує чергу в спину.

Кулеметна черга втрапляє і в паливний бак літака, де щойно були ШТЕФ і КЛЯЙН. Літак вибухає. Пропагандистські листівки сотнями розлітаються по ангару. Поранений КЛЯЙН простягає до ШТЕФ руку.

ШТЕФ не до КЛЯЙНА. Вона тікає від ПАРТИЗАНІВ, що вже заїхали в ангар і мчать за нею на позашляховику. Кілька німецьких льотчиків стріляють з кулеметів в кабінах йому навздогін.

До велетенських воріт ангара підкочується три німецьких гусеничних бронетранспортери. Вони за кілька секунд накривають градом пострілів другий позашляховик з партизанами. Позашляховик спалахує, розвертається і зникає з проїми воріт. Два німецькі бронетранспортери женуться за ним. Третій мчить за позашляховиком, що наздоганяє ШТЕФ.

ШТЕФ несеться тунелем. За спиною стрекочуть постріли. Вона петляє, мчить попід стіною. Відстань між нею і «Хорьхом» невмолимо скорочується. З двох вікон позашляховика висовується ДВОЄ ПАРТИЗАН з автоматами і стріляють по ШТЕФ, але чомусь весь час промахуються, ніби бавляться. Один з них капітан КАЩЄВ.

ШТЕФ заскакує на драбину зі скоб у бетонній стіні. Швидко злітає скобами вгору до запасного виходу. «Хорьх» різко гальмує.

Несподівано за задком «Хорьха» лунають два вибухи гранат, кинутих з німецького бронетранспортера, що вже наздогнав позашляховик з партизанами.

Від вибухів всі двері в позашляховику розчиняються, вікна вилітають. ТРИ ПАРТИЗАНИ вивалюються ранені з машини. Лиш КАЩЄВ живий-здоровий вискакує і дереться по скобах слідом за ШТЕФ.

ЕКСТ. ЗЛІТНЕ ПОЛЕ ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯННОЇ БАЗИ НАЦИСТІВ В РАКОВИЦЯХ ПІД КРАКОВОМ – ЛИСТОПАД 1943. НІЧ

ШТЕФ тікає по злітному полю від КАЩЄВА. Озирається. КАЩЄВ не стріляє, жестом показує, щоб спинилася.

Вдалині біля входу в підземний ангар з літаками іде бій.

ІНТ. МЕДЧАСТИНА ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯННОЇ БАЗИ НАЦИСТІВ В РАКОВИЦЯХ ПІД КРАКОВОМ – ЛИСТОПАД 1943. НІЧ

ШТЕФ заскакує до шпиталю. Проноситься через палату з пораненими німецькими льотчиками (СІМ ОСІВ). За нею не відстає в формі офіцера Вермахту КАЩЄВ. Проминаючи ПОРАНЕНИХ, він плечем зачіпляє стійку з загіпсованою ногою, перепрошує німецькою.

КАЩЄВ
Просимо вибачити!

ЕКСТ. КАБІНЕТ ГОЛОВЛІКАРЯ МЕДЧАСТИНИ – ЛИСТОПАД 1943. НІЧ

Головлікар медчастини, чоловік ШТЕФ і агент радянської розвідки ГЮНТЕР ГАЙЦ заповнює за столом історії хвороб пацієнтів.

До кабінету влітає ШТЕФ. Схвильовано говорить німецькою.

ШТЕФ
До нас гості!

ГАЙЦ про всяк випадок береться за пістолет. До кабінету входить КАЩЄЄВ, якого впізнає ГАЙЦ.

КАЩЄЄВ
Слава Перемозі! Ви до
незваних гостей готові?

ГАЙЦ відказує на пароль належною відповіддю.

ГАЙЦ
В наш час треба бути
готовим до всього.

ГАЙЦ показує КАЩЄЄВУ і ШТЕФ, щоб ішли за ним.

ІНТ. МОРГ МЕДЧАСТИНИ – ЛИСТОПАД 1943. НІЧ

ГАЙЦ, КАЩЄЄВ і ШТЕФ заходять до моргу. ГАЙЦ міцно зачиняє двері. Запалює світло. В морзі на столі лежить після розтину загиблій німецький офіцер. Вирізані легені складені в алюмінієву миску. ГАЙЦ підходить до столу з мерцем і вкриває його цератом.

КАЩЄЄВ
Гюнтере, ти зараз зайвий.

ГАЙЦ нехотя йде з моргу. КАЩЄЄВ кидає йому навздогін.

КАЩЄЄВ
Будь неподалік. За одне й
покараулиш, щоб ніхто нас
зі Стефанією Михайлівною не
потривожив. (ГАЙЦ виходить.)

КАЩЄЄВ
Командування переводить тебе
на Західну Україну. Очолиш
операцію з ліквідації Бандери.
У тебе два-три місяці для
проникнення і зарахування в УПА...

ШТЕФ
Бандери? Бандера ж в концтаборі
сидить. А на нашу авіабазу, як
раз, секретний реактивний
мессер привезли!

КАЩЄЄВ заперечливо крутить головою й слухати ШТЕФ не хоче.

КАЩЄЄВ

Бандера важливіший за мессер.
Легенда, документи і твої
сентименти - ось! Завчи і спали!
Особисті фото можеш лишити!

КАЩЄЄВ простягає скручені в німецьку газету папери. ШТЕФ розкриває газету. Звідти випадають фото: Степана Бандери, її діда Кароля Альберта Майєра з її мамою Геленою, ще дитиною, біля фахверкового будинку в Вигоді, її самої молодой з першим чоловіком Ільком Гірняком та малим сином Тарасом, і фото її чоловіка вже в строї Крайового провідника УПА.

КАЩЄЄВ піднімає світлини першого чоловіка ШТЕФ у строї крайового провідника і Степана Бандери.

КАЩЄЄВ

Він - твоя мета. (Вказує на Бандеру.) Його запам'ятати - фото спалити. І фото першого чоловіка у формі крайового провідника УПА теж. Він - права рука Бандери. Його псевдо Робан.

ШТЕФ

Ви хочете, щоб мене прийняв
в свій загін мій перший чоловік?!
Та ви здуріли! Він же мене знає,
як облуплену!..

ШТЕФ нервово сміється, збирає світлини. КАЩЄЄВ теж сміється.

КАЩЄЄВ

Облуплену, кажеш? Я хотів для
правдивості в бою тебе облупити,
але ти надто швидко бігаєш..

Метким рухом витягає пістолет з глушником і стріляє ШТЕФ у ліву ногу вище коліна. І хоч за вікном гримить бій, та ГАЙЦ учуває приглушений звук пострілу і влітає до моргу.

ЙОГО ОЧИМА: поранена в ногу ШТЕФ, щоб підвестися, намагається вхопитися за край столу, на якому лежить покійник.

ГАЙЦ обурений, кидається до ШТЕФ допомогти, сварить КАЩЄЄВА.

ГАЙЦ

Ти що витворяєш?! (Спиняє
носовиком кров з рани ШТЕФ.)

КАЩЄЄВ

Відправляю її у відпустку
після поранення на батьківщину.

ГАЙЦ

Ти сказився, Вікторе! Що це за методи?!

КАЩЄЄВ

Не бійсь! Рана навиліт. Кістка ціла... Тепер діло за тобою.

ГАЙЦ

Що ти верзеш?! Вандал ти!

КАЩЄЄВ

А ти - німецький головлікар!
Вилікуєш дружину і до Вигоди на оздоровлення направши.

ГАЙЦ допомагає ШТЕФ підвестися. Вона аж почорніла від люті.

ШТЕФ

А можна слово потерпілій?

КАЩЄЄВ

Та хоч два, поки на вашу базу наш партизанський наліт.

ШТЕФ

Чия ідея була? Аістова?

КАЩЄЄВ

Не думаю.

КАЩЄЄВ показує вказівним пальцем вгору, натякаючи, що рішення прийняте керівництвом НКВС. ШТЕФ пронизує КАЩЄЄВА поглядом.

ШТЕФ

Але він у цій справі теж!

КАЩЄЄВ

Так... Проте, це не його ідея.

ШТЕФ

Вибору я не маю, а просьба є!

КАЩЄЄВ

Яка?

ШТЕФ

Як побачите Аістова - плюньте йому в лице. А буде в претензії, скажете - то від мене.

ЕКСТ. ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯННА БАЗА НАЦИСТІВ В РАКОВИЦЯХ ПІД
КРАКОВОМ - 7/І 1944. НІЧ

Біля шпиталю ГАЙЦ всаджує ШТЕФ на задне сидіння авта. Сам з
ціпком ШТЕФ та шкіряною валізкою всідається поруч. Плескає ВОДІЯ
по плечу.

Авто рушає в бік злітного поля, на якому готується до вильоту
лише один транспортний літак Messerschmitt «Gigant».

ШТЕФ вдягнена в півпальто медсестри Червоного Хреста німецького
відділення. Говорить тихо ГАЙЦУ.

ШТЕФ

Не приїжджай. Сама справлюсь.

ГАЙЦ шепоче на вухо, вдає для ВОДІЯ, що цілує ШТЕФ.

ГАЙЦ

З перекладами в комендатурі
Вигоди справишся, а з УПА ні...

ВОДІЙ раптом обертається до них і каже, присміючись.

ВОДІЙ

Це ж треба, як Штеф пощастило,
що транспортний літак сьогодні
з Кракова летить до Долини.

Здивовані обізнаності ВОДІЯ, ГАЙЦ і ШТЕФ переглядаються.

ГАЙЦ

Моїй дружині сьогодні повезло
двічі, бо я їй в дорогу
швабські ковбаски приготував.

ШТЕФ вдячно усміхається. Відвертається від ВОДІЯ, похмурнішає...

... Авто під'їжджає до літака, в який ЧЕТВЕРО СОЛДАТІВ вантажать
ящики зі зброєю і ліками. ГАЙЦ висаджує ШТЕФ з машини, підводить
до трапу. ШТЕФ ставить ногу на трап. Та враз згадує, що має
попрощатися з ГАЙЦЕМ, вдаючи його дружину, і обертається.
ВОДІЙ позашляховика пильно спостерігає за їхнім прощанням.

ШТЕФ швидко припадає до ГАЙЦА. І ГАЙЦ, який не чекав такої
палкості, пристрасно цілує її. Обое завмирають в прощальному
поцілунку. ВОДІЙ відводить погляд в інший бік.

ІНТ. САЛОН MESSERSCHMITT «GIGANT» - 7/І 1944. НІЧ

... Вхідний люк закривається і літак злітає у нічне небо, неначе
розчиняється в ньому.

... В ілюмінаторі у нічній імлі пропливають засніжені верхи Карпат. ШТЕФ хоче роздивитися, але гори закриває хмара і мигтить в ілюмінаторі то білим хмаровинням, то чорною безпросвітністю.

В салоні, крім ШТЕФ нікого. Вона витягає з внутрішньої кишені жакета фото колишнього чоловіка і Степана Бандери. Уважно їх розглядає. Встає, іде в хвіст літака до унітазу за розсувною перегородкою. Рве обидва фото, кидає в унітаз, змиває водою.

ЕКСТ. ВОЄННИЙ АЕРОДРОМ В МІСТІ ДОЛИНА -7/І 1944. НІЧ

ШТЕФ з валізою підходить до контрольно-пропускного пункту. У неї за спиною злітне поле аеродрому, на яке у світлі прожекторів у клубах морозного повітря сідають транспортні літаки. Сині від морозу ДВА УНТЕРИ в гунях² ретельно перевіряють її документи, присвічуючи їй в лице ліхтариком. ШТЕФ мружиться від світла, коситься на злітну смугу, запам'ятовуючи число літаків.

МОЛОДШИЙ УНТЕР після печатки в її посвідченні б'є каблуками чобіт і награно вклоняється.

МОЛОДШИЙ УНТЕР
Ласкаво просимо в дистрикт
Галичина!

ШТЕФ сухо киває йому головою, витягаючи з валізи рукавиці.

ШТЕФ
А вузькоколійка робить?

СТАРШИЙ УНТЕР
Вчора ще робила.

Каже СТАРШИЙ УНТЕР і махає рукою ШТЕФ, щоб ішла далі.

ІНТ./ЕКСТ. ВАГОН ВУЗЬКОКОЛІЙКИ - 7/І 1944. НІЧ

У кутку вагону біля вікна серед сонних мадярських СОЛДАТІВ (ДВАНАДЦЯТЬ ОСІВ) сидить, закутана в шаль по очі, ШТЕФ, дивиться у вікно. Раптом один МАДЯР затуляє сумну угорську пісню.

За вікном пропливають ферми мосту через ріку Свіча. Клуби чорного диму пливуть за потягом, що несеться над змерзлою рікою.

Вдалині під блідим сяйвом Місяця біліють гори. Потяг з трьома вагончиками спиняється перед горою Осій. З вагончика виходить ШТЕФ і йде в напрямку вкритого снігом Осія.

---

²Гуня - верхній одяг із довговорсого саморобного сукна із «фальшивими» рукавами, що накидався на плечі.

ЕКСТ. ГОРА ОСІЙ БІЛЯ ВИГОДИ - 7/І 1944. ДОСВІТОК

Засніжену гілку підіймає рука і перед ШТЕФ з висоти гори Осій відкривається селище Вигода і її рідне село Старий Мізунь.

Чиясь сіра тінь прошмигує в кущах ожини.

ШТЕФ краєм ока помічає МОЛОДОГО ВОВКА. А біля нього - ще ОДНОГО. Зеленими блискучими очима вони впиваються в ШТЕФ.

ШТЕФ насторожено обертається до ВОВКІВ. Присідає, щоб здаватися ВОВКАМ нижчою за них. Витягає швабські ковбаски, які їй дав в дорогу ГАЙЦ. Підповзає ближче до ВОВКІВ і кидає їм їх. ВОВКИ підстрибують до несподіваного частування. Радо вимахують хвостами. Вони ще зовсім молоді, худючі і змучені. ШТЕФ відходить, пригинаючись і поглядаючи на ВОВКІВ. Зосереджені на поїданні ковбасок, вони не переслідують її.

ШТЕФ, накульгуючи, з ціпком і валізою спускається снігами з гори вниз до річок Мізунка і Свіча, які під Осієм зливаються в одне річище, завалене високими брилами криги і великими заметами.

В Старому Мізуні і Вигоді гудуть різдвяні дзвони після Всенощної. Світиться в кожній хаті. Чути церковні співи. Поблискують свічки на кладовищі.

По кризі ріки іде перший живий вертеп КОЛЯДНИКІВ (ЧОТИРНАДЦЯТЬ ОСІВ), який складається з самих лише дітей та підлітків. ДІВЧИНКА ОДИНАДЦЯТИ РОКІВ, що грає СМЕРТЬ з косою, розпалює свічу в паперовій Різдвяній Зірці. КОЛЯДНИК, що грає КОЗАКА, піднімає Зірку високо над головою.

ШТЕФ іде за ватагою КОЛЯДНИКІВ, ховаючись за високими крижинами і тримаючись на відстані. ДІВЧИНА-СМЕРТЬ затуляє високим сильним голосом першу колядку. КОЛЯДНИКИ їй підспівують.

З Галицької землі ясна зоря
Зійшла з-за моря!
Радуйся, радуйся земле!
Син нам ся Божий народив!

Та й по всій землі,
Та й возсіяла!
Радуйся, радуйся земле!
Син нам ся Божий народив!..

Раптом ДІВЧИНКА, що грає СМЕРТЬ, перестає заспівувати, спиняється на кризі посеред ріки і уважно вдивляється у вкритий темрявою берег. За високими крижинами показується і зразу зникає силует ШТЕФ. Гурт КОЛЯДНИКІВ теж спиняється. КОЛЯДНИК, що грає КОЗАКА, підходить до ДІВЧИНКИ, поглядає у той бік, що й вона.

КОЛЯДНИК-КОЗАК
Що ся стало, Наталко?

КОЛЯДНИК-ІРОД
(сміється)
Слова забула!

ДІВЧИНКА-СМЕРТЬ
Та так... Привиділося.

КОЛЯДНИКИ, співаючи, ідуть з ліхтарями кригою річки далі.
ШТЕФ за високою брилою чекає, поки вони зникнуть у темряві.

ЕКСТ. НІМЕЦЬКА КОМЕНДАТУРА У ВИГОДІ - 7/І 1944. РАНОК

ШТЕФ підходить до ДВОХ КАРАУЛЬНИХ на ганку комендатури. Витягує руку у вітанні «Хайль Гітлер!». Показує ауйсвайс. КАРАУЛЬНІ перевіряють і хвацько задирають правиці у нацистському салюті.

ІНТ. КАБІНЕТ НІМЕЦЬКОГО КОМЕНДАНТА ВИГОДИ - РАНОК. 7/І 1944

Рудий, високий і м'язистий КОМЕНДАНТ МАЙОР ОТТО ГЕРЦИХ без кітеля у кутку кабінету відробляє удари по боксерській груші-краплі, що здригається на розтяжці між підлогою і стелею. За тренуванням ГЕРЦИХ не чує стукіт у двері. Помічає ШТЕФ лише коли вона увиходить. Знімає боксерські рукавиці. Витирає рушником обличчя. ШТЕФ ставить валізу, підносить вгору руку, вигукує «Хайль Гітлер!»

ГЕРЦИХ втомлено вимахує у відповідь.

ГЕРЦИХ
Sieg Heil!.. Der Morgen
braucht einen Motor.³

Вдягає кітель, чіпляє на ший орденом «Залізного Хреста», пильно роздивляється ШТЕФ.

ГЕРЦИХ
Сідайте! (Простягає жерстянку з монпансьє.) Не бажаєте присолодити ранок?

ШТЕФ
В мене усолода ще попереду.

ГЕРЦИХ натискає на кнопку виклику на краю стільниці. Заходить АД'ЮТАНТ КОМЕНДАНТА ШТАБСФЕЛЬДФЕБЕЛЬ КУНКЕЛЬ.

ГЕРЦИХ
Принеси фрау чаю, Кункеле!
(До ШТЕФ.) Чесно кажучи, не

---

³Слава перемозі!.. Ранок потребує руханки. (З нім.)

розумію, чому ви саме сюди
приїхали на реабілітацію..

ШТЕФ

Бо я звідси. А родичі чоловіка
всі загинули. Нема до кого їхати..

ГЕРЦИХ

Про це я читав у вашій справі.
Але там написано, що ви втекли
звідси в сорок першому з
російським офіцером.

До кабінету КУНКЕЛЬ вносить чай з цукром, кутю і нарізаний
скибками німецький різдвяний кекс штолен. КУНКЕЛЬ ставить тацю
на стіл перед ШТЕФ, задивляючись на її красиву струнку поставу.

ШТЕФ

Я кинула його... Всі мої рідні тут.

ГЕРЦИХ

І майже всі ваші рідні в
горах, крім кількох жінок...
І ваш перший чоловік також.

ШТЕФ

І що?

ГЕРЦИХ

Вони воюють з нами. Вам
не страшно?

ШТЕФ

Чого?.. У нас кажуть: «УПА
боятися, в ліс не ходити!»
І я не боюся... Я вже три роки
не воюю, а людей рятую.

ГЕРЦИХ уважно роздивляється ШТЕФ.

ГЕРЦИХ

У вас сьогодні свято. То
врятуйте і мене.

ГЕРЦИХ накладає їй і собі ложечкою в тарілочки кутю. І вже хоче
їсти, як ШТЕФ притримує його руку.

ШТЕФ

Ні! Не так! Спочатку
господар кидає кутю на
стелю (показує як) і
примовляє: «Сійся, родися,
жито, пшениця!». А тільки

тоді всі їдять кутю.

ШТЕФ відпускає руку ГЕРЦИХА з ложечкою повною куті і жестом підохочує, щоб він кидав кутю на стелю. ГЕРЦИХ вагається кидати і кладе ложечку в тарілочку.

ГЕРЦИХ

А для чого таке добро псувати?

ШТЕФ

Щоб наступного року врожай кращий був.

ГЕРЦИХ

Он як? Ну, я ще не все у вас розумію... (Зиркає на якусь тінь за вікном. Міняє тему.) А чому ви пішли від російського офіцера? Вам не сподобалася Москва?

ШТЕФ

Я пішла на фронт.

ГЕРЦИХ

Воювати з нами?

ШТЕФ

Медсестрою.

ГЕРЦИХ

І?..

ШТЕФ

Під час бою опинилася в розташуванні німецьких військ.

ШТЕФ замовкає і з ввічливості береться за шматок залежалого ще з католицького Різдва штолена. Насилу відламає ложечкою зачерствілий кусник. Їсть, мало не кривиться. Запиває чаєм.

ГЕРЦИХ

І потрапили в полон...

ШТЕФ

Я б не назвала це полоном.
Я по матері німка, ви знаєте.
І німкою себе вважаю. Мій дід Кароль Альберт Майер – німецький колоніст, інженер, прокладав в наших горах вузькоколійку.

ШТЕФ знову замовкає, пережовуючи черствий штолен і водночас краєм ока стежачи за скрадливим рухом за вікном.

ГЕРЦИХ

Все ж, я думаю, що тут вам
реабілітуватися не вдасться!..

ГЕРЦИХ зауважує, що ШТЕФ помітила рух за вікном, враз різко підводиться, йде до вікна, розчиняє його, перехиляється через підвіконня, хапає когось, хто ховається зовні, і втягує його за комір до кабінету.

Той, кого втягнув знадвору ГЕРЦИХ, виявився худим доходжалим хлопом з одним оком, у якого з-під віка з порожньої очниці при кліпанні, замість очного протезу, визирає невеликий гладкий зеленкуватий камінець. ШТЕФ впізнає в ньому ДУРНУВАТОГО ЮЗЯ.

ГЕРЦИХ

Ти з лісу? Бандерівець?

ГЕРЦИХ міцною рукою тримає ЮЗЯ над підлогою. Той лише ногами в повітрі бовтає. Не розуміє питання ГЕРЦИХА німецькою.

ГЕРЦИХ

(до ШТЕФ.)

Перекладайте! Вас же для
цього сюди прислали!

ШТЕФ перекладає ЮЗЮ питання ГЕРЦИХА українською.

ДУРНУВАТИЙ ЮЗЬО

Йой, Штефко! Я, як тя на
вулиці ще ввидів, то й голову
втеряв! Це ти, чи не ти?
Казали, що тебе кацапи зарізали.

ШТЕФ перекладає ГЕРЦИХУ слова ЮЗЯ.

ГЕРЦИХ

(німецькою)

Хто ти? Звідки знаєш фрау Штеф?

ШТЕФ

(ГЕРЦИХУ)

Він дядько мого чоловіка.
Дурнувятий Йосип. Йому
поляки голову проломили.
(До Юзя українською.)
Покажи йому потилицю!

ЮЗЬО нахиляє до ГЕРЦИХА голову, наче хоче вдарити КОМЕНДАНТА лобом. ГЕРЦИХ ще сильніше пригинає голову ЮЗЯ, розглядає, затягнуту шкірою, діру в черепі.

ШТЕФ

(ГЕРЦИХУ)

Відпустіть його! Він дурний,
смішний і нешкідливий.

ГЕРЦИХ опускає ЮЗЯ на землю.

ГЕРЦИХ

Кункеле!

Вбігає КУНКЕЛЬ.

КУНКЕЛЬ

Я тут, герр майор!

ГЕРЦИХ

Видай фрау Гайц-Майер пайок
і наш різдвяний штолен.

КУНКЕЛЬ

Так, герр майор!

ГЕРЦИХ

(ШТЕФ)

Я так розумію, жити є вам де.

ШТЕФ

Є батькова хата...

ЮЗЬО утямлює у відповіді ШТЕФ німецьке слово «Väterlich» -
українською «Батькова» і чомусь радіє, аж підстрибує.

ЮЗЬО

Väterlich - батька!.. Батька
її вже забили, а мати ще живі!

ШТЕФ від жахливої звістки ДУРНУВАТОГО ЮЗЯ аж сіріє на виду.

ГЕРЦИХ

Що він сказав?

ШТЕФ, стримуючи біль, перекладає слова ЮЗЯ.

ГЕРЦИХ

Схоже він на всю голову дурний!
Прийміть мої співчуття!

ШТЕФ лиш киває. Хочє взяти валізу, та її забирає КУНКЕЛЬ.
Коли ШТЕФ виходить, ГЕРЦИХ говорить до ДУРНУВАТОГО ЮЗЯ
поганою українською мішма з російською.

ГЕРЦИХ

Я тобі сказав, не висовуйся!

ЮЗЬО

Так мені ж її видно не було!

ГЕРЦИХ

Чи ето такі вона?

ДУРНУВАТИЙ ЮЗЬО, потверджуючи, весело крутить макітрою.

ГЕРЦИХ

Сліди за неї, дурака! І щоб
я знав кождий їйо крок!

ЮЗЬО знову підстрибує від дурнуватої радості і починає співати
щедрівку замість колядки:

«Дай кільце ковбаски
і бубликів в'язку!»

ГЕРЦИХ

Дам! Но еслі она пойме, шо ти
слідиш за нею – уб'ю, як пса!

ДУРНУВАТИЙ ЮЗЬО виймає з-за пазухи свого сірого сардака дудочку-
пищавку і починає пронизливо і жалісно на ній свистіти.

ЮЗЬО

А як я тобі «Wenn Die Soldaten»⁴
заграю, то шпику шпиґу дасиш?

ГЕРЦИХ голосно наказує у приотворені з кабінету двері.

ГЕРЦИХ

(німецькою)

Кункеле! І цього дурного Юзьо
почастуй різдвяним пригощанням!

З коридору долинає голос Кункеля:

КУНКЕЛЬ

Слухаюся, герр майор!

ЕКСТ. ДОРОГА З ВИГОДИ ДО СТАРОГО МІЗУНЯ – 7/І 1944. РАНОК

Штабсфельдфебель КУНКЕЛЬ везе на «Опелі» ШТЕФ до хати її
батьків. Вони переїздять міст над Свічею. Дорогою їм стрічається
два гурти КОЛЯДНИКІВ. Перший гурт, що був трапився ШТЕФ, коли
вона спустилася з гори Осій, бродить кригою ріки, заходячи в
обійстя, що при березі. Другий гурт з ДВАНАДЦЯТИ ДІТЕЙ кружляє
вулицями Старого Мізуня. Їхні з'яви в морозному іскристому
повітрі ранку видаються містичними.

---

⁴«Коли солдати...» – відомий німецький військовий марш.

КУНКЕЛЬ

Фрау Штеф, чи я можу вас
так називати?

ШТЕФ

Чому б і ні?

КУНКЕЛЬ

Коли я сьогодні вперше
побачив вас, я відчув себе
в Німецькій державній опері
на «Жінці без тіні» Ріхарда
Штрауса. Ви чомусь мені
нагадали персонаж з неї –
Імператрицю.

ШТЕФ

(сміється)

Я в Берліні ніколи не була.
І походження моє карпатсько-
бюргерське.

КУНКЕЛЬ

У вас могутнє походження, якщо
ви з цих місць. Ще вчора тут
ми билися з УПА. Вбито два
десятки бандерівців. А ваше
село сьогодні Різдво святкує,
наче нічого не сталося!

ШТЕФ

Тут традиції сильніші за
смерть... А скільки лягло
наших у цім бою?

КУНКЕЛЬ

Наших?.. (Допитливо дивиться
на ШТЕФ.) Наших полягло більше.
Тут місцеві за кожним кущем,
як за дзотом.

ШТЕФ

За церквою зразу наліво і
до ріки!

КУНКЕЛЬ повертає авто наліво, розганяючи другий гурт КОЛЯДНИКІВ.

ЕКСТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ. ОБІЙСТЯ ХАТИ БАТЬКІВ ШТЕФ – 7/І 1944.РАНОК

За хвилю автівка доїжджає до останньої хати над самісінькою
рікою Мізункою. В хаті горить світло. Видно двоє дівчачих облич,
що визирають у вікно на КУНКЕЛЯ..

...Оббігає круг машини, відчиняє перед ШТЕФ двері, подає руку. Граційна ШТЕФ легко, ледь кульгаючи, виходить з «Опеля». КУНКЕЛЬ дістає валізу ШТЕФ і дві польові сумки. Обидві дає ШТЕФ.

ШТЕФ

Це такий великий пайок?

КУНКЕЛЬ

Один пайок ваш. А другий – вашій німецькій родині. Тільки не переплутайте.

ШТЕФ відкриває сумку з пайком, призначеним для неї, і бачить поряд з продуктами стару модель парабелума Люгера і патрони.

ШТЕФ

А пістолет мені на закуску?

КУНКЕЛЬ

Тут пострілюють, знаєте! Особливо, в людей з пайками!

КУНКЕЛЬ хоче взяти валізу та сумки з пайками, та ШТЕФ не дає.

ШТЕФ

Дякую. Я тут вже сама.

Іде підметеною від снігу стежкою до хати. КУНКЕЛЬ зазирає в авто, витягає звідти ціпок. Наздоганяє ШТЕФ, простягає ціпок.

КУНКЕЛЬ

Фрау Штеф! Ви забули це... І завтра зранку о сьомій ми чекаємо вас в комендатурі.

ШТЕФ згідливо киває, бере ціпок...

ЕКСТ. ВІКНО ХАТИ БАТЬКІВ ШТЕФ – РАНОК. 7/І 1944

З вікна хати позирають на ШТЕФ дві дівчинки, це її малі кузинки: КАТРЯ і АНЦЯ. Першій – ШІСТЬ РОКІВ, другій – ВІСІМ. Вони бачать...

ІНТ. ВИД З ВІКНА ХАТИ БАТЬКІВ ШТЕФ – РАНОК. 7/І 1944

...як ШТЕФ бере ціпок. КУНКЕЛЬ вклоняється і цілує їй руку. Щось каже на прощання. ШТЕФ посміхається і йде до ганку.

КАТРУСЯ, АНЦЯ

Тето Гелено! Ходіт подивитися!
До нас якась Krankenschwester⁵

---

⁵Медсестра. (З нім.)

приїхала!

КАТРЯ і АНЦЯ біжать до ТЕТИ ГЕЛЕНИ в глиб хати.

ЕКСТ. ОБІЙСТЯ ХАТИ БАТЬКІВ ШТЕФ. СТАРИЙ МІЗУНЬ – 7/І 1944. РАНОК

ШТЕФ на ганку стукає в двері. З хати приглушено долинають схвильовані виски КАТРИ та АНЦІ і глухий голос її матері ГЕЛЕНИ. ШТЕФ стукає ще раз. Ніхто не відчиняє. ШТЕФ залишає валізку з сумками на ганку, сама спускається засніженим городом до річки Мізунки.

Спинається на березі серед великих крижаних брил. Оглядається. Замерзла ріка іскриться від перших променів Сонця. ШТЕФ іде кригою Мізунки і підіймається на високий плесканий камінь, схожий на престол, що лежить у ріці навпроти її хати. ШТЕФ з ціпком проходиться по кам'яному престолу, неначе міряє, чи той не змалів. Раптом з берега долинає дівчачий голос.

НАТАЛКА

Видиш! Камінь, що ти на нім
в ляльки бавилася, ще на місці!

На березі в масці СМЕРТІ з колядницького вертепу стоїть НАТАЛКА – молодша сестра ШТЕФ. ШТЕФ за голосом не може впізнати хто це.

НАТАЛКА

Я те ще від рана вздріла,
як ти ся з Осія спустила.

НАТАЛКА знімає маску, з-під якої викочується грива пшеничного волосся. ШТЕФ прикриває долонею очі від сонячного проміння, що відбивається від сніжно-білих крижин, і нарешті впізнає сестру.

ШТЕФ

Наталко! Диви, як виросла!
Вже скоро дівка на виданні!

НАТАЛКА зривається з берега і біжить до ШТЕФ. Міцно обіймає її, цілує. Підфарбовані буряком для образу СМЕРТІ, очі наливаються сльозами радості.

НАТАЛКА

Не кайся рано встати, а молодю
вженими! Чи ти хоч, щоб я, як
ти, рано вжила й в світі
полетіла?! (Сміється.)

ШТЕФ

А хіба в мене вибір був?
Сказали батько: Треба! То
мала ще дівчам віддаватися.

НАТАЛКА

(журиться)

А мені вони вже так не скажуть.

ШТЕФ

(похмурніє)

Як то сі стало?

НАТАЛКА

Повінь сильна була. Всю бульбу з городу ріка забрала. Та ж нас добре залило сеї осені. У грудні теж. Ач, який лід високий! То неньо місяць тому до вуйка Германа пішов, бульби позичити. А позичив смерть.

ШТЕФ

Як то? Вуйко його вбив?

НАТАЛКА

Неньо сказав, що мадяри. Вернувся без картоплі і з забоем голови. Так його плеснули, що череп тріснув... За днину й помер.

ШТЕФ

А що за мадяри?

НАТАЛКА

В Долині стоять. Вони тутка наїздами і всьо грабують. А так, командують в нас німці.

ШТЕФ

А що, Наталочко, мати досі на мене люті?

НАТАЛКА ще більше смутніє.

НАТАЛКА

Як не люті, як ти за мацкаля заміж пішла!..

ШТЕФ

А такі люті, що й в хату не пустять?

НАТАЛКА

До хати я й сама ключа маю! Мож спробувати!

Усміхається НАТАЛКА, витягає з кишені спідниці ключа і біжить до хати. ШТЕФ, шкандибаючи, поспішає з ціпком за нею.

Біля хати їх зустрічає рудий великий пес. Впізнає ШТЕФ, облизує.

ШТЕФ

А видиш, мене Хуня більше
любить, ніж мої родаки...

НАТАЛКА смикає ШТЕФ за рукава і показує пальцем на вже відчинені навстіж двері хати.

ІНТ. ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ. СТАРИЙ МІЗУНЬ - 7/І 1944. РАНОК

НАТАЛКА перша вступає до господи. ШТЕФ бере валізку з ганку, сумки з пайками, іде за нею.

МАТІР ГЕЛЕНА КАРОЛЬ МАЙЄР-НАУМ сидить в чорнім кептарю, в чорній хустці, пов'язаній подвійним скосом, прикладеній до чола вище брів, з двома зав'язаними кінцями високо над потилицею. Курить руру⁶. Сама змучена, з густою сіткою зморшок на висохлім обличчі, чорними, як вугіль, очима і темними пругами під ними.

Фотопортрет її чоловіка Михайла в чорній рамці та всі інші світлини родини висять над широким столом. На краю столу ближче до стіни з світлинами лежить на вишитім рушникові чорна хлібина, в яку встромлена чимала запалена свіча.

НАТАЛКА нічого не каже, підходить до столу, викладає з торби пиріжки, печиво, льодяники, німецькі марки - усе, що назбирала колядуванням.

ГЕЛЕНА суворо дивиться на ШТЕФ.

ШТЕФ підходить ближче до столу, але не наважується сісти.

ШТЕФ

Слава Йсу в хату, мамо!

Бере сумку з пайком, призначеним для її родини, і викладає на стіл: консерви, крупу, ерзац-хліб, банку горошку.

ГЕЛЕНА

Ади, ще й бога згадала!
Тікала до мацкалів, а
вернулася німкою!

ШТЕФ

А я німкою і була.

ГЕЛЕНА

То я - німка! А ти -
кацапська запроданка!

---

⁶Рура - люлька (Бойк. діалект.)

Чи хоч сказати, що вже
й німцям продалася?!

ШТЕФ

Я в німців служу. А
приїхала рану залікувати.

ГЕЛЕНА

Як у німців служиш, то
тя тут уб'ють.

ШТЕФ

Ну то чого вони маю́т мене
вбити, як я на їх роб'ю?

ГЕЛЕНА

Тя наші заб'ють, бо на
німців робиш! Іди звідси.
Не жени нам лихо в хату.
Бо ще дев'яти днів немає,
як твого неня не стало.

З чорних очей ГЕЛЕНИ котяться сльози, що відразу ховаються в її глибоких зморшках. ГЕЛЕНА витягає з рукава носовика і втирає їх швидкою рукою. Потім повертається до портрета чоловіка, хреститься і молиться.

Поки ГЕЛЕНА молиться, АНЦЯ і КАТРЯ підбігають до столу, хапають печиво і льодяники.

ШТЕФ

Та ви, мамо, німка правдивіша
за мене! Адіт, і вам пайки
німці дають.

ГЕЛЕНА

Я німка з походження. А родом
і ходом відси! Тому я українка.
І з українцем сорок п'ять
літ прожила, українських
дванайцятєро дітей вродила...

ШТЕФ

Тринайцятєро.

ГЕЛЕНА

Ти не рахуєши. Du bist
mir Fremd!⁷

ШТЕФ впродовж розмови не наважується сісти. А після останньої репліки слухняно повертається, бере валізу і йде геть з хати.

---

⁷Ти для мене чужинка! (З нім.)

АНЦЯ, КАТРЯ і НАТАЛКА, що притихли на лаві в глибині хати, підводяться приголомшені, хочуть та побоюються попроситися.

ГЕЛЕНА очима вказує НАТАЛЦІ на консерви та інший харч з пайка, залишений ШТЕФ на столі, дає зрозуміти, щоб та повернула пайок своїй старшій сестрі.

НАТАЛКА хутко виконує мовчазний наказ матері. Складає все до польової сумки і наздоганяє ШТЕФ вже на ганку. ШТЕФ здивована, пайок назад брати не хоче.

ГЕЛЕНА

Бери! Мені брат разом з
небіжками Анцеу і Катрусью
кільо бульби, кавалок солонини
і пів хліба щоднини дає. То з
голоду без тебе не спухнемо!

ШТЕФ

Чи то не за батька він дає?

ГЕЛЕНА різко встає і поривчасто підходить до порогу. В порівнянні зі ШТЕФ вона геть маленька. І хоч дивиться знизу, однак чорні очі спалахують шпарким вогнем, роблячи ГЕЛЕНУ поважною і поставною. ШТЕФ свого погляду не відводить. МАТИ з ляском зачинає перед нею двері.

ЕКСТ. ОБІЙСТЯ і ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ - 7/І 1944. РАНОК

ШТЕФ, довго не думаючи, з валізою і пайками, спираючись на ціпок, знову іде в бік ріки. Сходить на її кригу, протягує під ручкою валізи пасок і тягне її за собою по льоду.

З дверей стайні, що виходять на річку, за ШТЕФ вибігає НАТАЛКА.

ЕКСТ. РІКА МІЗУНКА -7/І 1944. РАНОК

Довгі чорні тіні від сліпучого сонця тягнуться по білій кризі за ШТЕФ. Вона опускає на вуха клапани кашкетки медсестри Червоного Хреста. І щодуху підіймається вгору рікою.

НАТАЛКА біжить за ШТЕФ. Озираючись на всі боки, НАТАЛКА боїться її гукати. А коли підбігає до сестри, то кладе їй руку на плече.

ШТЕФ не знає хто то, миттю хапає руку НАТАЛКИ і перекидає її через себе. Спантеличена НАТАЛКА не відразу приходить до тями.

НАТАЛКА

Невже медсестер такому учать?

ШТЕФ

Йой! Не знала-м, що то ти!

НАТАЛКА підводиться, обтрушується.

НАТАЛКА

А то ніц!..

Бере у сестри пасок від валізи, допомагає тягнути її по кризі.
Ідуть швидко далі.

НАТАЛКА

Куди ти теперка?

ШТЕФ

До хати лісника. Її ще
не спалили?

НАТАЛКА

Хрест «Борцям за волю України!»,
що біля хати, мадяри спалили, то
на ранок вже другий стояв.

ШТЕФ

А хто з наших в УПА?

НАТАЛКА

Мати ж повіли, всі, крім тебе.

ШТЕФ

І Грицько? Він же такий був
хоровитий.

НАТАЛКА

І він. Вчора бій був з німцями.
Грицькова чота вціліла. А
про нього ніяких вісток.

ШТЕФ

А син мій де?

НАТАЛКА

В підстаршинській школі,
високо в горах.

ШТЕФ

Та йому ж лиш чотирнадцять?

НАТАЛКА

Діда мадяри замучили, бо парох.
Бабця за ним пішла. Ілько
після тебе так і не вжив.
То Тарас нині з ним у лісі.

ШТЕФ

А де саме його школа?

НАТАЛКА

Не мож сказати. Нині школи
скрізь. В горах Україна наша.

ШТЕФ

А ти в УПА хто?

НАТАЛКА не відповідає, розбігається, підхоплює валізу і з
радісним вереском іде по кризі, як по ковзанці:

НАТАЛКА

У тя нічо, що б'ється, нема?!

ШТЕФ так само розганяється, трохи нековирно, бо з ціпком, і іде
по кризі. І попри кульгавість таки наздоганяє НАТАЛКУ. Хапає її
за плечі, розглядає вже майже доросле лице, чорні, смішливі очі.
НАТАЛКА виривається від ШТЕФ і біжить з валізою над головою.

НАТАЛКА

Валіза легойка! Самі пеньюари!

Так, бігаючи і сміючись, вони підходять до хати лісника.

ЕКСТ. ХАТА ЛІСНИКА БІЛЯ СИМВОЛІЧНОЇ МОГИЛИ «БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ
УКРАЇНИ» - 7/І 1944. ДЕНЬ

На горбі понад річку підноситься вгору монументальний хрест. Це
Символічна Могила «Борцям за волю України!» насипана ОУН в
серпні 1941 р. на честь загиблих українських патріотів.
Невдалік Могили, де густою стіною ростуть смереки, що тягнуться
до верхів лісистого гірського масиву Горгани, стоїть закинута
хата лісника. ШТЕФ і НАТАЛКА підходять до неї.

ШТЕФ

Ходи домів. Дякую, що провела.

НАТАЛКА

Таж мусіла... (Ховає очі.)
Моє ті напутте - як повстанці
злапають, кажи їм правду.

І не прощаючись, НАТАЛКА біжить кручею вниз до ріки.
ІНТ. ХАТА ЛІСНИКА БІЛЯ СИМВОЛІЧНОЇ МОГИЛИ «БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ
УКРАЇНИ» - 7/І 1944. ДЕНЬ

Дерев'яна клямка відчиняється, впускаючи ШТЕФ до хати лісника.

ШТЕФ

Чи тут є хто?! Чи кого,
прошу дуже, я потурбувала?!

В хаті студінь, тиша. ШТЕФ роззирається. На ліжку за піччю два д'явних сірих коци. Біля печі цебро для води і мотузки для дров. А так підлога без сміття, неначе прибирали. ШТЕФ витягає парабелум Люгера, зводить курок. Оглядаючись, у пошуках дров, переходить через сіни до стайні, потім – до повітки. І на диво, там знаходить складені рівними стосами дровини. Бере кілька полінець. Вертається до світлиці.

Відчиняє двері, а перед нею стоїть гінкий, широкоплечий ПАРУБОК В МАЗЕПИНЦІ. Він миттю вихоплює з руки ШТЕФ парабелум, спрямовує на неї, і шкіриться, білими, як крейда, рядами зубів.

ШТЕФ

Прибери! (Кладе пальця на дуло.)

ПАРУБОК В МАЗЕПИНЦІ

Я не я, і пушка не моя!

ШТЕФ швидко відводить свій погляд убік, немов щось за спиною у ПАРУБКА помічає. ПАРУБОК на секунду губиться, так само веде очима у тому напрямку, що і ШТЕФ. І цієї затримки уваги ШТЕФ досить, щоб нанести удар йому в коліно, викрутити руку, вихопити пістолет і наставити його на ПАРУБКА. Той не чекає такого повороту, відступає, підіймаючи вгору обидві руки, і сміється.

ПАРУБОК

То ти файна ляля! Де сі навчила вільній самообороні?

ШТЕФ

Витєгни всьо з кишень!
І до стіни писком!

ПАРУБОК слухняно витягає: яблучко, свищика, олівець, запасні вовняні шкарпетки...

ШТЕФ

Зброю давай!

Раптом ПАРУБОК витягає гранату й смикає за вічко.

ПАРУБОК

(регочеться)

Ади, яка цяця! А я її від
учора шукав! Мож її шпурнути!
Я – тобі, а ти – мені!

І ПАРУБОК кидає гранату без чеки ШТЕФ. Та рефлекторно ловить її і в ту ж мить з сіней у неї за спиною виникає з кремпульцями⁸ ДУРНУВАТИЙ ЮЗЬО. Закидає мотузку на ший ШТЕФ. За пачки натягує

---

⁸Кремпульці – шматок мотузки, шнура, дроту з пачками на кінці для задушвання овець, кроликів, кіз.

кремпульці з усієї сили. ШТЕФ, що хотіла пожбурити гранату у вікно, задихається. Граната падає їй з руки. Котиться підлогою.

ПАРУБОК

(до ЮЗЯ)

Каптура їй на голову напни!
Руки зв'яжи і на лаву!

Поки ЮЗЬО в'яже непритомну ШТЕФ, ПАРУБОК піднімає гранату, присідає біля ШТЕФ. Пригладжує собі кучерявого чуба. Проводить шкарубким пальцем по її коралових вустах. А тоді кілька разів підкидає гранату на долоні.

ПАРУБОК

От дурочка, скажи Юзьо!
Вона ж без зареду!

ЮЗЬО

(по-діловому)

Колись наш провідник за
тоті твої фіглі заред ті
вставит!

ПАРУБОК

Давай скорше! Розгалдикався!
Її вже до тями верне!

ЮЗЬО натягає на голову ШТЕФ чорний каптур, підіймає її, висаджує на лаву. Сам вмощується за ШТЕФ і хапається за патички на кінцях мотузки, міцно впираючи носачи чобіт у ніжки лави.

ПАРУБОК двічі б'є чоботом об підлогу. Широка ляда в долівці відчиняється і звідти з'являється крайовий провідник, полковник ІЛЛЯ ГІРНЯК на псевдо «РОБАН» – перший чоловік ШТЕФ. Сивий, як сніг, з блідим лицем, з густо-синіми очима, худий і хронічно втомлений. Дає знак починати допит.

ПАРУБОК набирає з цебра горня студеної води, задирає край каптура і плескає нею ШТЕФ в обличчя. Лишень ШТЕФ починає приходити до тями, він знову натягає каптура їй на голову.

ПАРУБОК

Давно служиш німцям?

ШТЕФ мовчить. ПАРУБОК киває головою. ЮЗЬО за спиною ШТЕФ накручує патичками кремпульців мотузку на її шиї сильніше. Як ШТЕФ починає задихатися, ЮЗЬО послаблює петлю.

ШТЕФ

(хрипить)

Служила...

ПАРУБОК

Де? Ким?!

ШТЕФ

Фельдшерицею у Кракові на
авіабазі німців... Агенткою була...

ПАРУБОК здивовано дивиться на РОБАНА. Провідник наказує жестом,
щоб допитував далі. ПАРУБОК кривиться, наче всміхається.

ПАРУБОК

Німці що, фельдшериць відразу
агентками учат?

ШТЕФ

Москалі учат... на розвідкурсах. А
на фронті потрапила в полон... Там
сподобалася німцю і зашлюбилася...

РОБАН нервує, зняв мазепинку і витер носовиком з чола піт.

ПАРУБОК

Ато шльондра! А ту що робиш?

ШТЕФ

Вернула після поранення домів
на реабілітацію.

ПАРУБОК

І хто тя післав сюди!

ШТЕФ

Головний лікар шпиталю...

ПАРУБОК

Як його ім'я?

ШТЕФ мовчить.

ПАРУБОК

Яке в него ім'я?!

ШТЕФ мовчить. ПАРУБОК махає ЮЗЮ, щоб продовжував душити. ЮЗЬО ще
сильніше накручує кремпульці. З-під каптура долинає хрипіння і
стогін. ШТЕФ безсило осідає в руках ЮЗЯ.

РОБАН

(тихо)

Дайте їй беладони! Тоді скаже!

ЮЗЬО витягає з кишені жмутик засушеної беладони, дає ПАРУБКУ.

ЮЗЬО

(ПАРУБКОВІ)

Тіки ж не так, як минулий раз.
Ти беладаноу так був нанюхарився,
що своє ім'я забув.

ПАРУБОК сердито зиркає на ЮЗЯ, винувато на РОБАНА.

ПАРУБОК

Я на тя як подивлюс, то
всі ймення мені з голови
летят! І беладони не тре.

РОБАН

(з притиском)

Ясо! Завершуй справу!

ШТЕФ сильно стогне, вертаючись до тями. ЯСА затуляє ніс і писок
коміром френча, підпалює запальничкою жмутик беладони і
встромляє його під каптур ШТЕФ.

ЯСА

Як звати лікаря? Він агент
совітський чи нацистський?

ОЧИМА ШТЕФ: Крізь матерію чорного каптура ШТЕФ вдається
розрізнити силуети ЯСИ і ще якогось чоловіка.

ЯСА

Кажи, бо вдушу!

Змучене лице ШТЕФ під каптуром. Вона глибоко вдихає дим, що
курить від підпалених сухих стебел і квітів беладони, очі її
закочуються. Ще трохи і вона вкінець зомліє.

ШТЕФ

Гайц!.. Він лікар і мій..

РОБАН і ЯСА нахиляються над ШТЕФ.

ЯСА

Твій хто?.. Шеф-агент?

Від трунку беладони ШТЕФ геть чманіє, смутно розрізняючи крізь
матерію каптура контури двох облич: одне темніше – то ЯСА, інше
біле – то невідомий чоловік, який весь час мовчить. Втім, ШТЕФ
так здається, бо він говорить лиш тоді, коли вона непритомніє.
І останні слова, що долинають до її свідомості, поки вона знову
не впадає в забуття, такі:

ЮЗЬО

Ще троха і їй амінь.

РОБАН

Амінь почекає. Лишімо її
тут. Далеко не забіжить!

ЕКСТ. ПЛОЩА ПЕРЕД КОМЕНДАТУРОЮ. ВИГОДА - 8/І 1944. СЬОМА РАНКУ

На площу перед комендатурою з поставленою на ній великою поперечною шибеницею з двома спущеними петлями з усіх вулиць сунуть люди. Здається, що сходиться вся людність Вигоди, Старого Мізуня і решти сусідніх сіл. Серед натовпу видно ГЕЛЕНУ, НАТАЛКУ, брата ГЕЛЕНИ ГЕРМАНА МАЙЄРА, АНЦЮ, КАТРЮ і ЮЗЯ. Та раптом усі, і ті, хто вже на площі, і ті, що ще надходять, розступаються колом круг ШТЕФ, що простує до комендатури.

Вся змучена, з синцями під очима, з теплим шаликом круг шиї, вона раптом помічає на собі очі натовпу. Видно, що їй зле, але люди не жаліють її. Звідусіль чути злі прокльони:

- Приїхала, курва!
- Була москалева - стала німчурева!
- Аби-сь те шляк трафив!⁹
- Аби те холера скрутила!
- Би ті кров нагла зальлела!
- І щоб тебе нендза¹⁰ взела!

ШТЕФ роззирається на людей. Бачить яросливий погляд МАТЕРІ, крутійський позирк ЮЗЯ, здивований ГЕРМАНА. І притьмом махає ціпком КУНКЕЛЮ, що метушиться біля шибениці, виставляючи з ЄФРЕЙТОРОМ-КАТОМ під петлі на поміст два стільці.

КУНКЕЛЬ помічає ШТЕФ. Біжить до неї.

КУНКЕЛЬ

Доброго ранку, фрау Гайц!
Вас комендант шукає!

КУНКЕЛЬ бере її під лікоть і веде до коменданта ГЕРЦИХА. КОМЕНДАНТ стоїть біля шибениці в оточені ще ДВОХ НІМЕЦЬКИХ ОФІЦЕРІВ. Уся площа оточена НІМЕЦЬКИМИ СОЛДАТАМИ (ТРИДЦЯТЬ ОСІВ), ДВОЄ СОЛДАТ з ВІВЧАРКАМИ на повідках.

ГЕРЦИХ бере ШТЕФ за руку, підводить до ОФІЦЕРІВ.

ГЕРЦИХ

Вітаю, фрау Штеф! Дозвольте
представити, лейтенант Адам
Мельбер та капітан Леопольд
Рот! Спеціально приїхали з

---

⁹Щоб тебе параліч побив! (Бойківська говірка.)

¹⁰Нендза - біда, убогість. (Бойківська говірка.)

Долини подивитися на
страту двох бандитів.

ШТЕФ

Рада познайомитися з
вами, панове!

КУНКЕЛЬ махає рукою КАРАУЛЬНИМ на вході до комендатури.
ОДИН КАРАУЛЬНИЙ заходить до комендатури. Чути імена німецьких
солдатів, яких він гукає.
ГЕРЦИХ вказує на шалик ШТЕФ.

ГЕРЦИХ

Чи не застудилися ви часом,
фрау Штеф?

ШТЕФ

В хаті повно родичів.
Ночувала в коморі.

ГЕРЦИХ і ДВА ОФІЦЕРИ сміються.

I ОФІЦЕР

Здорова карпатська фрау!

II ОФІЦЕР

Рейхові більше б таких!
I Сибір був би вже наш!

ЧОТИРИ СОЛДАТИ виносять з комендатури ДВОХ непритомних, збитих
на криваве місиво, ПОВСТАНЦІВ: ЛЕВКА КОВАЛІВА і ГРИГОРІЯ НАУМА –
рідного брата ШТЕФ. СОЛДАТИ тягнуть їх напівживих до шибениці.
ШТЕФ хихоче з офіцерами з прителепкуватого жарту про Сибір,
бачить БРАТА в руках ДВОХ СОЛДАТ, але сміятися не перестає.
Один лиш ГЕРЦИХ зауважує в ній майже невловиму тривогу.

ГЕРЦИХ

Що ж, чарівна Штеф,
сьогодні ваш дебют!

ШТЕФ вдає, що радіє, зауважуючи розпачливий погляд своєї МАТЕРІ,
чорної від горя. НАТАЛКА, АНЦЯ і КАТРЯ горнуть до ГЕЛЕНИ,
шукають в неї захисту. Вуйко ГЕРМАН байдухо позіхає.
Посміючись, ШТЕФ вивчає всі обставини і оточення. Примічає у
дворі комендатури «Опель» – автівку ГЕРЦИХА.

ШТЕФ

Вчора штабсфельдфебель
Кункель побачив в мені
оперну діву, а сьогодні
ви вже даєте мені партію.

ГЕРЦИХ більше не слухає її, він піднімається на поміст шибениці, і говорить до всіх присутніх.

ГЕРЦИХ

Українці! Позавчора біля
Долини відбувся бій між
загоном бандитів, які
називають себе «Українська
Повстанська Армія», і двома
німецькими підрозділами...
(До ШТЕФ.) Перекладайте!

ШТЕФ вагається секунду, але таки піднімається на поміст з шибеницею і перекладає українською.

ШТЕФ

Українці! Позавчора біля
Долини відбувся бій між
загоном бандитів...

МАТИ з ненавистю дивиться на неї. В людському натовпі чути тихі голоси осуду: «Бараба!¹¹ Хоч би ся матері встидаласи!», «Пек йї, гадюку!», «Бесподобниця проклята!», «Запроданка!».

ГЕРЦИХ стягує з рук білі рукавички.

ГЕРЦИХ

Всіх незадоволених
до шибениці!

ДВОЄ ОБЕР-ЄФРЕЙТОРИ і СОЛДАТИ виконують наказ. Та зловити їм вдається лише ДВОХ молодих ГАЗДИНЬ. В юрбі наростає гнів.

ГЕРЦИХ

До в'язниці їх!

ЧОТИРИ СОЛДАТИ скручують ГАЗДИНЯМ руки, волочать до в'язниці. ГЕРЦИХ помахом рукавичок наказує ШТЕФ продовжувати переклад.

ШТЕФ

(перекладає)
... загоном бандитів, які
називають себе «Українська
Повстанська Армія» і двома
німецькими підрозділами...

ГЕРЦИХ

Зрозуміло, німецькі воїни
здобули перемогу і полонили
двох бандитів. Ось вони –
перед вами. Назвіть їхні

---

¹¹Бараба – зайда. (Бойк. діалект.)

імена! Назвіть їхніх родичів!

ШТЕФ перекладає дослівно.

Людська юрба завмирає. Ніхто не зголошується виказувати ГРИГОРІЯ НАУМА та ЛЕВКА КОВАЛІВА. Тільки ГЕРМАН кахикає в кулак. ГЕРЦИХ, КУНКЕЛЬ, ДВОЄ ОФІЦЕРІВ оглядають бунтівний натовп.

ГЕРЦИХ

Ну якщо до завтрашнього ранку ніхто не назве імена цих зарізяк, то ми разом з ними повісимо і тих двох фрау, які ганьбили нашу перекладачку.

ШТЕФ дослівно перекладає.

ІІ ОФІЦЕР

Пан комендант - хороший психолог! (Плескає в долоні.)

ГЕРЦИХ

(ОФІЦЕРАМ)

Ще встигнемо їх повісити. Нам треба знати хто допомагає УПА.

ГЕРЦИХ віддає наказ СОЛДАТАМ віднести безтямних, збитих на кров ГРИГОРІЯ й ЛЕВКА разом з МОЛОДИЦЯМИ назад до в'язниці в комендатурі. ЧОТИРИ СОЛДАТИ виконують наказ.

КУНКЕЛЬ примічає, що шалик на шиї ШТЕФ сповз донизу і відкрив багрянний край синця від мотузки.

Він підіймається на поміст і шепоче про це ГЕРЦИХУ.

ГЕРЦИХ знаходить очима у натовпі ЮЗЯ, що, як завжди, вдає бездумну радість.

ГЕРЦИХ

(ЮЗЕВІ поганою

українською)

А чево ти смієшся, дурака?

Так ти сполняєш мій наказ?!

ЮЗЬО розвертається, хоче втекти, але його хапають СОЛДАТИ і тягнуть до ГЕРЦИХА. КУНКЕЛЬ стає за спину ШТЕФ. Вона озирється на нього. КУНКЕЛЬ лиховісно посміхається. ШТЕФ поправляє на шиї шалик, що сповз, розуміє, що її викрито і зненацька ліктем вдаряє КУНКЕЛЯ в сонячне сплетіння. Той ойкає й скрючується. На його зойк озирється ГЕРЦИХ. ЮЗЬО використовує раптову сум'яття і виривається з рук СОЛДАТІВ.

ШТЕФ

(німецькою)

Не туди дивитесь, пане
коменданте! Гляньте на мене!

ШТЕФ показує комендантові, щоб дивився на неї. ГЕРЦИХ переводить погляд на ШТЕФ. ШТЕФ миттю витягає парабелум і стріляє комендантові межі очі. ГЕРЦИХ мертвим гепається на поміст.

Здіймається хаос. ВІВЧАРКИ валують. КУНКЕЛЬ витягає свого пістолета, щоб вистрілити в ШТЕФ. А вона в цю мить хапається за одну з петель шибениці, відштовхується від помосту і летить на петлі в крбу односельців. Люди швидко розступаються на її шляху, пропускаючи ШТЕФ, а потім знову змикаються.

Зненацька над площею розлягається крик ДУРНУВАТОГО ЮЗЯ.

ЮЗЬО

Комендатура горить!

І справді над комендатурою підноситься вгору чорний дим. Німецькі СОЛДАТИ, що тягли НАУМА й КОВАЛІВА з ДВОМА МОЛОДИЦЯМИ, бачачи дим, спиняються, не знаючи, що робити. Лунають постріли і ДВОЄ СОЛДАТІВ падають на землю. З-за рогу комендатури по них відкривають вогонь ТРОЄ ПОВСТАНЦІВ. МОЛОДИЦІ тікають.

КУНКЕЛЬ дає команду СОЛДАТАМ з оточення атакувати ПОВСТАНЦІВ. І ДЕСЯТЕРО СОЛДАТІВ під командуванням ОФІЦЕРІВ з Долини біжать у бік комендатури на підмогу своїм.

ОДНАК у цю мить з іншого боку площі вискакують ДВАДЦЯТЬ ПОВСТАНЦІВ на чолі з РОБАНОМ і ЯСОЮ, котрі непомітно для німців підійшли до комендатури. Вони стають до бою з рештою німецьких СОЛДАТІВ, що охороняють площу. Заскочені СОЛДАТИ один за одним падають, як підкошені. Підстрелені ВІВЧАРКИ виють і скавчать.

На підмогу ПОВСТАНЦЯМ біля комендатури вилітає на «Опелі» ГЕРЦИХА ШТЕФ. Правою рукою вона веде автівку, а з лівої стріляє з парабелума по німецьких СОЛДАТАХ, несучись повз них на великій швидкості. За кілька стрілів набої в неї закінчуються. ШТЕФ спрямовує авто на СОЛДАТА, що ховається за стовпом і стріляє по ній зі шмайсера, розбиваючи лобове скло авта. ШТЕФ блискавично жбурляє в нього ножом, пробиває йому шию. І поки він валиться, хапаючись за ніж у шиї, вона під'їжджає до нього і на ходу вихоплює з рук автомат. Знову розвертає машину і смалить з автомата по недобитих СОЛДАТАХ з протилежного від водія вікна.

Доїхавши, до покинутих на землі КОВАЛІВА і НАУМА, вона зупиняє машину, загороджуючи їх, і відстрілюється від СОЛДАТІВ. Її підтримують ТРОЄ ПОВСТАНЦІВ, що напали на комендатуру, до яких приєднується ДУРНУВАТИЙ ЮЗЬО зі своїм гвером¹².

---

¹² Гвер – рушниця, обріз. (Бойк. діалект)

ШТЕФ

(ЮЗЮ)

Кладіть хлопців в машину!

ПОВСТАНЦІ та ЮЗЬО вкладають збитих до нестями КОВАЛІВА і НАУМА в «Опель». ШТЕФ вмах натискає на газ і авто рветься з місця, так що ПОВСТАНЦІ та ЮЗЬО ледве встигають у нього вскочити.

ЕКСТ. УРОЧИЩЕ ДУБОВИЙ КУТ – 8/1 1944. ДЕНЬ

По ґрунтовці в глухе урочище Дубовий Кут у горах мчить «Опель» з ТРЬОМА ПОВСТАНЦЯМИ, ЮЗЬОМ, НАУМОМ і КОВАЛІВОМ. ШТЕФ за кермом.

ЮЗЬО

(ШТЕФ)

Всьо! Доста! Приїхали!

Тут у нас стріча з загоном.

ШТЕФ спиняє авто. Обертається до ЮЗЯ, щоб щось спитати і бачить, що брат ГРИГОРІЙ вже вернувся до тями.

ГРИГОРІЙ

Стефко! Ти як тут?... З нами?..

ШТЕФ ніжно гладить брата по щоці, щоб заспокоїти. ГРИГОРІЙ усміхається їй і знову непритомніє. ШТЕФ непокоїться.

ШТЕФ

Хлопці втратили багато крові. Є в кого бинти?

ЮЗЬО

Ти вар'ятков си не прикидай!
Довезла і гайда звідси!
Бо нараз Робан прискочит
з хлопцями. То вони тя
тутка поховають і не
висповідують!

ШТЕФ

Нехай ховають! А братові
я не дам кров'ю стекти!

ЮЗЬО

Та ще пів години і юж буде
доктор!

ШТЕФ відтягує повіка КОВАЛІВУ та ГРИГОРІЮ, оглядає їхні очі.

ШТЕФ

У нас немає і десяти хвилин!

Вискакує з «Опеля», ламає гілля смerek, встеляє ними засніжену землю. Тоді витягає на них з авта ПОРАНЕНИХ. ПОВСТАНЦІ і ЮЗЬО спершу стоять довкола автівки і спостерігають. Врешті ПОВСТАНЦІ помагають вкласти ПОРАНЕНИХ на смерекове гілля.

ШТЕФ знімає жакет, стягує через голову светра, лишаючись у сорочці. Каже ЧОЛОВІКАМ.

ШТЕФ
Відверніться!

Вони відвертаються. ШТЕФ знімає сорочку, вдягає светра на голе тіло, зверху – жакет. Тоді роздирає полотняну сорочку на довгі смуги, щоб перебинтувати поранених. ПОВСТАНЦІ і ЮЗЬО продовжують стояти до неї спиною.

ШТЕФ
Чого стоїте, як бовдури!
Ану скидайте з хлопців
одяг, маю їх оглянути!

ПОВСТАНЦІ допомагають ШТЕФ роздягнути ПОРАНЕНИХ. ЮЗЬО стоїть біля авта, нудиться, врешті сідає в авто і курить.

ШТЕФ
Горівка, спирт є?

ПОВСТАНЦІ презиркуються. Горілки вони не мають. Тоді всі троє красномовно подивляються в бік ЮЗЯ.

ЮЗЬО
Шо?!

ШТЕФ
Давай сюди горівку!

ЮЗЬО не хоче давати, та все ж витягає металеву баклажку. ШТЕФ відкручує кришку і з горлечка поливає рани БРАТА і КОВАЛІВА.

ЮЗЬО
Вважай, жінко! То ж
правдивий шнапс! Рампл Мінц!

І ПОВСТАНЕЦЬ
І де ти таке доп'яв, поки ми
в схронах ціпнемо?

ЮЗЬО
У коменданта в креденсі. То
шварцвальдський шнапс з перцевої
м'яти. (ШТЕФ) Зостав крапелину,
бо я ще ніц його не вкуштував!

ПОРАНЕНІ стогнуть. НАУМ ще раз вертається до тями. Бачить над собою ШТЕФ, яка перебинтовує йому рану.

ГРИГОРІЙ

(осміхається)

Сестричко! Паничко моя! Ти вік десь пропадала, щоби теперка мене врятувати!

ШТЕФ

Жартуй-жартуй, Грицю! Як серце радіє, то будеш довговічити!

На горі вище дороги, де спинився «Опель», лунає стукіт коліс вузькоколійки.

Вище по схилу за двома скелями показується невеликий вузькоколіїний потяг. Кабіна машиніста з простреленими шибамі. З відкритих вікон двох вагонів стирчать карабіни і автомати.

Потяг зупиняється на схилі. З нього вискакує ЯСА і ще ЧЕТВЕРО ПОВСТАНЦІВ. Вони хутко збігають з гори донизу, до ґрунтової дороги, на якій стоїть «Опель».

ЯСА

Юзьо! Беріте ранених та несіть до потягу!

ЮЗЬО і ПОВСТАНЦІ підіймають ПОРАНЕНИХ і несуть вгору по схилу до потягу. За ними слідом дереться вгору і ШТЕФ. Але не встигає вона і кроку дати, як ЯСА наставляє на неї автомат.

ЯСА

Стій! Заб'ю тя і не писнеш!

ШТЕФ

Айя?! То ви мене тутка саму лишаєте?!.. І куди мені тепер? Німці ж мене скарають! І то мігом!

ЯСА

(зле жартує)

Таку файну і сличну не скарають, поки не натішаться!

ШТЕФ

То ви не чоловіки!.. І ті вагони з крісами¹³ не мужами набиті, а зрадливцями!

ЯСА підсміхується, автомата націленого на ШТЕФ не прибирає.

---

¹³ Кріс – гвинтівка.

ШТЕФ

І ти безустиднику! Чом си
шкіриш?! Ублюбок ти дрантивий,
а не герой! (Бачить РОБАНА в
вікні вагону.) І провідник твій –
псота! Жінки своєї колишньої
боїться!

ЯСА

Не гвалтуй дárма! Наказ маю,
тя з со**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**боу не
брати!

РОБАН дідьком дивиться на неї, а потім вистромлюється з вікна і
гукає до ЯСИ, ПОВСТАНЦІВ та ЮЗЯ, що несуть поранених схилом.

РОБАН

Борше, хлопці! За годину
потяг маємо повернути до
Вигоди! А то німці ще наших
людей в депо похапають!

ШТЕФ безпорадна. На РОБАНА очі не зводить. Розгублено витирає
від крові поранених долоні, миє їх снігом.
Потім зненацька знову швидко дереться вгору до потяга.
Двері одного з вагонів відчиняються і звідти ДВОЄ ПОВСТАНЦІВ
скидають вниз у напрямку ШТЕФ тіло убитого КУНКЕЛЯ. Тіло летить
по схилу, мало не збиваючи ШТЕФ, яка не встигає відскочити вбік.
Рука мертвого КУНКЕЛЯ б'є її по плечу, мало не валить з ніг.

ПОВСТАНЦІ затирають поранених НАУМА і КОВАЛІВА в вагони. Потяг
рушає. РОБАН у вікні вагону обертається до ШТЕФ спиною.

Тіло КУНКЕЛЯ перечіпляється за корінь смереки недалеко від ШТЕФ.
На його скривленому обличчі скляні мертві очі ніби дивляться на
неї. З розрізаного горла помалу стікає ще тепла кров.

Вузькоколіїний потяг несеться з гір у Вигоду.
ШТЕФ знімає з КУНКЕЛЯ одяг. Сідає в «Опель» і їде по гірській
дорозі до Мізунського водоспаду.

ЕКСТ. МІЗУНСЬКИЙ ВОДОСПАД – 8/1 1940. ДЕНЬ

Вода пробивається з-під криги і падає вниз з порогу, утворюючи
мілку широку вимоїну без каміння і перекатів.

ШТЕФ розвертає машину до річки. Спрямовує «Опель» у вимоїну і на
швидкості переїздить через неї на протилежний берег.

Спускається машиною по берегу, вкритому річковою галькою,
доїжджає до двох похилених одна на одну модрин, що ростуть біля

берега і заїжджає під них, ламаючи низьке гілля. Сніг з модрин обсипає «Опель», маскуючи від ока переслідувачів.

ШТЕФ витягає з авта задне сидіння. Іде далі в глибокий ліс. Пройшовши по перекинутій через урвище смереці, Штеф підходить до скелі, підніжжя якої обросло ялицями. Протискаючись через них з сидінням в руках, вона дістається до входу в печеру. Кладе на землю сидіння. Вмикає ліхтарик. Заходить в печеру, оглядає її.

Печера простора з заваленим проходом в самому кінці. Посеред печери залишки багаття.

ШТЕФ затягає до печери сидіння від «Опеля». Розводить вогнище. Вмощується на сидінні неподалік вогнища, вкриваючись смерековими гілками. Засинає...

До печери підходять ДВА МОЛОДИХ ВОВКИ. Зазирають всередину.

Над Мізунським водоспадом здійснюється завірюха, яка закриває небо і землю і засипає усі сліди, і звірів і людей...

ІНТ. КАБІНЕТ ХРУЩОВА В БУДИНКУ ЦК КП(б)У – КВІТЕНЬ 1943. ДЕНЬ

Вікно в кабінеті ХРУЩОВА відкривається навстіж. За вікном весна. У дворі будинку ЦК квітнуть абрикоси. Сонце відбивається у калюжах. Співають радісно птахи. ТРИ ДВІРНИКИ фарбують крейдою бордюри тротуарів. ДВІ САДІВНИЦІ засаджують клумбу квітками. ДВА ЕНКАВЕДИСТИ-ОХОРОНЦІ важко палять папіроси, про щось бесіднують.

ХРУЩОВ сидить за столом, п'є чай з цитриною зі склянки в срібному підстаканнику, на якому вигравіруваний московський кремль з п'ятикутними зірками на баштах, і закушує пряниками. Його втішає споглядання за ТРЬОМА ДЕБЕЛИМИ ПРИБИРАЛЬНИЦЯМИ, що як великі довгі кабаки в зелених халатах, висять на розсувних драбинах і миють шибки в вікнах, протираючи їх старими газетами. Найбільше ХРУЩОВА цікавить СТАРША ПРИБИРАЛЬНИЦЯ ЛІДА. Опасиста і формиста, вона будить його чоловічу уяву.

ХРУЩОВ бере склянку з чаєм і підходить до вікна, яке має ЛІДА.

ХРУЩОВ

А що, Лідо, коли думаєш,
війна закінчиться?

ЛІДА

А коли паскудець Гітлер
здохне!

ХРУЩОВ

Він ще не старий. Виходить,
треба його вбити, щоб війна
скінчилася. (Хапається

однією рукою за бічну стійку драбини.) А кому під силу його вбити?

ЛІДА

Та його свої і приріжуть!
У диктаторів один кінець!

ЛІДА сміється, драбина грізно гойдається під нею. І щоб ЛІДА з помелом і квачами раптом на нього не гепнулася, невисокий на зріст ХРУЩОВ ставить на нижню сходинку свою куцу ногу.

ДВОЄ інших ПРИБИРАЛЬНИЦЬ сміються. ХРУЩОВ аж пітніє чи то від чаю, чи від споглядання за ЛІДОЮ у себе над головою.

ХРУЩОВ

Шо ж! В твоїй позиції є капітальний резон.

ЛІДА скошує погляд на першого секретаря компартії України, на його лисину, рідко порослу світленьким волоссячком, наче у малої дитини, й кокетуючи, задирає одну ногу на шаблину вище, при цьому не втрапляє в ту шаблину своїм червоним з велюру тапочком. Цей нерозважно пристрасний рух спричиняє до ще сильнішого розгойдування драбини. Так що нічого ліпшого ХРУЩОВУ не залишається вчинити, як самому швидко заскочити на два нижніх шаблі, щоб стабілізувати ситуацію.

І так перший секретар опиняється на рівні живота найдебелішої з ПРИБИРАЛЬНИЦЬ в усьому будинку ЦК КП(б)У. ДВОЄ інших ПРИБИРАЛЬНИЦЬ ховають очі, пирскають у рукава. А ЛІДА від таких циркових номерів шаріється, наче на вечорницях.

Хвиля пристрасного зачудування потроху спадає і ХРУЩОВ приходиться до ясного розуміння, що опинився не там. І щоб якось загамувати незручне для партійного лідера положення, ХРУЩОВ оглядає двір ЦК, чи хто не вгледів, бува, його на другому поверсі в вікні на драбині під ПРИБИРАЛЬНИЦЕЮ, а тоді сплигує і опиняється перед відром, набитим використаними для протирання шиб газетками.

І перше, що йому впадає в очі – це портрет вождя всіх народів Іосіфа Сталіна на першій сторінці газети «Правда», якою хвилину тому ЛІДА протерла шибку в його кабінеті.

ХРУЩОВ

(ошаліло)

Ліда, це шо?

ЛІДА

(здивовано)

Газети... газетками лучче всього шибки мить...

ХРУЩОВ дивиться на ЛІДУ, неначе на божевільну. І та розуміє його погляд по-своєму і додає.

ЛІДА

Да і ще... Спасібо, Нікіто
Сергійовичу, що удержали
мене від паденія.

ХРУЩОВ

Лідо, ти при своєму розумі?
Що ти городиш?! Хто тобі
дав газету з вождем СРСР,
батьком всього радянського
народу вікна його лицем драїти?!
Чи ти сама все це придумала?

ЛІДА

(розгублено)

Завгосп государственным
управлінням ділами... дав...

І ПРИБИРАЛЬНИЦЯ

Да... Сергій Іванович Загрібатий
і дав.

ХРУЩОВ

Загрібатий... Фу ти! А я вже на
тебе подумав... Хай йому грець!
Прибери ці газети негайно!
(ПРИБИРАЛЬНИЦЯМ) І ви також!
Зібрали всі портрети, газети
і повиносили! І так, щоб більш
їх ніхто не побачив! Ясно?!

ПРИБИРАЛЬНИЦІ хутко спускаються з драбин і виносять відра, повні використаних газет з портретами Сталіна та інших вождів.

Якраз цієї миті вбігає до кабінету ХРУЩОВА розлючений не на жарт ПАВЕЛ СУДОПЛАТОВ. Його марно намагається спинити помічник ХРУЩОВА ЄГОР ЧУБУКОВ. ХРУЩОВ здивований візитом і, водночас, занепокоєний тим, щоб СУДОПЛАТОВ не помітив відер, набитих газетами з портретами Сталіна.

ЧУБУКОВ

(СУДОПЛАТОВУ)

Куди ви, Павле Анатолійовичу?!
(ХРУЩОВУ) Микито Сергіїчу, я
думав товариша Судоплатова
спинити, та вони ж разведка!

ХРУЩОВ махає ЧУБУКОВУ, щоб ішов, і затуляє собою від СУДОПЛАТОВА ПРИБИРАЛЬНИЦЬ, що одна за одною вишмигують з відрами з кабінету.

ХРУЩОВ

(СУДОПЛАТОВУ)

Яка доля вас сюди, дорогий
Павле Анатолійовичу, занесла?!

СУДОПЛАТОВ

Доля у нас з вами, Микито
Сергіїчу, одна – перемогти
ворога або загинути.

ХРУЩОВ

Згоден! Я за перше!

СУДОПЛАТОВ

Якщо за перше, то чому
на Західній Україні провалена
вся робота з впровадження в
бандерівський рух наших агентів?!

ХРУЩОВ

Як провалена?.. Он секретну
базу під виглядом тренувальної
офіцерської школи розкрили, де
УПА агентів-убивць готує.
Напевняка, для охорони Бандери..
І Савченко мені доповідав,
що все у нас ладком..

СУДОПЛАТОВ

Ладком?!.. Ставилася задача
розширити мережу нашої агентури,
створити ряд агентурно-бойових
груп, які б діяли під виглядом
УПА, і впровадити нашого агента
в верхівку УПА, з завданням
знищити Бандеру, якого німці
ось-ось звільнять з концтабору
і запустять в Україну бити наших
червоноармійців!.. І що?

ХРУЩОВ

Авжеж...

СУДОПЛАТОВ

(оторопіло)

Що авжеж?

ХРУЩОВ

Та я не міністр держбезпеки!
Я навіть не головний
український міліціонер!

СУДОПЛАТОВ

Але ж ви, як глава ЦК
компартії УРСР і командуючий
фронтом, координуєте розвідку
і армію у военний час?!

ХРУЩОВ

Так... Але...

СУДОПЛАТОВ, наче заведений, підбігає до відчиненого вікна і
підіймає з підлоги забутий шматок газети, якою протирали шибки.
Кладе на стіл.

СУДОПЛАТОВ

Що це?

ХРУЩОВ

Це стара газета, якою жінки
протирали шибки!

СУДОПЛАТОВ

Добре, що не передовиця
«Правди» зі Сталіним, а
«Калхозние Ребята»!

ХРУЩОВ

Говорю ж, газета стара,
довоенна!.. І власне, які
у вас до мене питання?

СУДОПЛАТОВ

Я мало ставлю запитань. Мене
більше цікавлять відповіді.

ХРУЩОВ

А я не створюю агентурно-
бойові групи. А стосовно
головної агентки на ім'я
Штеф мушу заявити, що вона
пропала і на зв'язок уже
три місяці не виходить.

СУДОПЛАТОВ

А я про що вам кажу?!

ХРУЩОВ

Це все у вашому віданні!
Запустіть ще одного чи
сотню агентів на ловіння
Бандери! Зашліть нарешті
на пошуки цієї Штеф ваших
людей. А з боку партії і
Українського фронту цілковита

моя підтримка, сприяння
армії і партизан. Он завтра
їхню секретну базу бомбимо!

СУДОПЛАТОВ врешті заспокоюється і сідає біля вікна. Витягає
люльку, закурює.

СУДОПЛАТОВ

Непогана ідея... Знаєте, я ж
примчав до Києва, після розгрому
нашої роботи на Західній Україні
товаришем Сталіним! Ми завтра-
післязавтра візьмемо Станіславів.
Іосиф Віссаріонович вже проводить
свій третій Сталінський удар
по Криму, а ми ніяк цих бандер
знищити не можемо.

ХРУЩОВ

Кажу ж, пошліть спецагентів
знайти цю Стефанію Наум-Гайц.
Може, й самого Гайца пошліть,
поки в Карпатах ще німці. А
Кашеев і Аїстов з Савченком
і Рясним хай агентуру середі
бандерівців вербують. Я не
розумію, чому я маю вас
цьому вчити!

СУДОПЛАТОВ враз наче випадає з діалогу і про щось замислюється.

СУДОПЛАТОВ

(сам собі)

Ви все розумієте... Ми її зможемо
повернути лише в тому випадку,
якщо її вдалося закодувати...

ХРУЩОВ

(не втямлюючи)

Закодувати?.. Ви про що?

СУДОПЛАТОВ

(свердлить ХРУЩОВА
очима)

Законспірувати... А ви що почули?

ХРУЩОВ махає рукою, що то неважливо. СУДОПЛАТОВ встає і йде до
дверей. Проходячи повз довгий стіл для нарад, перевертає шматок
газети «Калхозние ребята» на першу сторінку, на якій таки
надруковане фото, але Гітлера. ХРУЩОВ зітхає з полегшенням.

ХРУЩОВ

Куди ви квапитеся? Може чаю?

СУДОПЛАТОВ

Ні, дякую. Поспішу до Савченка, Аїстова, Рясного виконувати ваші вказівки... Жартую, я їх до вас в ЦК викликав до відділу безпеки. (Сміється.) Іще - протирати шибки краще трофейними газетами, у німців папір тонший - слідів не лишає... Ну а про Верховного я вам вже все сказав.

Виходить. ХРУЩОВ знімає слухавку. На іншому кінці дроту відразу лунає голос ЧУБУКОВА, так наче він підслуховував по телефону:

ЧУБУКОВ

Весь увага, Микито Сергіїчу!

ХРУЩОВ

Загрібатого до мене! (Кладе слухавку.) Ще й Чубуков підслуховує! Гад!

ЕКСТ. ЛІС НА СУСІДНІЙ ГОРІ - КІНЕЦЬ КВІТНЯ 1944 РОКУ. СВІТАННЯ

Модринова гілка відтинається довгим багнетом-ножем, відкриваючи ШТЕФ, що вмощується нижче на іншій ще більшій гілці в десяти метрах над землею. Замість жакета медсестри Червоного Хреста, на Стефанії кептар, замість спідниці - військові штани КУНКЕЛЯ, на ногах - його ж чоботи. На голові кашкетка медсестри, тільки вже без Червоного Хреста. За спиною в неї снайперський карабін Шмідт-Рубін 1931 і лук з колчаном зі стрілами. За поясом ніж.

Під смерекою крутиться ДВОЄ ВОВКІВ, зиркають нагору. ШТЕФ дивиться в бінокль.

ЕКСТ. ПІДСТАРШИНСЬКА ШКОЛА В ГОРАХ - КІНЕЦЬ КВІТНЯ 1944. СВІТАННЯ

На плац виходить СУРМАЧ. До линви на обтесаній без гілля смереці ВІСТУН підстаршинської школи чіпляє червоно-чорний прапор.

ДВОЄ ГЕНЕРАЛЬНИХ СТАРШИН приїжджають на конях, спішуються. ПЕРШИЙ СТАРШІНА зупиняє рукою СУРМАЧА. Чекає, поки СТАРШІНА, що з ним приїхав, зникне у підземному бункері. Показує рукою СУРМАЧУ, що можна трубити клич «Підйому». СУРМАЧ грає.

ЕКСТ. ЛІС НА ГОРІ - КІНЕЦЬ КВІТНЯ 1944. СВІТАННЯ

ШТЕФ приглядається в бінокль.

ЗОБРАЖЕННЯ В БІНОКЛІ: ВІСТУН, який підіймає прапор на смерці, її син – чотирнадцятирічний ТАРАС.

ВОВКИ вгамовуються, лягають під смереку, вмошуючи писки на лапи.

ШТЕФ помічає у бінокль ще щось. Пелена передсвітанкового туману піднімається хвилику неподалік табору. Це хвиля, яку своїм рухом здійсмають невідомі прибульці.

Ось пелена в одному місці розривається і видно ЧОТИРЬОХ ЧОЛОВІКІВ в папах з червоними зірками. Це червоні ПАРТИЗАНИ. ШТЕФ переводить бінокль на табір підстаршинської школи. На плац, наче з-під землі, з десятків схронів і казарм вискакують молоді дужі КУРСАНТИ (ТРИДЦЯТЬ ШІСТЬ ОСІБ). Шикуються. ТРОЄ РОЙОВИХ вже чекають на них, вибудовують їх в три колони.

ШТЕФ знову дивиться у бік ПАРТИЗАН. Вочевидь, загін чималий. Вранішній туман сповзає з гір і в його розривах видно, як ДВА ПАРТИЗАНИ скручують шийку ПОВСТАНЦЮ-ЧАТОВОМУ.

ШТЕФ миттю спускається з модрини, стрибаючи вниз з гілки на гілку. Сплигує на землю. ВОВКИ полохаються. ШТЕФ біжить з гори непримітною стежкою. Щоб не впасти, вона на бігу іноді хапається за стовбури дерев і гілки. ВОВКИ мчать поряд з нею.

Опинившись у западині, ШТЕФ губить напрямок і питає ВОВКІВ.

ШТЕФ

Де чужі?

ВОВКИ матляють головами, вказуючи направо по схилу гори, де трохи вище розбитий табір підстаршинської школи.

ШТЕФ кидається у тому напрямку. Раптом навперейми перед нею згори щось котиться. Те щось враз схоплюється на рівні і обертається на НАТАЛКУ з пістолетом у руці. За нею женеться ДВОЄ ПАРТИЗАН з автоматами. Один стишує біг, щоб вистрілити. ШТЕФ стріляє з лука. Стріла потрапляє простісінько в серце I-му ПАРТИЗАНУ. II-й ПАРТИЗАН розвертається і дереться назад на гору. ШТЕФ ще раз стріляє і пробиває II-му ПАРТИЗАНУ стрілою шийку. Все відбувається без галасу і блискавично.

ШТЕФ

(НАТАЛЦІ)

Ти якого дідька тут?

НАТАЛКА

Наш вуйко Герман партизан на школу вивів. Я запізно провідала, що він зрадник. От спішу наших попередити.

ШТЕФ

А який вар'ят так лісом ломиться? Тя за милю чути.

НАТАЛКА встидається. Опускає очі.

ШТЕФ

Дзвонариха ти, а не
зв'язкова.

Дає НАТАЛЦІ ще один пістолет.

ШТЕФ

Обійдеш з вовками ланцюг
червоних справа і сховайся.
Після мого стрілу стрілай
партизан з обох пістолів.

НАТАЛКА

А вовки мені пощо?

ШТЕФ

Вони знають, що робити.

ШТЕФ, що весь час погладжувала ВОВКІВ, шепоче темнішому на прозвисько БРОВКО щось на вухо. І той підскакує до НАТАЛКИ і облизує їй лице. Те саме наміряється зробити і другий – СІРКО.

НАТАЛКА

От вчепилися! Не вовки, а
львівські батяри!

Відштовхує БРОВКА і несеться тихо, як вивірка, вверх по схилу, петляючи між смереками. ШТЕФ біжить вгору, тримаючись лівіше.

Скоро перед нею, як на долоні, відкривається схований в заростях ожини ланцюг з ПАРТИЗАНІВ (ТРИДЦЯТЬ ОСІБ). Вони зовсім близько від підстаршинської школи, на плаці якої всі КУРСАНТИ, РОЙОВІ, КЕРІВНИК ШКОЛИ і ТРОЄ СТАРШИН стоять на «струнко» і читають молитву «Богородице Діво, радуйся».

КОМАНДИР ПАРТИЗАН – дядько з широкою чорною бородою ось-ось махне, щоб червоні починали наступ.

ШТЕФ прицілюється з карабіна і валить його наповал.

НАТАЛКА, що вже зайшла в тил ланцюга ПАРТИЗАНІВ, відкриває вогонь їм у спину з обох пістолетів, перебігаючи від дерева до дерева. ВОВКИ накидаються з лівого флангу на ПАРТИЗАНІВ.

В таборі підстаршинської школи КУРСАНТИ беруться до зброї.

З боку ПАРТИЗАН, яких одним за одним вистрілюють ШТЕФ і НАТАЛКА, лунають одиночні постріли і кілька автоматних черг. На плац школи летить граната.

КУРСАНТИ миттю підіймаються вище на гору і розсипаються в кругову оборону.

В лазах бункерів і схронів відкидаються металеві ляди з віконечками посередині для вогнепальної зброї, і звідти ллється на ПАРТИЗАНІВ злива вогню.

Вище по схилу над табором ПОВСТАНЦІ викочують ТРИ ГАРМАТИ і зверху, буквально, поливають загін ПАРТИЗАНІВ гарматним вогнем. Гримлять вибухи. ПАРТИЗАНИ розбігаються хто-куди.

Вуйко НАТАЛКИ і ШТЕФ GERMAN НАУМ з бойківською фетровою шляпою на голові, тікає першим.

ШТЕФ свистить, підкликаючи до себе ВОВКІВ, і женеться разом з ними за GERMANOM. ВОВКИ наздоганяють його, хапають за підкоління, валять на землю. GERMAN закриває голову від ВОВКІВ руками.

ШТЕФ свистить і ВОВКИ відступають від її вуйка. Той встає на коліна. З благанням дивиться на ШТЕФ, яка цілиться в нього.

ШТЕФ

Коли ти неньо вбивав, що вони ті казали?

GERMAN

Ніц.

ШТЕФ

Бо ти не дав. А я даю. Кажи!

GERMAN, що вже був збирався щось сказати, раптом вертить очима. ШТЕФ напружується, відчуваючи за спиною когось. А за спиною в неї КОМАНДИР ПАРТИЗАНІВ поранений у голову. З рани цідить кров і заливає йому лице й широку чорну бороду.

КОМАНДИР наставляє пістолет, бурмотить «Сука!» і стріляє.

ШТЕФ за долю секунди обертається до КОМАНДИРА і GERMANA в профіль, відхиляється – і куля, що призначалася їй, лише продірявлює її кептар і потрапляє GERMANOVІ в роззявленого рота.

Позад КОМАНДИРА, як з-під землі, виростає НАТАЛКА і б'є його ломакою по голові. КОМАНДИР падає оглушений на землю.

НАТАЛКА

Квити?

ШТЕФ

Як скажеш..

Їй не вдається закінчити фразу, бо до них підходять ЧЕТВЕРО ПОВСТАНЦІВ з націленими на неї автоматами. Один з них ХОРУНЖИЙ.

ХОРУНЖИЙ

(ПОВСТАНЦЯМ)

Заберіть в неї зброю!

ВОВКИ виширяються на ПОВСТАНЦІВ, ричать. ПОВСТАНЦІ вже скидають автомати, щоб їх постріляти, як НАТАЛКА заступається.

НАТАЛКА

Не стріляйте! Вони приручені!

ШТЕФ свистить. ВОВКИ підгинають хвости і ховаються за НАТАЛКУ.

ЕКСТ. ПЛАЦ ПІДСТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. СВІТАННЯ

ПОВСТАНЦІ і ХОРУНЖИЙ ведуть ШТЕФ через плац до бункера. За ними ув'язується НАТАЛКА.

Одні КУРСАНТИ на плацу підводять поранених і надають першу допомогу. Інші КУРСАНТИ роздягаються до пояса і під керівництвом ТРЬОХ ІНСТРУКТОРІВ, не марнують часу, займаються тренуванням бойових мистецтв: бартітсу¹⁴, швейцарської боротьби на палицях кане-де-комбат¹⁵.

ШТЕФ роздивляється КУРСАНТІВ. Нарешті серед тих, хто тренується, помічає свого сина ТАРАСА, котрий підскакує, перекручується в повітрі і наносить кілька ударів по КУРСАНТУ-СУПЕРНИКУ. КУРСАНТ ледве їх витримує, і проводить прийом у відповідь. Якраз в цей момент ТАРАС теж помічає матір і пропускає аперкот у голову.

ШТЕФ тривожиться тим, що з сином, призупиняється. Один з ПОВСТАНЦІВ штовхає прикладом її в спину.

До ТАРАСА підскакує НАТАЛКА. Махає перед лицем рукою. Щось підбадьорливе говорить на вухо. ТАРАС оговтується. Позирає схвильовано, як ХОРУНЖИЙ веде матір до бункеру.

НАТАЛКА чмокає Тараса в щоку, біжить до бункера за ШТЕФ.

ІНТ. БУНКЕР – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. СВІТАННЯ

ХОРУНЖИЙ (псевдо ОРЕСТ) заводить ШТЕФ до бункера. За нею за спиною ХОРУНЖОГО спускається до бункера НАТАЛКА.

ПОЛКОВНИК

А дівчина чого тут?

ПОЛКОВНИК (псевдо ГАЛАЦА) відривається від карти Карпат, яку якраз роздивлявся за столом з ГЕНЕРАЛОМ СБ (псевдо БОРИВІТЕР).

---

¹⁴ Бартітсу – вид єдиноборства розроблений на основі джіу-джітсу, дзюдо, савату і британським інженером Едвардом Вільямом Бартон-Райтом на початку ХХ ст.

¹⁵Le canne de combat (бойова тростина – пер. з фран.) – старовинна швейцарсько-французька боротьба з використанням двох палиць.

ХОРУНЖИЙ

Це її сестра... Ану, ходи відси!

Хоче її вивести, але НАТАЛКА виривається і кидається з проханням до ПОЛКОВНИКА і ГЕНЕРАЛА СБ, котрий щось малює за столом.

НАТАЛКА

Не карайте її! Вона лиш
сина свого хотіла видіти!

ПОЛКОВНИК

(різко)

Що ця ляля робить в
підстаршинській школі?!

НАТАЛКА випереджає ХОРНУЖОГО з відповіддю.

НАТАЛКА

Я не ляля, я зв'язкова
полковника Робана! А сюди
прибігла, ек си дізнала про
зраду мого... нашого...

НАТАЛКА згадує бій і те, що вперше стріляла у ворогів, зненацька
ридає, труситься, губить слова... Їй забиває подих і вона
хапається за руку ХОРНУЖОГО, щоб не впасти від виснаги.

ГЕНЕРАЛ СБ

Дайте їй води!

ХОРУНЖИЙ наливає НАТАЛЦІ з відра в кварту води, підносить до
рота. НАТАЛКА сьорбає, більше виплескуючи, ніж ковтаючи.
ГЕНЕРАЛ СБ присідає біля неї і хляскає її по щоках. НАТАЛКУ враз
перестає трусити. Вона допиває воду і договорює.

НАТАЛКА

Ек дізналася, що вуйко наш
Герман веде мацкалів до
підстаршинської школи...

ПОЛКОВНИК

А де той Герман? Втік?

НАТАЛКА

Ні. Вбитий. Його Стефка вбила.

ШТЕФ

Це не я його, а -
партизанський командір.

НАТАЛКА

Стефка - моя сестра. А Тарас
Гірняк - її син, мій небіж...

ГЕНЕРАЛ СБ

(до ШТЕФ)

Як довго ви служили москалям?

ШТЕФ мовчить.

ГЕНЕРАЛ СБ

(ХОРУНЖОМУ)

Киньте цю Гайц до ями! Хай
поміркує.

ХОРУНЖИЙ виводить ШТЕФ. Та раптом сам спиняється.

ХОРУНЖИЙ

Якщо вона енкаведистка, то
давно б на нашу школу вивела
партизанів. Вона вже коло школи
півтора місяці отирається... Ми за
нею стежили і вона це знала... І
далі своєї печери біля Мізунського
водоспаду вона не ходить...

ГЕНЕРАЛ СБ

Для чого ходити? Шпигунські
сховки ніхто не відміняв...

ПОЛКОВНИК ГАЛАЦА підходить до ХОРУНЖОГО ОРЕСТА і зазирає йому в
очі своїм холодним олив'яним поглядом.

ПОЛКОВНИК

Ви їй співчуваєте, друже Оресте.

ХОРУНЖИЙ

Я лиш свідчу.

Раптом в розмову втручається ШТЕФ.

ШТЕФ

Якщо від сорокового рахувати,
як побралася з капітаном
Аістовим – три роки.

ПОЛКОВНИК

Що три роки?

ШТЕФ

Я служила москалям.

ГЕНЕРАЛ СБ

А в московській розвідці
скільки вже служите?

ШТЕФ

Я вчилася в їхній розвідшколі,
але втекла на фронт, а за одним
рипом - і від другого чоловіка...
А там потрапила в полон до німців...

ГЕНЕРАЛ СБ сідає знову за стіл. Жестом просить ПОЛКОВНИКА так само присісти. На ШТЕФ ГЕНЕРАЛ поглядає зрідка.

ГЕНЕРАЛ СБ

І ви хочете, щоб ми в це
повірили?

ШТЕФ мовчить. ГЕНЕРАЛ БОРИВІТЕР і ПОЛКОВНИК ГАЛАЦА нахиляються одне до одного і про щось пошепки домовляються. Врешті БОРИВІТЕР каже ШТЕФ, крутячи щось в пальцях.

ГЕНЕРАЛ СБ

Що ж, як хочете, щоб повірили,
мусите знову вдягти свій стрій
німецької медсестри і провести
стрільців полковника Робана в
німецький шпиталь, що в Долині.
Там повно ліків, яких в нас нема.
І там вже тиждень працює ваш
третій чоловік - Гюнтер Гайц.

ШТЕФ ствердно киває. ГЕНЕРАЛ звертається до ХОРУНЖОГО.

ГЕНЕРАЛ СБ

Друже Оресте! Доправте Стефку
до Робана. Хай він її використає
для проникнення в шпиталь...

ХОРУНЖИЙ

Так, друже командире!
(Збирається йти зі ШТЕФ.)

ГЕНЕРАЛ СБ

Ще. Передайте йому це.

Дає ХОРУНЖОМУ кокарду з тризубом, яку давно крутив між пальців.

ГЕНЕРАЛ СБ

Це кокарда його стрія -
січового стрільця. Він забув
її у мене під час своєї
останньої візити.

ХОРУНЖИЙ бере кокарду і кладе її до внутрішньої кишені френча.

ЕКСТ. ПЛАЦ ПІДСТАРШИНСЬКОЇ ШКОЛИ – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. СВІТАННЯ

КУРСАНТИ вже в строях зі зброєю за командами ДВОХ ІНСТРУКТОРІВ тренуються в організації кругової оборони. ТАРАС серед інших КУРСАНТІВ хоч і бачить матір, але вдає, що її не помічає.

ХОРУНЖИЙ підводить до ШТЕФ коня. Сам сідає на свого. ШТЕФ схиляється до НАТАЛКИ, цілує в щоку.

ШТЕФ

Вовків одведи до печери. Най вони мене там чекають. (Гладить по голові сумну НАТАЛКУ.)
І за Тарасом поглядай. І не хнюп голови! Ми ж Науми!

НАТАЛКА

Не бійси! Всьо буде люкс!

ШТЕФ пришпорює коня і несеться з плацу слідом за ХОРУНЖИМ.

ЕКСТ. ВЕРХ ГОРИ ПЛЕША – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. ДЕНЬ

Широкою стежиною ХОРУНЖИЙ ОРЕСТ і ШТЕФ виїжджають на конях на верх гори Плеша. Зі скелі відкривається увесь гірський масив Західних Горган, гори Щавна і Хом. Їхні маківки, оповиті зелено-синім відсвітом смеркових лісів бринять нескінченністю, зливаються з небом, мріють таїною.

ШТЕФ

Гонде, Хом! (Вказує на вкритий снігом верх гори Хом.) Нам туди?

ХОРУНЖИЙ

Так.

ШТЕФ

То чом крутили-сме через дві гори? Є ж путь коротойкий.

ХОРУНЖИЙ

Бо там міни! А там – партизани! (Вказує з гори вниз праворуч і ліворуч від себе.)

ШТЕФ

Такий в мацкалів характер.

ХОРУНЖИЙ

Який?

ШТЕФ

Лізуть скрізь, як блощиці.

Здалеку долинає ревище двигунів. По ґрунтовій дорозі мчить два німецьких позашляховики, набиті ПАРТИЗАНАМИ (ДЕСЯТЬ ОСІБ).

ШТЕФ

Ади-во, вже вони тут! І
відки вони беруться?!

ХОРУНЖИЙ

Згадала на нашу голову!
(Дає команду коневі.) Лягай!

Кінь лягає разом з ХОРУНЖИМ. Те саме робить ШТЕФ. Але запізно. ПАРТИЗАНИ встигають їх помітити і спрямовують машини нагору. ХОРУНЖИЙ і ШТЕФ піднімають коней і з'їжджають боком вниз з верхівки гори. А спустившись до рівної стежки, мчать чвалом. ПАРТИЗАНИ не відстають. Об'їжджають верхівку гори ґрунтовою дорогою, несуться за ними, стріляючи на ходу.

Раптом над головами з ревищем проносяться два російські бомбардувальники з червоними зірками під крилами. Вони летять у напрямку Дубового кута до підстаршинської школи.

ШТЕФ

Вертаймо назад! Ця паскудь
летить дітей наших вбивати!

І ШТЕФ розвертає свого коня і скаче назад, на зустріч позашляховикам з червоними ПАРТИЗАНАМИ. ХОРУНЖИЙ сердиться та скаче за нею. ПАРТИЗАНИ відкривають по них вогонь.

ШТЕФ жене коня низом попід дорогою, щоб ПАРТИЗАНИ не могли в неї поцілити. ХОРУНЖИЙ так само спрямовує свого коня нижче схилом. Але кінь його оступається і котиться вниз, викидаючи ХОРУНЖОГО з сідла. ОРЕСТ летить по схилу, кілька разів перекручується в повітрі і спиняється, вдаряючись головою об валун.

ШТЕФ, що вже відірвалась від машин ПАРТИЗАН, повертає назад допомогти ХОРУНЖОМУ і знову несеться у напрямку ПАРТИЗАНІВ. Кінь під ШТЕФ легко спускається вниз схилом до ОРЕСТА. ШТЕФ сплигує з коня. Нахиляється до ХОРУНЖОГО. Голова розбита, пульсу немає. Кулак ОРЕСТА зціплений, щось тримає. ШТЕФ хутко розтискає пальці кулака, знаходить кокарду з тризубом офіцера Українських Січових Стрільців. Забирає собі.

ПАРТИЗАНИ лякаються крутого спуску, зіскакують з позашляховиків, біжать вниз за ШТЕФ, пахкають з усіх стволів. ШТЕФ забирає у ОРЕСТА зброю. Відстрілюється. Поціляє в бензобак одного з позашляховиків, той вибухає і від вибуху, палахкотячи, скочується схилом вниз, чавлячи на своєму шляху ПАРТИЗАНІВ.

ШТЕФ ховається під валун. Палаючий позашляховик вдаряється об валун і пролітає в неї над головою. ШТЕФ посвистом гукає коня.

Один з ПАРТИЗАНІВ, що вцілів, у палаючій папасі все ще женеться за нею. ШТЕФ припадає до землі і стріляє ПАРТИЗАНОВІ в голову. Голова відкидається. Папаха, пойнята вогнем, котиться вниз.

На обрії чути вибухи. Два російських бомбардувальники скидають бомби на підстаршинську школу. Над горою підноситься високо вгору висаджені в повітря смереки і земля.

ШТЕФ заплигує на коня і летить назад до підстаршинської школи.

ІНТ. БУДМАЙДАНЧИК БУНКЕРА В ГОРАХ – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. СВІТАННЯ

По верху гірської яруги ідуть РОБАН і БУЛАВНИЙ.

РОБАН

Де вона?

БУЛАВНИЙ вказує на купу колод неподалік, складених на краю яруги, по дну якої протікає гірський потік. Поряд щипає траву КІНЬ ШТЕФ.

Внизу в ярузі ТРОЄ ПОЛОНЕНИХ НІМЕЦЬКИХ СОЛДАТІВ під наглядом ДВОХ СТІЛЬЦІВ вже відвели ложе потоку вбік і риють канаву, щоб потім завести потік у трубу під бункером, що будують.

ШТЕФ сидить спиною на одній з колод, мокра, вся в попелі, знесилена. Говорить до РОБАНА, не обертаючись.

ШТЕФ

Де мій син?

РОБАН

Минуло чотири літа, а ти нарешті про сина згадала.

ШТЕФ змучена і розгублена. На чорних від попелу щоках світлі смуги, залишені сльозами.

ШТЕФ

В підстаршинській школі нікого.
Усіх наче корова язиком злизала.
Де він? (Раптом обертається до РОБАНА.) Скажи! Ти знаєш!

РОБАН

Там, де і має бути.

ШТЕФ

Там самі ями від бомб і

потрощені бункери і схрони!

ШТЕФ плаче, але жодного схлипування чи стогону, лиш котяться сльози. РОБАН сідає поряд на колоду спиною до ШТЕФ. На лівій руці з-під рукава темно-сірого кітеля офіцера польської армії Крайової, який перероблено на однострій провідника УПА, стирчить забруднений кров'ю край манжета білої сорочки. РОБАН легким посмиком прикриває манжет рукавом кітеля.

РОБАН

Коли на гори летять бомбовози,
усі розбігаються лісом, а не
сидять по хатах чи бункерах.

РОБАН злегка усміхається, ШТЕФ заспокоюється і раптом кладе голову на плече своєму першому чоловікові. РОБАН здивований, коситься на скуйовджене світло-каштанове волосся ШТЕФ.

РОБАН

А ти знаєш, що тебе чатові
могли вбити, як ти до мого
куреня без гасла прокрадалася?

ШТЕФ

Прокрадалася?.. Мене кінь сам
сюди приніс.

ШТЕФ підводиться і простягає РОБАНУ кокарду офіцера Українських Січових Стрільців.

ШТЕФ

На маєш! Це тобі генерал ваш,
що був в підстаршинській
школі, велів передати з
наказом, щоб ти використав
мене, як німецьку медсестру,
в нападі на шпиталь в Долині.

РОБАН бере кокарду, оглядає її зі споду. Під спіднім бережком кокарди нічого не заховано. ШТЕФ витягає з кишені тоненьку смужку цигаркового паперу. Розгортає її. На папері намальований олівцем янгол з одним крилом, друге обтяте.

ШТЕФ

Якщо грипс¹⁶ шукаєш, то він ось.

РОБАН бере папірець. Розглядає янгола з одним крилом.

ШТЕФ

Цей янгол без крила означає,

---

¹⁶Грипс – вузький шматочок папіросного паперу, який використовувався в УПА для передачі секретної зашифрованої інформації.

що ви уб'єте мене... як заберете
у німців ліки і обладнання, так?

РОБАН

Ми вбиваємо лише зрадників.

З-під рукава його кітеля на лівому зап'ястку стікає цівка крові.
Він витягає носовика і витирає її. ШТЕФ підступає впритул до
РОБАНА і задирає йому лівий рукав кітеля. Весь рукав сорочки під
ним мокрий від крові.

ШТЕФ

Тебе поранено?

РОБАН мовчить. ШТЕФ в нестямі, вдаряє його по пораненій руці.

ШТЕФ

Чого мовчиш?

РОБАН сидить пополотнілий, навіть не скривиться від болю.

ШТЕФ

З тебе ж кров ллється!

ШТЕФ ще сильніше б'є його по руці. РОБАН миттю ловить її руку і
стискає з силою пальці, що ще трохи і хруснуть.

РОБАН

Так треба! Воїн має звикати
до болю. На кону наша воля.

РОБАН осмикує рукав кітеля.

ШТЕФ

Воїн хоробрий не для смерти,
а для перемоги... А ти, як хоч
- ріж себе... А зі мною можете
покінчити, як і тих німців ви
уб'єте, коли вони вам новий
бункер збудують.

РОБАН

Ми полонених в бою не вбиваємо...
Перевиховуємо, примушуємо
працювати і відпускаємо.
(Кличе одного зі СТРІЛЬЦІВ.)
Друже стрілець, підійди сюди!

ШТЕФ не вірить і поки СТРІЛЕЦЬ підіймається схилом яруги, вона
наважується сказати все, що думає про першого чоловіка.

ШТЕФ

А Кункель?

РОБАН

Намагався втекти. Убив нашого стрільця... Що ми мали робити?

ШТЕФ перелякано поглядає на СТІЛЬЦЯ з крісом, що підходить.

ШТЕФ

Брешеш! Я чула про ваші звірства.

РОБАН

(усміхається)

Від НКВД?

ШТЕФ

(в істериці)

Не вірю! Ти, ек був плюгавец, коли мене за два клапти ґрунту брав, так і лишивси. І ніякі рани на зап'ясті тя не зроб'ють чоловіком! Як бовтюки всохли, то їх вже не купиш!

Підскакує до РОБАНА і задирає геть на лівій руці і рукав кітеля і сорочки. Все передпліччя РОБАНА сполосоване ножем. Старі рани зажили, нові кривавлять. ШТЕФ зчавлює його порізи – РОБАН навіть не скрикне. З силою відштовхує ШТЕФ, і закриває рукавом кітеля передпліччя. Каже СТІЛЬЦЮ з крісом, що вже надійшов.

РОБАН

Відведи її в мій бункер! Хай помиється. Увечері у нас наскок на шпиталь в Долині. Скажеш Ясі, що вона з нами.

ЕКСТ. НІМЕЦЬКИЙ ШПИТАЛЬ. ДОЛИНА – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. ВЕЧІР

До воріт шпиталю під'їжджає крита німецька вантажівка і автомобіль Volkswagen. За кермом вантажівки ЯСА, перевдягнений ротенфюрером СС. За кермом «Фольксвагена» ШТЕФ в одязі німецької медсестри, поряд РОБАН, перевдягнутий штурмбанфюрером СС.

ШТЕФ втомлена і все ще знервована кілька разів тисне на клаксон. Нарешті з будки з масними від сала губами викочується присадкуватий вартовий у званні ШТАБС-ЄФРЕЙТОРА.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

Добривечір! Які красиві гості до нас! (Віддає честь ШТЕФ.)

ШТЕФ

Добрий! У вас перебуває на

лікуванні наш герой Карл Альт.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

Так. А що?

ШТЕФ

Штурмбанфюрер Культеман
приїхав вручити йому Хрест
Воєнних заслуг першого класу
за три збитих російських танки.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

А чому СС вручає нагороду
солдату Вермахту?

РОБАН

А чому штабс-єфрейтор на
варті п'яний?

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР підіймає вгору руки, неначе здається.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

Пардон! Мене тиждень, як
перекинули сюди з теплого
Бордо. І я трохи зігрівся.

Відкриває ворота. Фольксваген заїжджає першим, за ним – крита
вантажівка. ШТАБС-ЄФРЕЙТОР стає перед вантажівкою, зупиняє її.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

(РОБАЛУ)

Я дозволу на проїзд вантажівки
не давав!

РОБАН виходить з автівки, плескає ШТАБС-ЄФРЕЙТОРА по шиї.

РОБАН

А ви, штабс-єфрейторе, одчайдух!
Вам і карцер буде не страшний!

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

На територію шпиталю автівки
заїздять за спецперепустками!
Що це за вантажівка?

З авта виходить ШТЕФ, мило всміхається ШТАБС-ЄФРЕЙТОРУ.

ШТЕФ

У вантажівці фронтові друзі
нашого героя. Прибули віншувати
його з заслуженою нагородою.

Брезентову запону критої вантажівки розкривають зсередини і в отвір визирає відразу СЕМЕРО бравих ПОВСТАНЦІВ, перевдягнутих в однострої різних родів військ Третього Рейху. Усі вони весело козирають, і хто може каже ШТАБС-ЄФРЕЙТОРУ «Guten Abend!» («Добрий вечір!»). ШТАБС-ЄФРЕЙТОР вражений, побачивши на одному з ПОВСТАНЦІВ кашкет з жовтим околицем.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР

Схоже наш герой дружить з усіма родами військ. Навіть зі службою конезапаса!

ШТЕФ

На те він герой, щоб його любили всі.

ШТАБС-ЄФРЕЙТОР махає рукою, даючи дозвіл на проїзд. ШТЕФ і РОБАН сідають в авто. ШТЕФ витягає з під рукава френча ножа. Кладе в бардачок. РОБАН схвально поглядає на ножа ШТЕФ.

ШТЕФ

Боялася, що з різними німецькими строями у нас будуть проблеми.

РОБАНА

Які строї були, ті си й вдягнули.

Машини заїжджають на територію шпиталю.

ІНТ. ПАЛАТА НІМЕЦЬКОГО ШПИТАЛЮ – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. ВЕЧІР

Палатою поміж двох рядів ліжок з ПОРАНЕНИМИ (ДВАНADЦЯТЬ ОСІВ) СЕСТРА-ХАЗЯЙКА німецького шпиталю веде за собою ШТЕФ, РОБАНА і СИМОХ ПОВСТАНЦІВ.

СЕСТРА-ХАЗЯЙКА

Це палата для легко пораниених. А наш герой герр Альт лежить один в палаті з усіма зручностями.

ШТЕФ

Ви нас спочатку до лікаря Гюнтера Гайца відведіть.
(РОБАНУ) Ви не проти?

СЕСТРА-ХАЗЯЙКА

А чому до нього? Може, спершу до головлікаря?

ШТЕФ

(маніриться)
Гюнтер Гайц – мій чоловік.

СЕСТРА-ХАЗЯЙКА поштиво всміхається й веде ПОВСТАНЦІВ і ШТЕФ до кабінету ГАЙЦА. Біля кабінету ШТЕФ звертається до РОБАНА.

ШТЕФ

Герр штурмбанфюрере СС,
дозвольте я обійму свого
чоловіка без свідків, а
потім долучуся з ним до вас?

РОБАН

Тільки не баріться.

ШТЕФ стукає у двері кабінету. Відповіді немає. Штеф заходить...

ЕКСТ. КАБІНЕТ ГАЙЦА – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. ВЕЧІР

...ГАЙЦ спить за столом. Рипіння дверей будить його.

ГАЙЦ

Штеф?!..

ШТЕФ кидається на шию ГАЙЦА, приставляючи вказівного пальця до рота і дослухаючись до кроків в коридорі. Коли кроки затихають, визирає з кабінету крізь щілину у дверях. В коридорі нікого.

ШТЕФ

Я з УПА. Вони захоплять
зараз шпиталь. А ти не
висовуйся. Ключі від
комори з ліками в тебе є?

ГАЙЦ

Є... Штеф, як ти? Ти ж у
нацистів у розшуці. І ти на
зв'язок не виходила...

ШТЕФ

Кажу ж, я з бандерівцями.
А де комора з ліками?

ГАЙЦ

Я тебе проведу!
(Витягає ключі.)

ШТЕФ

Ти сховайся краще! А то вони
й тебе вб'ють... Де комора?

ГАЙЦ

В підвалі. Другі двері справа.

ШТЕФ бере ключ і збирається виходити. ГАЙЦ випереджає її і загороджує шлях перед дверима.

ГАЙЦ

А що передати нашим?

ШТЕФ

Передай, про Бандеру поки ніякої інформації. Я одна, тому всі шифровки тільки через тайники.

ГАЙЦ раптом обіймає ШТЕФ і притискає до себе. Хоче поцілувати.

ШТЕФ

Гюнтере... Це зайве... Я шаную тебе... Ти мене з німецького полону витягнув... Але ж це по службі... Так тобі наказали... Прошу, не треба.

ГАЙЦ відступає. Стримується. Навіть жартує.

ГАЙЦ

Я два роки грав твого чоловіка. Видно, добре грав, що ти стала мені небайдужа.

ШТЕФ

Передай в Москву, щоб проявився наш агент, той, що в верхівці УПА. Тільки він може підтвердити інформацію про Бандеру (Гладить ГАЙЦА по щоці.) Його пароль: Шмайсер кращий ППШ...

ГАЙЦ

Знаю... Відповідь: Кращий той, що краще поціляє...

ГАЙЦ невесело усміхається. ШТЕФ цілує його в щоку. Виходить.

ІНТ. КОРИДОР ШПИТАЛЮ – КІНЕЦЬ КВІТНЯ. ВЕЧІР

ШТЕФ іде коридором. З підвалу зненацька доносяться звуки одиночних пострілів. В дальньому кінці коридору з'являється РОБАН. ШТЕФ біжить йому на зустріч.

РОБАН

Ти закінчила зі своїм Гайцем?

ШТЕФ

Так! Ось ключі від комори з

ліками!

РОБАН

Ми вже маємо свої! Хлопці
ліки в вантажівку перетягають.

РОБАН раптом притискає ШТЕФ до стіни біля кабінету ГАЙЦА.

РОБАН

Ти мусиш зі своїм однокрилим
янголом Гайцем покінчити! Він
московський агент!

ШТЕФ не довго думає, забігає в кабінет, зачиняє за собою двері, направляє на ГАЙЦА пістолет, і киває йому дулом на вікно, показуючи, щоб тікав. ГАЙЦ миттю відчиняє вікно, і вже збирається сплигнути з першого поверху, як до вікна з двору підходить ЯСА і цілиться не в ГАЙЦА, а в ШТЕФ. ШТЕФ на хвилю губиться.

ЯСА

Або з нами, або проти нас.
Обирай!

І ШТЕФ приймає рішення. Лиш в останню мить перед пострілом з її вуст зривається одне слово.

ШТЕФ

Гюнтере...

ГАЙЦ знечений, збентежений, не вірить, що ШТЕФ може в нього вистрілити. Але ШТЕФ безпомилково стріляє ГАЙЦУ в серце.

ІНТ. КІНОЗАЛА В ЦК КП(Б)У – КІНЕЦЬ ЧЕРВНЯ 1944 РОКУ. ДЕНЬ

ХРУШОВ, СУДОПЛАТОВ, САВЧЕНКО, РЯСНОЙ, КАЩЄВ, АІСТОВ, ЧУБУКОВ переглядають хроніку бою військ НКВС, підрозділів Червоної армії, авіації, 15 танків, полку кінноти, та двох бронепоездів (загальне число військових – 30-35 тисяч) з 5000 вояків УПА відділу південної групи УПА-Північ та з'єднання УПА-Південь, який відбувся під Гурбами, Рівненської обл., 21-25.04.1944 р.

На екрані німі кадри прориву повстанцями позицій 18-ї стрілецької бригади НКВС та підрозділів Червоної армії. За ними ідуть безсистемно змонтовані фрагменти, у яких солдати НКВС примушують селян сіл Гурби та Антонівці збирати трупи убитих і важкопоранених солдатів і повстанців. ДЕСЯТЬ ЕНКАВЕДИСТІВ добивають з пістолетів ПОВСТАНЦІВ (П'ЯТЬ ОСІВ) і розстрілюють ДВОХ СЕЛЯН З ДВАДЦЯТИ, які відмовляються збирати трупи.
(ПОСТАНОВНІ ЗЙОМКИ під кінохроніку.)

Насамкінець перегляду заходить чоловік в чорних окулярах, сідає на останній ряд. Окулярів не знімає, так і дивиться в них чорно-білу кінохроніку.

Під час перегляду присутні перекидаються коментарями.

ХРУЦОВ

І скільки наших загинуло?

САВЧЕНКО

Одинадцять, сорок шість
поранено за п'ять днів бою.

СУДОПЛАТОВ

УПА називає це битвою і дає
іншу статистику: наших убито
дві тисячі, дев'ятсот поранених
Танків підбито п'ять.

САВЧЕНКО

Брешуть!

РЯСНОЙ

Это ж бізобразіє какое-то!
Товарищи!

СУДОПЛАТОВ

Так, товариші! Це неподобство
пора припиняти!

Закінчується хроніка, в залі запалюється світло.

СУДОПЛАТОВ

Я до Києва приїхав потягом.
І в купе поруч зустрів всіма
шанованого артиста оригінального
жанру, який читає чужі думки.
(Звертається до НЕВІДОМОГО.)
Скажіть, Вольфе Григоровичу,
скільки насправді загинуло
наших солдатів в цій... цім бою?

МЕССІНГ на задньому ряду підводиться, знімає чорні окуляри.

МЕССІНГ

Здрастуйте, товариші! (Всі
кивають у відповідь.) Боюсь,
правда про число загиблих
буде не на нашу користь.

СУДОПЛАТОВ

І все таки?

МЕССИНГ

Дві тисячі тридцять п'ять
убитих. До тисячі поранених.

СУДОПЛАТОВ

А бандерівців скільки вбито?

МЕССИНГ

Всього вісімдесят солдатів
і сто сорок три поранено.

РЯСНОЙ

Ви бандітов «солдатами»
називаєте?!

САВЧЕНКО

(обурюється)

Звідки у вас такі цифри?!

МЕССИНГ знімає чорні окуляри.

МЕССИНГ

З голови.

РЯСНОЙ

Да шо ж ето такое, товарищи?!

МЕССИНГ

(перебиває)

А шо такое, Василю
Степановичу?

РЯСНОЙ

Как, шо? Не понимаю.

МЕССИНГ

Ви ж у Самарканді народилися,
а балакаєте з українським
акцентом. Значить, вас батько
привчив бути українцем.
Невже ви цим самим
українцям не співчуваєте?

РЯСНОЙ

Ну знаєте, товариш Мессінг!
По-вашому, середі українців не
можеть бить чесних комуністов?

СУДОПЛАТОВ

Досить! Імовірно Вольф Мессінг
правий. І хроніка показує, що
наших убито більше одинадцяти
чоловік. Зараз готується штурм

Станіславова. Певен, цього разу ми його звільнимо! Але якщо нас УПА зустріне так, як при Гурбах, то, вважайте, ми війну програли!

ХРУЩОВ

Спішу зауважити, ми робимо все, щоб вони нас так не зустріли!

СУДОПЛАТОВ незадоволений прителепкуватими коментарями ХРУЩОВА і голосно йому шепоче, так що чують усі.

СУДОПЛАТОВ

Микито Сергіїч, ваша незаконна дружина Ніна Кухарчук, хоч і комуністка, але з Холмщини. І в тридцять дев'ятому ви Холмщину і Підляшшя до України намагалися приєднати.

ХРУЩОВ

(голосно)

Це ахінея, товаришу Судоплатов! Ви самі родом з Мелітополя. І ваш хрещений батько – турецький підданий!

В залі зависає незручна пауза.

АІСТОВ

(сумно шуткує)

На щастя, я з дитбудинку, і батьків не пам'ятаю.

Усі зніяковіло посміхаються. МЕССІНГ байдужий. СУДОПЛАТОВ встає.

СУДОПЛАТОВ

Я спеціально запросив Вольфа Григоровича, тому що він психологічно обробляє наших розвідників. (До АІСТОВА.) Так, Семене?

АІСТОВ

Так точно, товаришу комісар державної безпеки!

СУДОПЛАТОВ

Позавчора від наших агентів надійшла секретна інформація, що направлена на ліквідацію Бандери Стефанія Гайц-Наум-Аїстова знищує нашу резидентуру.

Нею вбитий Гюнтер Гайц, її дядя Герман Наум і до двох десятків партизанів. Тому, на її розшуки і можливу ліквідацію я вираджаяу Кашеева і Аістова.

АІСТОВ/КАШЕЄВ

Єсть!

СУДОПЛАТОВ

Товариші, ми з товаришем Мессінгом відійдемо, а ви поки обговоріть ситуацію!

СУДОПЛАТОВ і МЕССІНГ виходять до коридору.

СУДОПЛАТОВ

(майже пошепки)

Вольфе Григоровичу, чи пройшла кодування свідомості агентка Наум?

МЕССІНГ

(ствердно киває)

Бачу, вам треба код.

СУДОПЛАТОВ

Як бачите, то кажіть.

МЕССІНГ

Рік, місяць, дата народження її сина цифрами. Але слід повільно промовляти. Лише тоді ви підкорите її свідомість собі.

СУДОПЛАТОВ

А як їй її свідомість повернути?

МЕССІНГ

Теж саме, тільки навпаки. Спочатку день, місяць, рік, і теж цифрами і повільно.

СУДОПЛАТОВ

Вже щось!.. Скажу Аістову.

ЕКСТ. МОГИЛА «БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ» – 22/VII/1944. ДЕНЬ

Вузькоколіійкою іде потяг, який тягне дві платформи з чотирма гарматами. Біля гармат червоні АРТИРЕЛИСТИ (ВІСІМ ОСІВ). За кілометр до Символічної Могили «Борцям за волю України» ПОЛІТРУК і КОМАНДИР АРТИРЕЛИСТСЬКОЇ БАТАРЕЇ дає команду у рупор.

КОМАНДИР

Заряджай!

АРТИЛЕРИСТИ заряджають гармати. Поїзд починає пригальмовувати. ПОЛІТРУК забирає рупор у КОМАНДИРА.

ПОЛІТРУК

По могилі ворогів комунізму -
українським націоналістам -
вогонь!

КОМАНДИР махає рукою. І з потяга, що ще рухається, АРТИЛЕРИСТИ палять з усіх чотирьох гармат - Хрест на Символічний могилі «Борцям за волю України!» злітає в повітря.

ЕКСТ. ДОРОГА З ГІР НА СТАРИЙ МІЗУНЬ - 22/VII/1944. ДЕНЬ

Гірською дорогою від Мізунського водоспаду на «Опель» мчить ШТЕФ. Спочатку поряд з автівкою біжать її ДВА ВОВКИ. Коли ж «Опель» доїздить до першого села, ВОВКИ зостаються в лісі. Задирають догори морди і погрозливо виють.

ЕКСТ. СЕЛО СТАРИЙ МІЗУНЬ - 22/VII/1944. ДЕНЬ

Поїзд з двома платформами, з чотирма гарматами на них, проїжджає через село Старий Мізунь. ПОЛІТРУК вириває рупор у КОМАНДИРА і командує АРТИЛЕРИСТАМ.

ПОЛІТРУК

По бандерах і бандитських
дітях - вогонь!

АРТИЛЕРИСТИ стріляють з гармат по хатах мізунців. Хати злітають в повітря разом із людьми і свійськими тваринами.

ЕКСТ./ІНТ./ЕКСТ. ОБІЙСТЯ І ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ - 22/VII/1944. ДЕНЬ

«Опель» різко гальмує біля батьківської хати ШТЕФ. Довкола лунають вибухи, злітають в небо сусідські хати. ШТЕФ біжить до хати.

ШТЕФ забігає в хату. МАТІР ГЕЛЕНА розпалює піч. Брат ШТЕФ ГРИГОРІЙ лежить паралізований на лежанці, вкритий коцом.

ШТЕФ

Мамо! Збирайтеся! Їдемо в гори!

Позад ШТЕФ озивається її брат, ПОВСТАНЕЦЬ ІЛЬКО, який сидить біля вікна і ладнує шмайсер.

ІЛЬКО

Та ми вже всі їй казали –
не хоче.

ШТЕФ

Ільку, братіку! Слава Ісусу
Христу! (Підходить, обіймаються.)

ІЛЬКО

Слава навіки Богу!

ГЕЛЕНА

Ади! А чом ти обіймаєш
її? Вона ж советка!

ІЛЬКО

Вже ні. Вже в нас фельдшером.

СОФІЯ

Здорова була, Стефко!

Відгукується до ШТЕФ сестра, ПОВСТАНКА СОФІЯ, яка зі стайні
заносить цебра і ночви.

ШТЕФ

Доброго здоров'я, Зосько!

ГЕЛЕНА

Го! То ти вже з усіма вмирила
си, опріч мене!

ШТЕФ

Мамо, не лящіть дармо! Ніколи!

МАТИ пиндючиться і замість того, щоб збиратися, знімає з
паралізованого ГРИГОРІЯ одяг. ГРИГОРІЙ бачить ШТЕФ, кутки рота
силкуються розтягтися в одерев'янілій усмішці. До хати заходить
сестра МАРТА, теж ПОВСТАНКА, через плече автомат. На іншому
плечі – коромисло з двома відрами води з криниці.

МАРТА

Та ми їй не раз казали!
Не хоче навідруб. Каже...

ГЕЛЕНА

...Кажу, що Григорія не маю з
ким залишити, бо всі мої діти
стрілети си навчили. То німців
стрілели, теперка – совітів.

ІЛЬКО

Такий час, мамо!

ГЕЛЕНА

Як німці Григорія побили і
його паралізувало, то не ви,
а Робан його привіз. А
Науми де? В горах!

До хати вбігає найстарший брат ВАСИЛЬ, теж ПОВСТАНЕЦЬ. Лишень
входить до хати, як у сусідів від пострілу гармати зриває з даху
гонт¹⁷. Дощечки гонту залітають у сіни крізь двері, аж ВАСИЛЬ
підплигує, від них ухиляючись.

ВАСИЛЬ

Мамо, ходіт борше! Невдалік
я схрон сухий упорядив.

ГЕЛЕНА

І як в тім схроні недвижний
Григорій житиме? Та й я не
щуриха, щоб, та як ви,
по норах ховатиси. Най лиш
попробуют ті совіти мені
з Григорієм щось заподіяти!

До хати вбігає переполохана НАТАЛКА.

НАТАЛКА

Скачіт в гори! В Мізунь НКВД
входить! (Тягне до дверей сестер.)
Ви старші! Вас совіти займуть!
А мене ні! Тікайте мігом!
А я з мамою лишуся!

СЕСТРИ і БРАТИ схоплюються бігти, товчуться один поперед одного
в сінях.

ШТЕФ

Сідайте до мене в «Опеля»!

ВАСИЛЬ

Та нас на твоїм німцевозі
враз усіх полапають!

СОФІЯ

Ми ж в різних боївках!

МАРТА

І на різних горах!

ІЛЬКО

Ой, видите, дівчатойка,
як я си гуляю!

---

¹⁷Гонт, гонта -покрівельний матеріал у вигляді тонких дощечок.

Я до коршмойки не йду,
щастя не видаю!

ІЛЬКО іде за всіма, пританцьовує і на прощання моргає матері.

ГЕЛЕНА

Сама бахурня¹⁸! Потікали...
А як Грицька мити, то
мий бабо сама...

ЕКСТ. ВУЛИЦІ СТАРОГО МІЗУНЯ - 22/VII/1944. ДЕНЬ

СЕСТРИ, БРАТИ розбігаються, хто через стайню, хто через двері.
В обійсті нікого. ШТЕФ заплигує до «Опеля», мчить селом.

Щоб не їхати брукованою дорогою, де її «Опеля» легко могли побачити совіти, ШТЕФ звертає на ґрунтову, яка губиться серед крутих горбів і їзда по якій схожа на «американські гірки».

Несподівано з-за чергового крутого горбу їй назустріч вискакує радянська вантажівка ГАЗ-АА, так звана, «Полуторка».

ШТЕФ миттю упізнає АІСТОВА за кермом «Полуторки», що вже мчить їй на переріз. АІСТОВ вистромлює з вікна автомата і стріляє по шинах її «Опеля».

ШТЕФ злітає на авті на хребет найвищого горбу і звідти зигзагами спускається на максимальній швидкості до колії вузькоколійки. Її метою є дістатися покручених сосен болота Ширковець, збоку якого пролягає колія. Для малогабаритного «Опеля» ця колія прохідна, а для великої «Полуторки» - ні. Покручені сосни ростуть впритул до колії, тому здоровенна вантажівка не може по ній проїхати.

ЕКСТ. БОЛОТО ШИРКОВЕЦЬ - 22/VII/1944. ДЕНЬ

Вже за кілька секунд ШТЕФ, авто якої нещадно трусить на шпалах вузькоколійки, з шаленим гуркотом наздоганяє на «Полуторці» АІСТОВ. Оббиті металом борти кузова вантажівки трощать усі низькорослі покручені сосни на своєму шляху і вони розлітаються, як сірники, навсібіч.

ШТЕФ з'їжджає з рейок і їде ґрунтовою дорогою в об'їзд болота Ширковець. Її «Опель» видирається на гору до Верхового болота. ШТЕФ вискакує з авта і зверху бачить, як «Полуторка», що зіскочила з ґрунтівки і загрузає в болотяній твані.

ШТЕФ знає болото і плигає з купини на купину, перетинаючи його.

---

¹⁸ Бахурня - діти (Бойківський діал.)

Враз чуються постріли і кулі проносяться повз ШТЕФ.
ШТЕФ озиряється. До Верхового болота добігає АІСТОВ і стріляє по ШТЕФ одиночними пострілами з автомата.

Стрибки ШТЕФ стають частішими. Вона не так просувається вперед, як, плигаючи по купинах, намагається уникнути зіткнення з кулею. Одна куля все таки дістає її, обдирає шкіру з боку живота.

Раптом їй на зустріч з краю болота з суходолу вискакує ЮЗЬО. ШТЕФ кидається до нього по допомогу, не втрапляє ногою на купину і провалюється в драговину. Тонучи, простягає до ЮЗЯ руку. Але той не спішить її виручати. Лиш позирає, підсміхуючись. Ще трохи і болото засмокче її з головою. Вона вже захлинається, гукаючи його. А він лише витягає з лівої вічниці зелений камінець, облизує його язиком і знову вставляє на місце. Це останнє, що бачить ШТЕФ.

ЕКСТ. СКЕЛЯ-РИПА¹⁹ НАД РІКОЮ МІЗУНКА - 22/VII/1944. ДЕНЬ

На край довгої і високої скелі АІСТОВ і ЮЗЬО виносять непритомну ШТЕФ. АІСТОВ заходжується робити ШТЕФ штучну вентиляцію легенів. Безживна ШТЕФ враз глибоко вдихає і вихаркує з легенів болотяну грязюку, облповуючи АІСТОВА.

АІСТОВ
(до ЮЗЯ)
Йоська, піди погуляй!

Знесилена ШТЕФ все таки підіймає голову, косячись крізь патьоки драговини на зрадника ЮЗЯ. АІСТОВ нахилиється над нею. З силою гамселить її по ребрах.

АІСТОВ
Прочуняла, Стьопа! Не бійсь,
нічого особистого... Пішла від
мене, ну й пішла... А от від
НКВД тобі піти не вдасться.
Три роки ти на нас пахала.
І чого зіскочила, шалава?
Грошей мало?

ШТЕФ
(кривиться)
Мені впеклася ваша зла мова...

АІСТОВ
Шо?! Мова?! (Лупить кілька
разів в живіт.) Ти забула,

---

¹⁹ Рипа - від лат. rīpa «берег ріки» - високий стрімкий скелястий берег. (Бойк. діалект.)

шо в НКВД бувших не буває?!..
Або ти нам служиш, або тебе
і всієї твоєї сімейки нема!

ШТЕФ

А ти спробуй оте твоє НКВД
упхнути сам знаєш куди.

АІСТОВ

(б'є по тілу)

Ти сказала бандерам про нас?!

ШТЕФ мовчить. ЮЗЬО, хоч і далеко, але чує розмову. Навіть його
страшить, як АІСТОВ репіжить напівживу ШТЕФ, і він заступається.

ЮЗЬО

Ні.

АІСТОВ визвіряється на нього.

АІСТОВ

Шо «ні»?!

ЮЗЬО

Вона нічого секретного не
сказала! Я свідок.

АІСТОВ

Ви всі відступники, хохлуї!

Бере каменюку і кидає нею в ЮЗЯ. Той вивертається від нього.

АІСТОВ

Зникни, бидло! Тобі не ясно?!

ЮЗЬО відходить далі. АІСТОВ нахиляється до вуха ШТЕФ і
проговорює повільно дату народження її сина Тараса цифрами,
спершу рік, потім місяць і день народження.

АІСТОВ

1... 9... 3... 0... 0... 1... 3... 1...

Вираз обличчя ШТЕФ відразу міняється. Губи тремтять, з рота
котиться слина. Погляд відсторонюється. Вона зломлена і покірна.

АІСТОВ

Коли прибуде сюди Бандера?

ШТЕФ

(наче сомнамбула)

Не знаю. Він ще в концтаборі
у німців.

АІСТОВ

Хто в УПА його буде охороняти?

ШТЕФ

Вам краще це дізнатися через агента у верхівці УПА.
Пароль: Шмайсер кращий ППШ...

АІСТОВ знову лупцює ШТЕФ в поранений живіт. З рани тече кров.

АІСТОВ

Пароль я знаю! Повторюю питання: хто буде його охороняти?

ШТЕФ

(знеможено)

Певне, Робан та його з'єднання.

АІСТОВ

А що планує Бандера робити на Україні?

ШТЕФ

Об'єднати всіх патріотів і прогнати всіх ворогів.

АІСТОВ

(сміється)

Ти навіть, не контролюючи свідомість, лепечеш свою нацюжну бридню!.. (Знову лупить її в живіт.) Я наказую тобі - повідомити нам всю інформацію про час і маршрут Бандери Україною! Тобі ясно, Стьопа?!

ШТЕФ

Так.

АІСТОВ

Інакше, вся твоя рідня покійники і син також! Ясно?!

ШТЕФ

Так. (Заплющує очі.)

АІСТОВ

(на вухо ШТЕФ)

3... 1... 0... 1... 1... 9... 3... 0...

(ЮЗЕВІ.) Йоська! Іди сюди!
Поможи скинути її зі скелі!

ЮЗЬО підходить, допомагає розгойдати непритомну ШТЕФ і скинути її з високої скелі-рипи в річку Мізунку.

ШТЕФ падає в глибокий річковий вир. Її тіло повільно розкручує прозора вода, яка спершу тягне її вниз, а потім підносить на поверхню ріки, змиваючи і кров і бруд. Течія наче заколисує її. Сили плисти у ШТЕФ немає, і вона віддається ріці.

Над нею височезними кам'яними ребрами пропливає широка і довга, як розтягнута гармонь, скеля-рипа. Смереки звисають з її гребеня, мов вклоняються їй. На одному з вертикальних камінних уступів рипи причепилася мала осичина. Вона трепече своїм листям, наче людська душа.

Золотиста вода несе ШТЕФ з розкиданими в боки руками рікою вниз.

ЕКСТ. ЗАЛІЗНИЧНИЙ МІСТ НАД РІКОЮ МІЗУНКА - 22/VII/1944. ДЕНЬ

Неподалік мосту ТАРАС ГІРНЯК з приятелем МИСЬКОМ, так само повстанцем, полишали одяг на березі і ловлять в річці пстругів²⁰ руками. МИСЬКО жене рибу на ТАРАСА, а той підхоплює її і викидає на берег, що вже всіяний пстругами, які молотять гальку крапчастими хвостами.

Найкраще лапати²¹ пстругів в бердах²², звідти ТАРАС їх викидає на берег найбільше.

Ураз далеко з боку Старого Мізуня долинають відгомони вибухів. До них долучається вовче виття, що несеться з верху ріки. МИСЬКО першим бачить ДВОХ ВОВКІВ, що шубовстаються у воді серед ріки. Вони волочать чиєсь тіло, яке течія котить вниз, до мосту, де хлопці лапають рибу.

МИСЬКО

Дивися, он там!

ТАРАС дивиться на ВОВКІВ і бачить довге каштанове волосся, що заплуталося на їхніх мордах. СІРОМАНЦІ цурпелять, захопивши зубами, когось за кептар. І ТАРАС, схоплюється, забувши, що в спідньому, вискакує на берег і біжить вгору до ВОВКІВ. МИСЬКО поспішає за ним.

Добігши ХЛОПЦІ впізнають ШТЕФ, яку ВОВКИ намагаються витягти на берег. ХЛОПЦІ кидаються до неї. Першим хапає її під пахви МИСЬКО. А ТАРАС укляк і розглядає МАТІР. Гімнастерка задерлася і з-під неї визирає скривавлений збитий на суцільний синець живіт.

²⁰Пструг струмковий також: форель струмкова (Salmotrutta) – вид надзвичайно цінної риби з родини лососевих.

²¹Лапати – ловити. (Бойк. діалект.)

²²Бердо – яма між брилами каміння у річці. (Бойк. діалект.)

МИСЬКО
Не стій! За ноги бери!

ТАРАС бере за ноги і вони вдвох хутко витягають ШТЕФ на гальковий берег. МИСЬКО прикладає вухо до грудей ШТЕФ. Вона не дихає. Він мацає пульс на шиї. Заглядає в розкритого рота.

МИСЬКО
Жива! (Схвильовано
позирає на ТАРАСА.)

ТАРАС
Що?

МИСЬКО
Але в неї язик запав в
горлянку і трахею перекрив...
Розгинай їй голову назад!
І сильно тримай!

ТАРАС бере мамину голову руками і обережно відхиляє назад.

МИСЬКО
Сильніше загинай! Бо вмере!

МИСЬКО підкладає під шию ШТЕФ гладкий камінь. ТАРАС натискає МАТЕРІ на чоло. А МИСЬКО з силою давить знизу на підборіддя, закриваючи їй нижню щелепу. ШТЕФ зі свистом вдихає повітря. Розплющує очі. Бачить сина, лагідніше поглядом. А потім щось згадує і шепотить.

ШТЕФ
Совіти в Старому Мізуні...
Вам треба в гори...

ТАРАС
А хто вас так збив, мамо?

ШТЕФ
Від НКВД тікала... Зі скелі
в річку зірвалася...

ТАРАС якусь хвилю руку з чола матері не прибирає, потім швидко приймає її і біжить вздовж ріки вниз.

МИСЬКО
Куди ти?! Матір твоя -
не моя!

ТАРАС
Одягтися! Чи я матір буду
в спідньому в гори нести?

ЕКСТ. ПОЛОНИНА СЕРЕД ЛІСУ В ГОРАХ – 28/07/1944. ВЕЧІР

Сонце ховається за горою, та гора не темнішає, а уквітчується сотнями вогнів кострищ, які горять на десятках полонин. Над горами розноситься музика. Так ПОВСТАНЦІ празникують Хрещення Руси-України.

На найбільшій полонині стоять колом столи з наїдками і напоями. У колі, утвореному столами, грають ТРОЇСТІ МУЗИКИ, танцюють ПОВСТАНЦІ (СОРОК ЧОЛОВІКІВ, ДВАДЦЯТЬ ЖІНОК), співають коломийки:

...Бойко вмер, бойко вмер, бойкові дзвонили,
Як сі схопив бойко з лави, ледве здогнали.
Здогнали молодичі, хтіли бойка бити,
А бойко сі присягає, буде сі женити.
Там на горі на високій шебетала сойка,
За тото мі мама біла, що-м любила бойка...

РОБАН підходить до ЯСИ, який танцює з МАРТОЮ, щось каже, забирає в нього МАРТУ, веде до потоку. СОФІЯ і ІЛЬКО, що танцюють поблизу танець «На бочці» з пістолетами в руках, помічають це й обговорюють. Брат ВАСИЛЬ сидить за столом, гострить фінку.

МАРТА

Совіти в Мізуні, Долині, а
ви таку забаву ту
влаштували!

РОБАН

Вирішив усім крайовим проводом
заговини провести... Бо вже завтра
йдемо в міста і села зрадців
толочити. Багато серед наших
перевертнів розвелося...

Підходить до куща ліщини, біля якого лежать двоє ВОВКІВ. МАРТА страхається, вклякає.

РОБАН

Не бійся! Їх Стефка приручила.
Вони тут, відколи вона
хворіє.

МАРТА

Стефка хвора?!

РОБАН

Каже, що впала зі скелі,
коли її НКВД мало не впіймало.

МАРТА

Так, ми брати і сестри стрілися
у матері двацять другого липня.
І тоді ми всі від москалів

тікали... Правда, Стефка окремо...

РОБАН

Їй ліпше, та ще кроку не годна дати... Прошу побудь з нею в схроні. Ми скоро вернемося.

МАРТА

Ми тут будемо самі?

РОБАН

Чого ж, ви і вовки. Сірко!
(Гладить обох.) І Бровко!

РОБАН розчахує ляду, прикриту дерном, і спускається до схрону.

ІНТ. СХРОН - 28/07/1944. ВЕЧІР

ТАРАС біля хворої МАТЕРІ, що лежить на прічах²³ біля стіни, тримає її за руку.

ШТЕФ байдужа до всього, втупилася поглядом в стелю, важко дихає. РОБАН підходить до сина, кладе руку йому на плече.

МАРТА

Як мама?

ТАРАС

Гарячка вщухла. Та її мов зацікавило. За пів дня ні слова.

РОБАН

Іди відпочинь. Зранку ідемо запроданців толочити.

ШТЕФ насторожується. ТАРАС легенько тисне її руку. Виходить.

РОБАН

Треба їй допомогти вмитися. Там, Марто, у скрині її білизна. Мені її з хати моєї принесли...

МАРТА відкриває скриню, дістає білизну.

РОБАН сідає на прічі біля ШТЕФ. В ньому борються суперечливі почуття: він і любить і ненавидить її. На лівій кисті РОБАНА цівкою котиться кров. Він витирає її носовиком. ШТЕФ раптом повертає до нього голову. Вдивляється незмигтно, неначе крізь нього. РОБАН несамохіть тягнеться до неї лівою рукою. Крапля крові падає з кисті РОБАНА на ший ШТЕФ.

---

²³ Прічі - лежаки, нари попід стінами (Бойківський діал.)

Обоє завмирають. МАРТА теж притихає. Лиш вода парує у відрі. І груба стугонить вогнем.

РОБАН обережно витирає носовиком кров на шиї ШТЕФ. Поправляє її пасмо каштанового волосся. І погляд його теплішає.

МАРТА набирає воду зі струмка, що тече під підлогою бункера, тарахкотить металевим відром. РОБАН враз підводиться.

РОБАН

Я ще зайду. (Виходить.)

ЕКСТ. БІЛЯ ПОТОКУ – 28/07/1944. ВЕЧІР

Вздовж потоку на коні їде вгору ПОЛКОВНИК ҐАЛАЦА. РОБАН виходить зі схрону, бачить його тінь. Їде до нього. Віддає честь.

ҐАЛАЦА

Чи не загучно?

РОБАН

Хай НКВД чує, хто ту ґазда.

ҐАЛАЦА

Везу від Чупринки наказ про створення сотні охорони для друга Степана.

РОБАН

Він таки повернеться...

ҐАЛАЦА

Так. На початку вересня. І ти – сотник охорони. Мусиш її за місяць підготувати... Так що зі зрадцями не баріться.

Трохи вище струмка з-за корча визирає ЮЗЬО. Здалеку йому не чути. Він підкрадається ближче, але суха гілка тріщить під ним. РОБАН і ҐАЛАЦА озираються і швидко щезають в гушавині лісу.

ІНТ. СХРОН – 28/07/1944. ВЕЧІР

МАРТА допомагає ШТЕФ помитися. Всадовила її в ночви, поливає водою з духмяними травами.

МАРТА

Ти дурно журишся... бо дурно від Робана пішла... А він тебе досі любить...

Тепла вода стікає з плечей, голови і обличчя ШТЕФ. Вона шепоче.

ШТЕФ

3... 1... 0... не Робан... а Ілько...

МАРТА здивована, прикладає долоню до чола ШТЕФ – гарячки немає.

МАРТА

Зле що тя в тринадцять літ
заміж віддали. Ти до пуття
і не звідала, що то є шлюб.

ШТЕФ

Не любила його, лиш боялася...
3... 1... 0... 1... 1... (Збивається.)

МАРТА

А тепер повір йому і полюбиш.
Він не лихий, а справедливий.

ШТЕФ

Юзьо тут... Сина треба вберегти...
Веди мене до брата Івана на
Гургулат... 3... 1... 0... 1...

ШТЕФ повагом устає і, наче сновида, зачинає шукати свій одяг.
МАРТА хоче витерти її. ШТЕФ не дає. Назирає лук з колчаном зі
стрілами. Намагається закинути лук на плече. Та раптом втрачає
рівновагу. МАРТА ловить її довгою вишитою жіночою сорочкою.

МАРТА

А бач, твій Ілько твою
сорочку тобі приніс!

ЕКСТ. БАЗАР БІЛЯ МОСТУ ЧЕРЕЗ СВІЧУ. ВИГОДА – СЕРПЕНЬ 1944. РАНОК

Біля мосту і під ним на березі Свічі розкинувся базар. Бойки
торгують кептарями, постоломи, бриндзьою, буцом, вурдою²⁴,
молоком, хлібом і всяким іншим скарбом.
У натовпі з'являється капітан НКВС КАЩЄВ. Біля нього крутиться
ДВОЄ МІСЦЕВИХ, показують торговицю.

Раптом базарний гомін прорізає постріл. ОДИН з МІСЦЕВИХ падає
застрелений. ДРУГИЙ у натовпі кидається йому на допомогу і
отримує ножа в печінку. ТОЙ, хто вдарив ножем, зникає в юрбі.

Люди збиваються в натовп, лементують.

---

²⁴Бриньдзя, будз, вурда – овеча бринза солена, овечий сир, варений сир, які виготовляють на Бойківщині.

КАЩЄЄВ вихоплює пістолет і стріляє в повітря, грізно роззираючись довкола, шукаючи поглядом, звідки стріляли, і де ТОЙ, хто вдарив ножем. Знову лунає постріл. Куля поціляє в офіцерський кашкет КАЩЄЄВА і збиває його.

ЕКСТ. РАДЯНСЬКА КОМЕНДАТУРА. ВИГОДА – СЕРПЕНЬ 1944. РАНОК

На ганку комендатури ТРОЄ МІСЦЕВИХ гомонять з ДВОМА КАРАУЛЬНИМИ. Повз комендатуру проноситься студебекер, з якого ТРОЄ ПОВСТАНЦІВ і РОБАН розстрілюють з автоматів ТРЬОХ МІСЦЕВИХ і КАРАУЛЬНИХ.

Студебекер мчить геть. З комендатури вискакують ТРИ ЕНКАВЕДИСТИ. РОБАН стріляє в дашок над ганком, де вже заздальгідь вмонтована міна. Лунає вибух, висаджуючи ганок і ЕНКАВЕДИСТІВ в повітря. РОБАН холодно осміхається, перезаряджаючи ручний кулемет.

ЕКСТ. ВЕРХ ГОРИ ҐУРГУЛАТ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

МАРТА веде слабу ШТЕФ, одягнену в національний одяг верхом гори по здоровенному розсипу білого каміння. Поряд біжать ДВА ВОВКИ. За плечима у ШТЕФ лук, колчан. Видно, що її мучить недуг, але вона з усіх сил бореться з ним. У МАРТИ два автомати за плечима.

ШТЕФ

В горах прадідівський лук
міткіший за кулю... 1... 9... 9...

МАРТА

Тихіший точно! Ти менше
базікай. Нам ще добре йти.

ШТЕФ

Як-то добре йти? За білим
камінням плигнемо в потік і
гойя! Мінута – і ми у брата!

І справді за білим камінням відкривається потік, що різко спадає униз по камінному ложу. ШТЕФ розганяється і плигає в потік. МАРТА весело зойкає і стрибає за нею. ВОВКИ біжать слідом. Потік, скорочуючи шлях, несе їх по камінному жолобу вниз з гори в долину до підгірка...

ЕКСТ. КУРНА ХАТА БІЛЯ ПОТОКУ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

...З курною дерев'яною хаткою, біля якої у прозорій воді ручаю промиваються довжелезні різнокольорові пасма вовняного прядива, джерги і ліжники. ШТЕФ і МАРТА хапаються за них і вилазить з потоку.

Їх зустрічає старший брат ІВАН, з рурою в беззубому роті.

ІВАН

Довго ж я на вас, дівойки,
чекав! Заходіте до хати.

Через прорізи у верхніх частинах стін хати курить чорний дим.
Мокрі МАРТА і ШТЕФ входять в сіни, неначе пірнають у дим.

ІНТ. КУРНА ХАТА – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

Хата не має виводу, опалюється піччю по-чорному. Чорний чад з печі зависає під стелею і огортає ткацький верстат. Жінки викручують мокрі кептарі. ІВАН розтуляє дерев'яні стулки волокових вікон, випускає дим.

ІВАН

Так буде свіжіше... У Стефки
й без диму голова курна...
Так, Стефо?

МАРТА

А відки ти про то знаєш?

ІВАН

А ек не знати, як у нас когут
піє на штири боки! На мадяри,
на ляхи, на москалі і троха
на румуни... Саджай їй при вікні!

МАРТА саджає ШТЕФ біля вікна, в яке відразу встромляють знадвору морди ДВА ВОВКИ. ІВАН несе полив'яну миску з окропом і яйце. Дає миску МАРТІ. Розпускає ШТЕФ волосся, викочує яйцем їй голову. Щось проказує про себе, а тоді розбиває яйце в миску з окропом. Ячний білок згортається, а жовток стає схожим на більмо, в якому проступає кривавий згусток.

ІВАН

А видиш! Печать гаспида...

МАРТА

Печать? За що ж їй тоте?

ІВАН

Як рід ганьбиш – все так.

Витягає ложкою загуслий білок. Тричі плює на нього і кидає на вогонь у піч. Тоді підводить ШТЕФ до печі, де вже стоїть посеред жару пласка глиняна чаша наповнена сріблястою рідиною. Стає позад ШТЕФ, затуляє їй однією долонею очі, іншою – рота.

ІВАН

Проведи пальцем коло по
бережку чаші. Обпечешся –

терпи. В душі горітиме –
терпи. Лихо гризтиме – терпи.

ШТЕФ всліпу простягає руку, торкається вказівним пальцем розпеченого бережка чаші. Терплячи біль, проводить коло по ньому, кілька разів втрапляючи пальцем в жар. Вона була б закричала, та брат стискає їй рота.

Сріблиста рідина поймається пухирцями, які лускають, розбризкуючи довкола чаші рідину, гасячи жар. ІВАН задоволений, шепоче замовляння ШТЕФ. Бере чашу і виводить ШТЕФ з хати.

ІВАН

Ходи з Богом! І ніякі числа
тебе більш не займуть.

МАРТА

Йой, братіку! Та ж дай
хоч обсохнути!

Зненацька Іван журиться. Палючі очі пригасають від смутку.

ІВАН

Літо, сестри, просохнете! Та
й вам тре спішити... Біда буде...

ШТЕФ і МАРТА напружуються від братових слів. ІВАН гладить ШТЕФ по голові. Шепоче їй на вухо.

ІВАН

Маєш замкнути коло, яке
сама розірвала...

Виливає рідину з чаші у потік. З чорного неба сліпучо-вогненною квіткою повільно опускається на землю блискавка і завмирає грім.

ЕКСТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ. ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

АІСТОВ, КАЩЄВ і ДЕСЯТЬ ЕНКАВЕДИСТІВ оточують хату батьків ШТЕФ. КАЩЄВ з П'ЯТЬМА ЕНКАВЕДИСТАМИ, скрадаючись, підходить до задніх дверей хати. АІСТОВ з іншими П'ЯТЬМА підступає до вхідних і стріляє з автомата «ППД»²⁵ по замку у дверях. Йому допомагають ДВОЄ ЕНКАВЕДИСТІВ, обстрілюючи двері. Інші ТРОЄ ЕНКАВЕДИСТІВ стріляють по вікнах. Так само вчиняє і група КАЩЄВА.

З хати долинає жіночий крик.

Вхідні двері падають. АІСТОВ і ЕНКАВЕДИСТИ забігають у хату.

---

²⁵«ППД» – Пістолет-кулемет Дегтярьова. (З рос.)

ІНТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ. ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

ГЕЛЕНА лежить поранена у ліве передпліччя на підлозі. Біля неї НАТАЛКА перебинтовує матір.

АІСТОВ

Де твій син, стара суко?

АІСТОВ замахується «ППД», щоб вдарити ГЕЛЕНУ, але НАТАЛКА хапається за автомат і намагається вирвати його з рук АІСТОВА. ДВОЄ ЕНКАВЕДИСТІВ б'ють її прикладами і вона падає без тями.

ГЕЛЕНА

Вона ж дитина! Іроди!

АІСТОВ тим часом помічає на печі ГРИГОРІЯ. Підбігає до нього.

АІСТОВ

Вставай, бандера! Злазь униз!

ГЕЛЕНА

Він паралізований! Не чіпай його!

До кімнати зі стайні заходить КАЩЄЄВ. Група ЕНКАВЕДИСТІВ, що прийшла з ним, обшукує стайню.

КАЩЄЄВ

А ми щас побачимо чи інвалід!

КАЩЄЄВ стягує ГРИГОРІЯ з печі. ГРИГОРІЙ вдаряється потилицею об лежанку. ГЕЛЕНА плаче. ГРИГОРІЙ, розбитий паралічем, харчить.

АІСТОВ

Давай його сюди на стіл!
Під фотки татка-мамки і всіх його бандерівських родичів!

КАЩЄЄВ і ДВА ЕНКАВЕДИСТИ кладуть ГРИГОРІЯ на стіл. АІСТОВ хапає з-під печі сокиру.

АІСТОВ

Якщо він паралізований, то його за голову тримати не треба!

ГЕЛЕНА

За голову?! Ти що задумав? Щоб тобі чорно було!

АІСТОВ

Як звати твого виплодка?

ГЕЛЕНА від страху втрачає мову. КАЩЄЄВ б'є її в поранене рамено.

КАЩЄЄВ
Сина, як звати?

ГЕЛЕНА
(нарешті скрикує)
Григорій! Син мій!

АІСТОВ розмахується сокирою і відрубуює паралізованому ГРИГОРІЮ голову.

АІСТОВ
Григорій був, та весь загув!

ГЕЛЕНА від побаченого непритомніє. Голова ГРИГОРІЯ падає зі стола і котиться підлогою до НАТАЛКИ, яка вже прийшла до тям. Дівчина від жаху скрикує і, хитаючись, вибігає з хати.

ЕКСТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ. ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ - СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

НАТАЛКА вискакує на ганок. За нею женеться ЕНКАВЕДИСТ. НАТАЛКА несеться по дерев'яній галереї довкруг хати, на бігу відкриває ляду в помості і плигає під нього. Пригинаючись, знову оббігає хату під помостом, тільки в протилежний бік. ЕНКАВЕДИСТ продовжує бігти галереєю в тому напрямку, в якому і біг.

НАТАЛКА виривається з-під помосту і біжить у бік річки Мізунки. ЕНКАВЕДИСТ стріляє по ній з автомата, але не поціляє.

ІНТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ. ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ - СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

АІСТОВ нахромлює на багнет «ППД» голову ГРИГОРІЯ. Каже КАЩЄЄВУ.

АІСТОВ
Я зараз з цією бандерівською пикою селом пройдуся. Щоб всім цим чухраїнцям зрозуміло було, що на них чекає! А ти візьми стару суку (вказує на ГЕЛЕНУ) і тягни її за мною!..

КАЩЄЄВ
А далі, що з нею робити?

АІСТОВ
Закриєш її в хаті! Поставиш наглядачів. І кожного, хто до її хати підійде - стріляти на місці! Хай це падло німецьке в своїй хаті з голоду здохне!

ЕКСТ. ВЕРХ ГОРИ СТУПИ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

У таборі тренується ДВАДЦЯТЕРО ПОВСТАНЦІВ, серед них ТАРАС і ЯСА. ШТЕФ б'ється на палицях з МАРТОЮ. Ще слабка після нездужання вона пропускає один за одним удари. ПОЛКОВНИК ГАЛАЦА і РОБАН спостерігають за боєм. ГАЛАЦА кривить губи, бачачи, як СЕСТРА лупцює ШТЕФ по боках, повертається до тренування спиною.

ГАЛАЦА

Небувала річ у нашій армії –
жінка-хорунжий з лав НКВД,
яка ще й битися не вміє.

РОБАН

Це моє призначення – і моя
покара. Ви можете оскаржити
його перед головнокомандувачем.

ГАЛАЦА

Коли б і хотів, не встигну.
Всі зайняті приїздом Бандери.
А ви загін його охорони
комплектуєте московськими
шпигунами.

РОБАН

Вона пройшла наше випробування.
А якщо і шпигун, то як кажуть
в НКВД: «Врага нужно знать в лицо».

ГАЛАЦА

Вже хто-хто, а «в ліцо» ви її
краще всіх знаєте!

РОБАН

Вам не втямити, бо ви з Полтави.

Ще трохи і ГАЛАЦА лусне від злості. ШТЕФ зауважує лихий погляд ГАЛАЦА, від того запалюється і з усіх сил атакує СЕСТРУ. МАРТА не витримує численних ударів, відступає. Вправно атакуючи, ШТЕФ вибиває палицю з рук МАРТИ якомога далі. Тоді сама біжить у хачі, підійняти її, і там бачить НАТАЛКУ, котра брече вся в крові до табору повстанців. Обидві сестри кидаються до неї.

ШТЕФ/МАРТА

Що трапилось? Хто тебе так?

НАТАЛКА

Аістов голову Григорію відрубав..
Я втекла. Далі не знаю..

ШТЕФ поривчасто свистить. На її посвист прибігає ДВА ВОВКИ. ШТЕФ хапає шмайсер і біжить з гори у бік села.

МАРТА поривається за нею. ЯСА запитливо дивиться на РОБАНА.

МАРТА
Стій, Стефко!

НАТАЛКА
В селі НКВД!

РОБАН дає команду жестом і ЯСА, ТАРАС з ДВОМА ПОВСТАНЦЯМИ женуться за ШТЕФ. ВОВКИ ричать, вишкірюють на них зуби. Та ХЛОПЦІ не зважають, доганяють ШТЕФ, і разом з МАРТОЮ спиняють її. ГАЛАЦА кидає люті погляди то на РОБАНА, то на ШТЕФ.

ЕКСТ. ВУЛИЦІ СТАРОГО МІЗУНЯ - СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

АІСТОВ несе настромлену на багнет голову ГРИГОРІЯ селом. За ним КАЩЄВ і ДЕСЯТЬ ЕНКАВЕДИСТІВ тягнуть напівживу ГЕЛЕНУ. Якщо АІСТОВ іде зухвало і з викликом, то всі інші перелякані, озираються на хати, чи хтось раптом по них не стрелить.

КАЩЄВ
Семене, ми вже годину ходимо...
По-моєму, вони вже все зрозуміли...

АІСТОВ
Візьми їхній жовто-блакитний прапор, що вчора у попа знайшли, настроми на держака голову і уткни біля входу до церкви... (Віддає йому голову.)

КАЩЄВ
Як скажеш...

АІСТОВ
Ще! Не забудь поруч попа повісити...

ІНТ. СХРОН НА ГОРІ СТУПА - СЕРПЕНЬ 1944. ДЕНЬ

РОБАН, ГАЛАЦА вгамовують ШТЕФ, МАРТА в сусідній кімнаті перев'язує НАТАЛКУ.

РОБАН
Стефко, помста - страва холодна. І я поручився за тебе.

ШТЕФ несподівано нервозно сміється.

ГАЛАЦА
(РОБАНУ)

Щоб загін не було викрито,
маємо передислокуватися.

ШТЕФ

Ми спершу мусимо помститися,
а потім передислокуватися.

РОБАН

Наші сили малі. Я не хочу
втрачати людей. І в нас є
завдання важніше.

ШТЕФ мовчить.

РОБАН

То ти з нами?

ШТЕФ

Я маю знати, що з матір'ю. І
якщо зможу – мушу їй допомогти.

ГАЛАЦА

Ми ждати тебе не будемо.
(РОБАНУ.) Виходимо сьогодні!

ШТЕФ

(ГАЛАЦІ)

А якби з вашою матір'ю сталося
таке, ви б на неї плюнули?

ГАЛАЦА

(РОБАНУ)

Друже Робане, чи всі ваші
хорунжі так з вами розмовляють?

В кімнату входить стривожена МАРТА, з гнівом позирає на ГАЛАЦА.

МАРТА

Я теж...

ГАЛАЦА

Що – я теж?

МАРТА

Я теж маю знати, що з моєю
матір'ю! Звірі і ті своїх
батьків шанують!

РОБАН

Гаразд. Ідіть зараз. Візьмете
з собою Юзя. Зустрінемося

на Скелях Довбуша.

ЕКСТ. ОБІЙСТЯ І ХАТА БАТЬКІВ ШТЕФ – СЕРПЕНЬ. ДЕНЬ

ЮЗЬО підкрадається до верби біля обійстя, під якою чергує ЕНКАВЕДИСТ-НАГЛЯДАЧ. Ховається за стовбуром. Бере камінчик і кидає поперед НАГЛЯДАЧА. Той нахиляється, щоб роздивитися, що впало. ЮЗЬО вискакує з-за стовбура, накидає на шию НАГЛЯДАЧА свої кремпульці і душить його.

З іншого боку паркану через перелаз в обійстя забігають ШТЕФ і МАРТА. Оббігають хату одна з одного боку, друга з іншого. Біля задніх дверей стоїть ДРУГИЙ ЕНКАВЕДИСТ-НАГЛЯДАЧ. МАРТА іде до нього, похитуючи стегнами і грайливо усміхаючись.

МАРТА

Здрастуй, солдатик!

ЕНКАВЕДИСТ розквітає у хтивій посмішці. ШТЕФ прискакує до нього зі спини і одним помахом перерізає йому горло. МАРТА і ШТЕФ заходять до хати.

Тим часом ЮЗЬО сидить під вербою на сторожі.

ШТЕФ і МАРТА за хвилю виводять з хати МАТІР. МАРТА свистить повзиком і ЮЗЬО біжить за хату, наздоганяє жінок.

ЕКСТ. СКЕЛІ ДОВБУША – СЕРПЕНЬ. ВЕЧІР

ШТЕФ, МАРТА і ЮЗЬО вилізають на найвищий шпиль СКЕЛЬ ДОВБУША. Озираються навкіл. Ніде видимих слідів загону РОБАНА немає.

ЮЗЬО

Казав не баріться з матір'ю.
Поселили її в схрон з усіма
вигодами – і по всьому! А ви ще
й борщ зачали їй варити. І
тепер, де Робан, сам бог відає!

ШТЕФ

Знайдеться твій Робан... Ти
себе ліпше пильнуй!

ШТЕФ підступає зі спини до ЮЗЯ, що стоїть на краю скелі, спершу підштовхує його, а тоді притримує за пояса. Той лиш всміхається. МАРТА помічає рух на сусідній горі і дрібнесенькі вогники.

МАРТА

Наші на Соколовій горі.

ШТЕФ
(придивляється)
Схоже... Там і каплія вціліла...

ЮЗЬО, не чекаючи команди, спускається першим зі скелі.

МАРТА
А ти куди?

ЮЗЬО
А туди! Побачимо, хто швидше
і краще гори знає.

ЮЗЬО плигає з крутої, неначе велетенське ікло, скелі вниз. ШТЕФ і МАРТА стрибають за ним.

ЕКСТ. ГІРСЬКІ ПЛАЇ - СЕРПЕНЬ. ВЕЧІР

З висоти лету птаха видно, як ШТЕФ і МАРТА женуться плями за ЮЗЬОМ. ЮЗЬО перестрибує через струмок. ШТЕФ і МАРТА перестрибують слідом за ним. ЮЗЬО плигає з валуна на валун. ШТЕФ і МАРТА перескакують слідом. Гірський плай розбігається на три стежки. ЮЗЬО вибирає середню. ШТЕФ біжить по правій, МАРТА по лівій.

ШТЕФ добігає до чималої провалини у землі. Знаходить палицю, щоб нею відштовхнутися під час перестрибування. І вже розбігається щоб плигнути, як їй підставляє ногу ЮЗЬО, що взявся невідомо звідки. ШТЕФ падає на самісінький край урвища. ЮЗЬО сміється. Переступає через ШТЕФ і за плече перевертає її обличчям до себе.

ЮЗЬО
Не сподіваласи!..

ШТЕФ
Але й ідейота ти, Юзьо!

ЮЗЬО озиряється, чи не видно де МАРТИ. МАРТА біжить іншим плаєм.

ЮЗЬО
Ти сповістила Аїстова, що ми скоро зустрічаємо Бандеру? (ШТЕФ мовчить.) Кажі, бо зараз тя порохую: 1... 9... 3...

ШТЕФ
Я відки то знаю! (Каже і б'є ЮЗЯ в пах ногою.)

ЮЗЬО падає і мало не скочується з краю урвища в ущелину. ШТЕФ встає, розбігається, відштовхується палицею і переплигує прірву.

ЕКСТ. КАПЛИЦЯ НА СОКОЛОВІЙ ГОРІ – СЕРПЕНЬ. ВЕЧІР

Біля стародавньої каплиці на Соколовій горі на богослужіння зібралися ПОВСТАНЦІ (СТО ОСІВ), серед них ТАРАС, ЯСА, НАТАЛКА. ДВА СВЯЩЕНИКИ причащають ПОВСТАНЦІВ, ДВА ДИЯКОНИ розносять проскури. РОБАН, ГАЛАЦА, ГЕНЕРАЛ СБ БОРИВІТЕР і ще ЧЕТВЕРО СТАРШИН осторонь чекають, коли причастяться всі ПОВСТАНЦІ. СТЕПАНА БАНДЕРИ серед них немає.

Першою до каплиці прибігає МАРТА. Відразу хреститься і молиться. Слідом за нею з іншого боку каплиці з'являються ШТЕФ і ЮЗЬО. Так само моляться. Після молитви ШТЕФ шепоче ЮЗЬО.

ШТЕФ

Ади, Бандери тут немає. А ти вже Аїстову доклав, що є.

ЮЗЬО

То ти моє повідомлення читала?

ШТЕФ

Аякже. Надіюся, що він повірить мені, а не тобі. Бо інак, зараз тут буде батальйон НКВД і зрив операції ліквідації Бандери.

ІНТ. РАДЯНСЬКА КОМЕНДАТУРА. ВИГОДА – СЕРПЕНЬ. ВЕЧІР

В кабінеті АІСТОВА КАЩЄЄВ за столом розшифровує повідомлення ЮЗЬО і ШТЕФ. АІСТОВ курить папіросу і підстригає собі нігті. За вікном димлять спалені хати Старого Мізуня. Біля церкви на дубі висить повішений СВЯЩЕННИК з жовто-блакитним прапором в руках.

КАЩЄЄВ

Йоська пише, що Бандера ось-ось прибуде. А Штеф такого не пише. Кому вірити?

АІСТОВ збирає на стільниці зрізані нігті, викидає в смітничку.

АІСТОВ

Слово «шмайсер» в шифровці Штеф є?

КАЩЄЄВ

Ні.

АІСТОВ

Тоді ждемо і далі трусимо всіх бандер, старих і малих.

ЕКСТ. ВЕРХ ГОРИ КЛЮЧ НАД СЕЛОМ ТРУХАНІВ – ВЕРЕСЕНЬ 1944. ВЕЧІР

РОБАН не вершечку гори Ключ розмовляє з ГАЛАЦОМ і ГЕНЕРАЛОМ СВ БОРИВІТРОМ. ШТЕФ трохи нижче посеред старого занедбаного саду, бесідує з сином.

ШТЕФ

І чого тебе батько з
Боривітром відсилає? Може
він Бандеру зустрічає?

ТАРАС

Не знаю... Каже, що в Боривітра
можна повчитися.

ШТЕФ хоче погладити сина. Та ТАРАС мнеться, ніяковіє, відступає.

ШТЕФ

Чого ти?

ТАРАС

Відвик. Мене останній раз
баба Гелена гладила... давно...

У ШТЕФ на очі навертаються сльози.

ШТЕФ

Пробач мене, синку...

ТАРАС

За що?

ШТЕФ

Що була покинула тебе.

ТАРАС

Я дорослий вже... давно
простив...

Знімає мазепинку і підставляє свою стрижену під оселедець голову матері. ШТЕФ голубить сина, вкладаючи його голову собі на плече. Вдалині нижче верху ледь видно ПОВСТАНЦІВ і ПОВСТАНОК, що фотографуються на пам'ять. ШТЕФ леліє СИНА і щось хороше шепоче.

З кушів вигулькує НАТАЛКА. Ніяковіє. Мовчки чекає. ШТЕФ цілує сина в щоку. ТАРАС гладить матір по руці, йде до БОРИВІТРА.

НАТАЛКА

Була у матері... В неї все
добре... Тільки от НКВД хотіло
церкву в Старому Мізуні
спалити... Люди не дали... І
людей біля церкви тоті кати

постріляли.

Очі у ШТЕФ від люті аж спалахують. ГАЛАЦА якраз закінчує говорити з РОБАНОМ, спускається з верху гори.

ШТЕФ

Іди спати, Наталко! Завтра
буде видніше...

ГАЛАЦА підходить до ШТЕФ.

ГАЛАЦА

Невже на мене чекаєш?

ШТЕФ

А вам би того хотілося?

ГАЛАЦА

Завтра ваша половина загону
вертає під Старий Мізунь. А
я з іншою половиною виходжу
зараз на Вишківський перевал...
Бо вже таки добре ми
Бандеру зачекалися...

ШТЕФ

А пощо ви мені це кажете?

ГАЛАЦА

Бо шмайсер кращий від ППШ.

ШТЕФ вражена, але цього не показує, і відповідає на пароль.

ШТЕФ

Кращий той, що краще поціляє.

ГАЛАЦА вдає, що зав'язує шнурівку на американських десантних
черевиках. Нахиляється. Тихо проговорює.

ГАЛАЦА

В шифровці напишеш: зустріч
з Бандерою за два дні ввечері
біля витоків ріки Мізунка.

ШТЕФ

А чом самі шифровку не
передасте?

ГАЛАЦА

Не царское его дело... І
дякуй, що син у безпеці.

ГАЛАЦА, не прощаючись, іде. ШТЕФ схвильована, ледве стримується.

ШТЕФ

Дякувати кому?!

ГАЛАЦА не відповідає. ШТЕФ майже кричить. БОРИВІТЕР, стривожений її криком, підозріливо спостерігає з верху гори за ГАЛАЦОМ, потім змовницьки поглядає на РОБАНА, котрий посміхається.

РОБАН

Перший неформальний контакт завжди нестримний.

ШТЕФ

(кричить ГАЛАЦУ)

Кому я маю дякувати?!

ТАРАС стоїть подалі від батька, хвилюється за матір.

РОБАН

Друже Стефко! Ходи до нас!

ШТЕФ піднімається на верх гори, віддає честь.

РОБАН

Наша частина розділяється. Полковник Галаца половиною частини підсилить інші боївки. Я командую другою половиною і завтра ми вирушаємо на Старий Мізунь боронити людей, яких винищує батальйон Аїстова. А тобі, хорунжій Стеф, ми доручаємо чоту найкращих вишколених повстанців.

ШТЕФ

Так є!

БОРИВІТЕР

Будете відволікати НКВД від рейдування основної частини загону Робана. Знаючи вашу безстрашність, при найгірших обставинах, ми дозволяємо вам і всій чоті тікати з поля бою. Ваша мета не загинути, а заплутати ворога. Ясно?

ШТЕФ

Так є, друже командире!

РОБАН свистить соколом. ПОВСТАНЦІВ, що фотографувалися, не видно. А на вершечок гори вже вискакують брати ШТЕФ, ВАСИЛЬ та

ІЛЬКО, сестри, МАРТА і СОФІЯ. За ними ще більше двох десятків ХЛОПЦІВ і ДІВЧАТ. Всі хутко шикуються в дві шерехи.

РОБАН

Це твоя чота! (До ПОВСТАНЦІВ.)
А це – ваша хорунжа Стефанія!

ЯСА, що останнім піднявся на верх, бере командування на себе.

ЯСА

Чота! Струнко! На плече кріс!
Почесть дай! Вправо глянь!

ПОВСТАНЦІ чітко виконують команди.

ШТЕФ

Слава Україні!

ЧОТА

Героям слава!

ШТЕФ

Ваше завдання сьогодні
екіпіруватися в рейд! Маєте
взяти стільки зброї, скільки
зможете понести! (До БОРИВІТРА.)
Я правильно зрозуміла, друже
командире?

ГЕНЕРАЛ СБ БОРИВІТЕР і РОБАН переглядаються, віддаючи належне точним командам ШТЕФ.

БОРИВІТЕР

Так.

ШТЕФ

Зустрічаємося завтра опівдні
на Скелях Довбуша!

ЧОТА

Так є! Друже командире!

РОБАН позирає на ЯСУ і виразно киває йому головою. Той згідливо похитує у відповідь.

ЕКСТ. ГІРСЬКИЙ ПОТІК – ВЕРЕСЕНЬ 1944. ВЕЧІР

МАРТА з запнутим за пояс подолом спідниці пере на камені в потокові білизну і одяг. ШТЕФ підбігає по каменях до неї.

ШТЕФ

Марто, ти мені віриш?

МАРТА

(перучи рублем)

Так... А що сталося?

ШТЕФ

Ти знаєш, що я агент НКВД?

МАРТА

Знаю, що була. (Простягає ШТЕФ сорочку викручувати.)

ШТЕФ

(гарячкує)

Я й є ним! Ніхто не звільняв мене звідтам. Вони мене закодували і тямую мою контролювали. І до брата Івана ти мене водила, щоб він мені їхні уроки зняв...

МАРТА

А я думала, що ти хоруєш, як зі скелі впала...

ШТЕФ розтривожена, зденерована, забирає кошика з випраним одягом і білизною, бере МАРТУ під руку і спроваджує її на берег.

МАРТА

Та йой, Стефко! Що сі стало?!

ШТЕФ

Не бійся! Я той їхній напуст поборола. Тепер така, як і ти... І зараз я викрила їхнього найтаємнішого агента. І ти маєш мені помочи його негайно вбити.

МАРТА

Як? Просто зараз?!

ШТЕФ

Так. Інакше він здасть Бандеру москалям.

МАРТА

Та як він може його здати, як Бандера ще не в Україні.

ШТЕФ

А я тобі кажу - він вже тут! Так мені той агент сам сказав!

Штовхає МАРТУ, щоб та швидше йшла на берег.

МАРТА
Та не штурхай мене!

ШТЕФ силоміць повертає МАРТУ до себе обличчям.

ШТЕФ
Марто! Ти мені віриш?!

МАРТА
Та вірю.

ЕКСТ. ГУЩАВИНА ЛІСУ В ГОРАХ – ВЕРЕСЕНЬ. НІЧ

ШТЕФ і МАРТА безшумно несуться лісом. За ними скрадається ЯСА. Попереду на горб підіймається ланцюгом загін ҐАЛАЦА. ШТЕФ спиняється. Вказує на ҐАЛАЦА, що йде останнім. МАРТА ошелешена.

МАРТА
Ти що, здуріла?!

ШТЕФ миттю закриває їй рота. МАРТА відбивається, хоче вирватися з рук ШТЕФ, але та не дає, стискає їй рота і шепоче.

ШТЕФ
Кажу тобі – він зрадця.
Христом богом присягаюся!

МАРТА вгамовується. ШТЕФ відпускає її. МАРТА зазирає ШТЕФ у очі. ШТЕФ непохитна в своїй правоті. Обидві встають, мчать далі.

ЕКСТ. СТАРА ВЕРБА НАД СТЕЖКОЮ – ВЕРЕСЕНЬ. НІЧ

ШТЕФ з МАРТОЮ обганяють загін ҐАЛАЦА. Залазять на стару розложисту вербу над стежкою. ШТЕФ перекидає аркан з петлею через товсту гілку, що росте вище гілляки, на якій вместилися вони з сестрою. ЯСА з нетрів стежить за ними.

ПОВСТАНЦІ один за одним проходять попід вербою. Останнім іде ҐАЛАЦА. ШТЕФ метким рухом накидає йому на шию петлю, а МАРТА смикає за протилежний кінець аркана, зашморгуючи петлю на шиї ҐАЛАЦА. Той лиш харчить і ногами чеберяє. СЕСТРИ щосили тягнуть ливну, підіймаючи ҐАЛАЦА нагору, аж поки він не зникає в густій кроні. ШТЕФ прив'язує ливну до стовбура і, як кицька, сплигує з дерева. МАРТА зістрибує слідом за нею.

ЕКСТ. ГІРСЬКИЙ ПОТІК. СХОВОК – ВЕРЕСЕНЬ. НІЧ

ШТЕФ і МАРТА переходять через потік.

МАРТА

..Най все, що ти кажеш, правда!
Але ми мали діяти за нашими
правильниками! Мали повідомити
провід, що полковник Галаца –
агент НКВД. Був би суд і...!

ШТЕФ

Коби ми так юду викривали, вже
б Бандери на світі не було!
Ти як хоч, а я помиюся...

ШТЕФ починає роздягатися. МАРТА про купання й не думає.

МАРТА

Таж ніч уже!

ШТЕФ

От і файно! Ніхто мене голу
не увидит! (Бризкає на
МАРТУ водою.)

МАРТА

(бурчить)

Я в селі на постой – вже
в хаті вмюся. Добраніч!

ШТЕФ

Ходи здорова!

МАРТА зникає в темряві. ШТЕФ знімає одяг і заходить у потік.
Кілька разів ополіскується. В цю мить з-за скелі показується
світла пляма обличчя ЯСИ, що стежить за нею. ШТЕФ оглядається.
Обличчя ЯСИ зникає. ШТЕФ швидко вдягається. Відходить від берега
до болітця з очеретом, ламає тростину. Вмикає ліхтар. Щось пише
на клаптиковій паперу, вкладає записку в зламану тростину і
встромляє її в великого корча. Обзирнувшись ще раз, іде геть...

ІНТ. СХРОН НА ГОРІ КЛЮЧ – ВЕРЕСЕНЬ. НІЧ

РОБАН чистить шмайсер. ЮЗЬО навпроти нього стоїть на «струнко».

РОБАН

А ти в каплиці був?

ЮЗЬО

Був. І там Штефки теж нема.

РОБАН замислюється, якийсь час приймає непросте рішення.

РОБАН

Якщо побачиш, що Штефка з

москалями - забий її.

ЮЗЬО ствердно хитає головою.

РОБАН

А якщо вона втекла, чотою
командуеш ти. Ясно?

ЮЗЬО знову киває.

ЯСА допомагає МАРТІ з зав'язаними руками спуститися до схрону.

РОБАН

(ЮЗЬО)

Вільний! Можеш іти!

Підіймаючись лазом, ЮЗЬО кидає здивований погляд на МАРТУ в
путах. РОБАН вказує ЯСІ, щоб добре закрити за ЮЗЬОМ ляду.

РОБАН

Чи ти при глузді, Марто?

У МАРТИ в душі сама лиш суперечливість почуттів.

МАРТА

А що я мала робити? Вона ж
моя сестра! Вона не збреше!

РОБАН

Я думав, ти покаєшся у злочині.

МАРТА

Вона все мені сказала і про
те, що агентом НКВД була, і що
її закодували москалі, і що
Аїстова ненавидить. Ти знаєш,
як вона кається, що від тебе
пішла? Ти того не бачиш, тому
їй і не віриш! А Галаца -
точно зрадця! Моє серце чує.

РОБАН

Ясо! Я не можу її судити.
Марта мені родина. Беремо її
з собою. На зборі командирів
винесемо їй вирок.

ЯСА

Ото ще волочитися з такою
лялею у рейді!

РОБАН
(МАРТІ)

Почекай на Ясу зверху!
Сподіваюся, ти не втікнеш.

МАРТА вилазить драбиною зі схрону, ЯСА грайливо притримує ляду.
РОБАН витягає з кишені шифровку ШТЕФ. Жестом підкликає ЯСУ.

РОБАН

Шифровка Штефки сама брехня.
Пише Аістову, що стрічає завтра
Бандеру на Скелях Довбуша. Вона
знає, що у нас назирці, і нас дурить.

ЯСА

Наших там буде лише тридцять...

РОБАН

(не чує ЯСУ)

У них точно є ще один агент.
Його шифровка важніша.

ЯСА

Ще маємо грипс... Служба Безпеки
вбивцю Галаца шукає і що...

РОБАН

...Бандера не приїде... Я те знаю.
А вбивцю хай шукає...

ЯСА

Може, сказати хлопцям, щоб не
йшли завтра на Скелі Довбуша?

РОБАН

Ні. Поки не визнаємо, хто
зрадця: Галаца чи Стефка,
нічого міняти не будемо.
Іди поверни шифровку Стефки
назад до її сховку.

ЯСА

Ви ж їх усіх шлете на смерть!

РОБАН стискає передпліччя лівої руки і від того полотніє на виду
ще більше. Кажє Ясі з притиском.

РОБАН

То ж мої родаци... Викрутяться.

ІНТ. РАДЯНСЬКА КОМЕНДАТУРА. ВИГОДА – ВЕРЕСЕНЬ. РАНОК

АІСТОВ в кімнаті для допитів витягає з РЕГЕНТКИ церковного хору інформацію про повстанців. Похила віком РЕГЕНТКА сидить вся скривавлена з обрізаними повіками і, наче божевільна, шамотить розбитими губами і беззубим ротом.

АІСТОВ

Ти ж регентша, чого не співаєш?

РЕГЕНТША, наче глуха, лиш водить очима, з яких тече кров.

АІСТОВ

Скажи, де схрони і хто з селян підтримує УПА!

РЕГЕНТША щось незрозуміле белькоче.

АІСТОВ

Говори! А то я тобі зроблю ля бемоль!

Заходить КАЩЄЄВ. Жестом показує АІСТОВУ, щоб вийшов. Виходять з кімнати для допитів. КАЩЄЄВ говорить пошепки.

КАЩЄЄВ

Тут шифровка від Штеф.

КАЩЄЄВ простягає клаптик паперу. АІСТОВ читає. Оглядає коридор, чи нікого немає.

За вікнами – спалений Старий Мізунь. Повішений СВЯЩЕНИК висить на дубі. До дуба прибитий жовто-синій прапор, на верхівку якого насаджена відрубана голова ГРИГОРІЯ. ДВА СОЛДАТИ стоять на сторожі. ОДИН затуляє рукавом носа. Ворони кружляють довкола.

АІСТОВ

(стиха)

Ну ось! Інша справа!
Запрацювала наша Стьопка!
Пише, що вона з загоном вже
сьогодні зустрічає Бандеру
на Скелях Довбуша!

КАЩЄЄВ

Думаєш їй можна вірити?

АІСТОВ

Думаю, так. Вона тут дописала слово «шмайсер», а це значить, що інформацію цю дав їй наш давній агент в ОУН... Ми його ще до війни завербували.

КАЩЄЄВ

Ось ще шифровка, від Йоськи.
(Дає АІСТОВУ, той читає.)

АІСТОВ

Ну тут Йоська пише, що загін
їхній розділився... і що сьогодні
він зі Штеф на Скелях Довбуша
опівдні! Значить, там буде і
Бандера!.. Зараз скільки?

КАЩЄЄВ

Пів на восьму.

АІСТОВ

Піднімай весь батальйон! Всіх
на вантажівки! О дванадцятій
оточимо їх і захопимо Бандеру!

КАЩЄЄВ

Що, справді весь батальйон?!

АІСТОВ

Ну так! Бандера є Бандера... А
тут взвод лиши для постраху!

ЕКСТ. ЦАПОВІ СКЕЛІ – ВЕРЕСЕНЬ. ПОЛУДЕНЬ

Загін РОБАНА (СТО ОСІВ) рейдує через Цапіві скелі. До РОБАНА
підскакує ЯСА. За ним несміливо підступає в кайданках МАРТА.

ЯСА

Друже Робане!

РОБАН спиняється, сходить зі стежки.

ЯСА

А Марта права!

РОБАН

В чому?

ЯСА

(шепоче)

Хто міг сказати Стефці, що
Галаца іде зустрічати Бандеру?
Тільки сам Галаца.

РОБАН

Як то?

ЯСА

А так. І вона про це Марті
була сказала... Марта щойно
згадала...

МАРТА часто киває головою. РОБАН хвилюється, що підставив ШТЕФ.

РОБАН

Скажи радисту, щоб дав
негайно шифрограму Боривітру:
«Батальйон НКВД на Скелях
Довбуша. Всі йдемо туди.»

ЯСА летить виконувати наказ. МАРТА насмішкувато кричить ЯСІ.

МАРТА

І куди ти, герою, поскакав?!
Спершу мотузку мені розріж!

ЕКСТ. СКЕЛІ ДОВБУША – ВЕРЕСЕНЬ. ПОЛУДЕНЬ

ТРИДЦЯТЬ ПОВСТАНЦІВ стоять на верхові найширшої зі скель
Довбуша. ШТЕФ завершує свою розповідь про маршрут чоти.

ШТЕФ

...Якщо ж доведеться нам
розбігтися, то збираємося
всі на Осії біля Вигоди.
Всім ясно?..

ЧОТА мовчить, СОФІЯ й ІЛЬКО посміхаються. ШТЕФ не розуміє в чому
справа, обертається. В неї за спиною внизу на брилі під скелями
лежать ДВОЄ її ВОВКІВ і сплять, заколисані її довгою промовою.

Лунає постріл і один з ПОВСТАНЦІВ падає застрелений, котиться з
верху скелі і розбивається об каміння.

ШТЕФ

(командує)

Зайняти кругову оборону!

ПОВСТАНЦІ займають кругову оборону на скелі. ІЛЬКО, ВАСИЛЬ,
СОФІЯ тримаються ближче до ШТЕФ, яка витягає з мішка сім линв.
ЕНКАВЕДИСТИ, що оточили ЧОТИРМА СОТНЯМИ Скелі Довбуша,
відкривають безперестанний вогонь з автоматів і гранатометів.
Гранати переважно вибухають, не долітаючи до верху скель.

АІСТОВ з КАЩЄВИМ лежать на даху вантажівки подалі від бою,
оглядаючи все в біноклі. АІСТОВ витягає рупор і кричить у нього.

АІСТОВ

Українці! Здайте нам Бандеру

і ми вас усіх помилуємо!

У відповідь з усіх скель сиплеться град вогню.

КАЩЄЄВ

Сюди б нашу артилерію!

АІСТОВ

(кричить АД'ЮТАНТУ)

Радіограму в Вигоду! Терміново!

Всі гармати везти сюди!..

АД'ЮТАНТ біжить виконувати.

З висоти польоту птаха видно верхи скель, на яких засіли, розпластавшись ПОВСТАНЦІ, і ЧОТИРИ СОТНІ ЕНКАВЕДИСТІВ, що оточили Довбушеві Скелі і стріляють, як навіжені, то там, то сям, вигулькуючи з-поміж листя дерев.

Скеля, на якій лежить ЮЗЬО, обстрілюється найбільше. ЮЗЬО від страху кричить і з безвиході зістрибує по ребрах скелі вниз.

ВОВКИ тікають з брили, ховаються у хаші.

Вогонь настільки шалений, що ПОВСТАНЦІ ледве втримуються на верхах своїх скель. Вже ДВОЄ злетіли зі скель забитими.

ШТЕФ

Розбігаймося, хлопці-дівчата!

ПОВСТАНЦІ намагаються злізти зі скель, але кулі ворога не дають.

АІСТОВ

Ти Бандеру бачиш?

КАЩЄЄВ

Бачу Йоську! Он, спустився,
йде до нас з піднятими руками!

Нарешті і ШТЕФ зі свого верху бачить, як ЮЗЬО виходить з піднятими руками з-під скель і кричить ЕНКАВЕДИСТАМ.

ЮЗЬО

Не стріляйте! Бандери тут
нету!

АІСТОВ

(кричить)

Шо він сказав?

КАЩЄЄВ

Та хіба тут щось почувеш!

ШТЕФ прицілюється, стріляє...

... І потрапляє ЮЗЮ в ліву руку... Потім – в праву...

ЮЗЮ кричить. Обертається до скелі, затуляючись скривавленими руками. Енкаведистська граната потрапляє йому в голову і розриває його на шматки.

ШТЕФ видивляється довкола Скель, де за позиціями ЕНКАВЕДИСТІВ. ростуть найвищі дерева. Наказує БРАТАМ і СЕСТРІ.

ШТЕФ

Прикривайте мене!

Сама підводиться у повний зріст. Накладає на лука стрілу з гаком на її наверхі і з прив'язаним до нього мотузом. Прицілюється і стріляє у вершок високої модрини метрів за сто від Скель. Стріла з гаком обвиває здорову гілку і впивається в стовбур модрини. ШТЕФ смикає за мотуз – гак зачепився міцно. ШТЕФ з СОФІЄЮ прив'язують свій кінець мотуза до великого виступу на верху скелі. ШТЕФ знімає з СОФІЇ паска, перекидає його через мотуз і каже ПОВСТАНЦЯМ:

ШТЕФ

Давайте, один за одним
по ливні вниз!

СОФІЯ стрибає і, сковзаючи паском вниз по мотузу, летить понад усіма лініями енкаведистського оточення аж до модрини. ПОВСТАНЦІ прикривають її вогнем і жодна ворожа куля не дістає її.

АІСТОВ

Що це вони придумали?

Над головами КАЩЄВА і АІСТОВА пролітає ще одна стріла з мотузкою і впивається в високу смереку, що росте далеко за ними.

АІСТОВ

(кричить у рупор)

Стріляти по мотузках!

ЕНКАВЕДИСТИ відкривають вогонь по мотузках, та не потрапляють, бо мотузки розгойдуються. Над головами у них тим часом пролітають один за одним ПОВСТАНЦІ.

ШТЕФ стріляє з лука ще п'ятьма ливнами у різні боки від скель, поціляючи у високі дерева за позиціями ЕНКАВЕДИСТІВ. І по тих мотузках наче птахи розлітаються у різні боки ПОВСТАНЦІ, стріляючи з ливн по ворожих позиціях. Двох з них ЕНКАВЕДИСТАМ вдається таки поранити, одного – вбити.

АІСТОВ сплигує з даху вантажівки, метляється по позиціях ЕНКАВЕДИСТІВ, наказує СОЛДАТАМ куди і в кого стріляти, відправляє взводи навздогін втікачам.

Нарешті останньою проноситься над головою АІСТОВА ШТЕФ. АІСТОВ кидається за нею, віддаючи команду АД'ЮТАНТУ.

АІСТОВ

Давай взвод зі мною! І
посилай всіх ловити
бандерівців. (КАЩЄВУ.) А
ти лишайся тут! Може ще
не всі втекли! Може ще там
на скелі сидить Бандера!

ШТЕФ сплигує зі смереки і біжить з гори у бік ріки Сукіль.

АІСТОВ зі ВЗВОДОМ несеться за нею.

ЕКСТ. ПРАВИЙ БЕРЕГ РІКИ СУКІЛЬ – ВЕРЕСЕНЬ. ДЕНЬ

З'єднання РОБАНА підбігає до ріки Сукіль.
Звідусіль з гір долинають хаотичні постріли – це ЕНКАВЕДИСТИ
женуться за ПОВСТАНЦЬМИ з чоти ШТЕФ. Ось і сама ШТЕФ вискакує на
протилежний від РОБАНА берег, шукає броду.

РОБАН свистить дроздом – це значить, що ПОВСТАНЦІ мають зайняти
оборону і обстрілювали взвод АІСТОВА. До РОБАНА підбігає ЯСА.

ЯСА

Прийшла шифрограма: Боривітер
оточив Скелі Довбуша, але
НКВД там чоловік двадцять!

РОБАН

(зраділо)

Це Стефка дала команду нашим
розбігатися і вони кинулися
їх доганяти. Посилай рої в
різних напрямках і обчисуй ліс
довкола Скель... І щоб жодне
московське хайло від
розплати не втекло!

ЯСА

Так є!

РОБАН

Мені тільки рій один лиши!

ЯСА біжить виконувати наказ. МАРТА, що вже побачила сестру,
перебрідає річку Сукіль, поспішає на допомогу ШТЕФ.

РОБАН

(навздогін ЯСИ)

І Марту теж забирай з собою!

(Сам собі.) Це вже чоловіча
справа.

РОБАН зі своїм РОЕМ (ДВАНАДЦЯТЬ ОСІБ) біжить вздовж берега ріки в тому ж напрямку, що і ШТЕФ. ЯСА наздоганяє МАРТУ і забирає її з собою. За ШТЕФ на берег Суколя вискакує АІСТОВ зі своїм ВЗВОДОМ. Вони ПОВСТАНЦІВ не примічають, бо ті перебігають, ховаючись за валунами, що лежать на березі річки.

РОБАН дає наказ стріляти. ПОВСТАНЦІ обстрілюють ЕНКАВЕДИСТІВ на протилежному березі, скошуючи більшу частину ВЗВОДУ. АІСТОВ встигає сховатися за камінну брилу.

ШТЕФ бачить підмогу з боку своїх і намагається перебігти через річку по каменях і валунах, що стирчать з води.

АІСТОВ вцілілій решті свого ВЗВОДУ тикає пальцем у ШТЕФ і голосно кричить:

Убити її!

Та ШТЕФ уміло вивертається від куль. Ще й ПОВСТАНЦІ потужно прикривають її і не дають ЕНКАВЕДИСТАМ як слід прицілитися.

Але чи то куля АІСТОВА потрапляє у ШТЕФ чи вона просто підсковзується на слизькому камені, та ШТЕФ падає в воду й чіпляється за каміння, щоб течія не знесла її вниз. Вода вирує, піниться довкола неї. ШТЕФ тримається з останніх сил.

АІСТОВ знову стріляє кількома чергами зі свого автомата. І ШТЕФ зникає під водою.

РОБАН не втримується, підводиться і стріляє по АІСТОВУ, вказуючи ПОВСТАНЦЯМ, щоб так само всі смалили по головному ЕНКАВЕДИСТУ.

Шквальний вогонь вкриває брилу, за якою ховається АІСТОВ. Відбиті уламки каменю летять рикошетом в різні боки і прошивають АІСТОВУ лице, вибиваючи йому ліве око.

РОБАН, відкритий усім кулям ворога, заходить у річку. Іде до ШТЕФ, смлячи з автомата і переборюючи сильну течію.

Розлючений АІСТОВ, все ще не усвідомлює, що з ним, встає з-за валуна, щоб поцілити в РОБАНА.

В цю мить ікла СІРКА впиваються йому в руку з автоматом. ДРУГИЙ ВОВК БРОВКО кусає за ногу. АІСТОВ репетує, відбивається від ВОВКІВ і тікає назад до лісу. ВОВКИ женуться за ним.

РОБАН вже по груди у воді доходить до того місця, куди під воду пішла ШТЕФ.

Зненацька зверху ріки розноситься голос ІЛЬКА, брата ШТЕФ:

Та де ідеш, бокорашу²⁶, мо' гулети водов?
Пішло мені два годики, що дівки не трогав!

Зверху ріки несуться на двох плотах з колод дерева брата ІЛЬКО та ВАСИЛЬ з сестрою СОФІЄЮ і ще з двома ПОВСТАНЦЯМИ. Усі весело підспівують стерновому ІЛЬКОВІ. ВАСИЛЬ бачить РОБАНА у воді і кидає поперед ходу плоту йому мотузку.

РОБАН

Іще одну кидай! Для Стефки!

СОФІЯ кидає ще одну мотузку. РОБАН пірнає. Знаходить ШТЕФ, яка хоч і не поранена, але з останніх сил утримується під водою, і дає їй кінець мотузки. Сам смикає за мотузку, даючи сигнал, щоб тягли. І ВАСИЛЬ, СОФІЯ і два ПОВСТАНЦІ витягують їх на плота.

Плоти несуться ген вниз рікою, залишаючи позаду недобитих ЕНКАВЕДИСТІВ.

Мокрі РОБАН і ШТЕФ обтрушуються, викручують френч і кептар. ІЛЬКО з ПОВСТАНЦЯМИ продовжують співати старовинну пісню бокораша.

ЕКСТ. СКЕЛІ ДОВБУША – ВЕРЕСЕНЬ. ДЕНЬ

Довкола Скель ДОВБУША точиться бій. Війська БОРИВІТРА притискають рештки ЕНКАВЕДИСТІВ до скель.

З високості відкривається вся картина бою. Війська УПА (СТО ОСІВ) вистрілюють залишки батальйону ЕНКАВЕДИСТІВ, висаджують в повітря вантажівки і гармати, що таки приїхали.

Вбитий КАЩЄВ лежить, розпластаний на дахові вантажівки, яка несподівано вибухає. Тіло КАЩЄВА, підхоплене вибухом, підноситься вгору і зникає в полум'ї.

ЕКСТ. СТАРИЙ МІЗУНЬ-ВИГОДА – ВЕРЕСЕНЬ. ВЕЧІР

РОБАН з загоном (СТО ОСІВ) спускається з гори Осій до краю села. Вони ведуть за собою СОРОК ПОЛОНЕНИХ ЕНКАВЕДИСТІВ, серед яких і почорнілий від крові, з вибитим оком АІСТОВ.

ПОВСТАНЦІ примушують прикладами ПОЛОНЕНИХ лягти на землю. Самі ж розбігаються по краю села, ховаючись попід хатами, багато з яких спалило НКВД.

ШТЕФ поряд з РОБАНОМ, МАРТОЮ, ТАРАСОМ, ЯСОЮ, ВАСИЛЕМ, ІЛЬКОМ, СОФІЄЮ і НАТАЛКОЮ. До них приєднується генерал СБ БОРИВІТЕР.

---

²⁶ Боко́раш – плотогін, боко́р – пліт з колод дерев, які сплавляють з гір річками. (Бойк. діал.)

ШТЕФ

Що, так і будемо тут сидіти,
поки вивідачі дізнаються,
скільки в селі комуняк?!

РОБАН

Не можна людьми ризикувати!

ШТЕФ раптом вискакує із засідки. РОБАН намагається її втримати.
Та вона виривається і біжить в село, скидаючи з плеча автомат.

Добігаючи до першої вулиці, йде повільніше, сторожко озираючись.

В селі тиша. Спалені хати зяють чорними румовищами. З хат, що не згоріли, ніхто не показується, вікна скрізь темні.

ШТЕФ з автоматом іде, оглядаючись, вперед, чекаючи на можливий ворожий постріл...

Та ніхто не стріляє. ЕНКАВЕДИСТИ, певно, втекли зі Старого Мізуня.

ШТЕФ доходить до своєї хати. З боку стайні вона обгоріла. В світлиці тьмяніють чорні шиби. ШТЕФ іде далі...

Раптом чує за спиною кроки і брязкіт зброї. Оглядається.

За нею простують усі її брати-сестри, син, ЯСА, чоловік РОБАН-ІЛЬКО, генерал СВ БОРИВІТЕР. А за ними решта ПОВСТАНЦІВ ведуть колону ПОЛОНЕНИХ ЕНКАВЕДИСТІВ.

З хат поволі на зустріч ШТЕФ і ПОВСТАНЦЯМ виходять МІЗУНЦІ (П'ЯТДЕСЯТ ОСІВ). Хряскають хвіртки. Чути плач і радісні оклики. Люди кидають каміння в ПОЛОНЕНИХ. Хтось зривається на прокльони.

Зненацька за спиною у ШТЕФ лунає з дитинства знайомий голос. Вона обертається і бачить свою МАТІР, що стоїть біля хвіртки з лівицею на перев'язі і курить руру.

ГЕЛЕНА

А куди це ви без мене!
Знову, розбишаки, про бабу забули!

ШТЕФ

Ведемо НКВД на майдан
у Вигоду!

ІЛЬКО

Мамо, ходіт з нами!

ГЕЛЕНА

А пощо?

ШТЕФ
(показує позад
себе на ПОЛОНЕНИХ)
Будемо всю цю погань
страчувати!

ГЕЛЕНА зауважує серед колони ПОЛОНЕНИХ АІСТОВА. Її очі
спалахують гнівом.

ГЕЛЕНА
Я з вами!

Підбігає підтюпцем до ШТЕФ. ТАРАС підтримує БАБЦЮ під лікоть.

ПОВСТАНЦІ і МІЗУНЦІ ведуть ПОЛОНЕНИХ ЕНКАВЕДИСТІВ вулицею
Старого Мізуня на страту.

РОБАН і ШТЕФ крокують поряд, усміхаються одне одному, наче вони
знову молоді і їм по вісімнадцять. Коли б не свідки, вони б вже
давно взяли за руки.

З висоти пташиного лету видно всю Вигоду і Старий Мізунь. Люди
виходять на вулиці, і прямують до комендатури у Вигоді. Їх стає
все більше і більше, неначе вони раніше десь ховалися, а тепер
повиходили на світ Божий.

Де-не-де з'являються в руках людей жовто-блакитні і червоно-
чорні стяги. Кілька МІЗУНЦІВ вже знімають з дуба повішеного
СВЯЩЕНИКА і настромлену на жовто-синій прапор голову ГРИГОРІЯ.

ПОВСТАНЦІ виходять на міст через річку Свічу. Майдан перед
комендатурою у Вигоді заповнюється людською юрбою.

Шум піднебесного вітру зливається з людським гамором внизу. І
сонце, що вже сідає, з золотого раптово стає сірувато-яскравим.
Зображення з кольорового переходить у чорно-біле.
Фоновий звук зникає. Чути лиш клацання грейфера.
На плівці виникають подряпини, як на старій кінохроніці...

FADE OUT

Фінальні титри фільму.

14.10.2021

Олександр Денисенко,
тел.: +380951537531,
e-mail:
o_denysenko@ukr.net